

งานประกาศเกียรติคุณ
บุคคลดีเด่นของชาติ
ประจำปี ๒๕๓๐

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๓๐

ประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๓๐

เรื่อง ประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ
คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๓๐

ISBN 974-7770-19-9

ออกแบบปก : นางสาวจิรบุญย์ หัสนบรรจง

พิมพ์ที่ : บริษัทวิศวคอร์ทเพาเวอร์พอยท์ จำกัด โทร. 2456762-7

คำนำ

ในปัจจุบันนี้ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่า ได้มีหน่วยงาน มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหลายแห่งดำเนินการประกาศเกียรติคุณ มอบรางวัล และสดุดีผลงานของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นสาขาต่าง ๆ แต่ละสาขาอยู่เป็นประจำ แต่การประกาศเกียรติคุณดังกล่าวก็ยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น ไม่ถึงกับเป็นการเผยแพร่ผลงานดีเด่นในระดับชาติ ดังนั้น คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติจึงได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นในสาขาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แล้วนำมายกย่องประกาศเกียรติคุณโดยการจัดทำวีดิโอเทปออกเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ เป็นต้นมา

สำหรับนโยบายสำคัญของคณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติในการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วก็เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กำลังใจแก่บุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นและกระตุ้นให้เยาวชนของชาติตลอดจนประชาชนคนไทยทั่วไปได้ยึดถือเป็นตัวอย่างและแนวทางประพฤติปฏิบัติด้วยความภาคภูมิใจต่อไป

นอกจากนี้ เพื่อให้การเผยแพร่ผลงานดีเด่นระดับชาติได้เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติจึงได้รวบรวมผลงานดีเด่นของบุคคลและหน่วยงานในลักษณะหนังสืออ้างอิงสำหรับเผยแพร่แก่สาธารณชนในโอกาสที่มีการจัดงานประกาศเกียรติคุณบุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติประจำปี และหวังว่าหนังสือเล่มนี้ ซึ่งนับเป็นเล่มที่ ๒ ของหนังสือลักษณะเดียวกันคงเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในงานพัฒนาสาขาต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์และนโยบายดังกล่าวแล้วข้างต้นเป็นอย่างดี

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ตุลาคม ๒๕๓๐

รายนาม
คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลโทอรุณ ปรีวีติธรรม	รองประธานกรรมการ
๓. พลตำรวจตรีชาติชาย อุปพงศ์	รองประธานกรรมการ
๔. พันเอกสุวิทย์ สังขพิทักษ์	อนุกรรมการ
๕. นายกสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๖. นางจารุลินทร์ มุสิกะพงศ์	อนุกรรมการ
๗. นายชอบ ทิพวรรณ	อนุกรรมการ
๘. นายมนัส มณีเปรม	อนุกรรมการ
๙. พลตรีปราโมทย์ ระวังภัย	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวพิมพ์เพ็ญ พรหมศร	อนุกรรมการ
๑๑. ร้อยตำรวจเอกภานุ พินเนียม	อนุกรรมการ
๑๒. นายเย็นใจ เลหาวนิช	อนุกรรมการ
๑๓. นายเรวัติ น้ำเฉลิม	อนุกรรมการ
๑๔. พลตำรวจตรีวิเชียร นัยนานนท์	อนุกรรมการ
๑๕. นางสาววันเพ็ญ เข็นตระกูล	อนุกรรมการ
๑๖. พันเอกศรชัย มนตรีวิติ	อนุกรรมการ
๑๗. นายสุวิทย์ ยอดมณี	อนุกรรมการ
๑๘. นายสมชาย ชูประดิษฐ์	อนุกรรมการ
๑๙. นายสุรินทร์ โกสียงกูร	อนุกรรมการ
๒๐. นายสวัสดิ์ รัฐพิทักษ์สันติ	อนุกรรมการ
๒๑. พันเอกสำเนา นาดี	อนุกรรมการ
๒๒. นายอรุณ ปรีดีติลล	อนุกรรมการ
๒๓. นายสมวงศ์ วงศ์วอนแสง	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๔. นางฉวีวรรณ จันทรรัตน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. นางสาวสุรีพร พุทธสุวรรณ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร ประจำปี ๒๕๒๙..... ๑

สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ

หน่วยงานดีเด่นระดับชาติ สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๙..... ๗

นางเรณู โชติดีเล็ก

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๙..... ๒๙

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการศึกษา ประจำปี ๒๕๓๐..... ๓๕

พันตำรวจเอกเสรี เตมียเวส

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการเมืองและการปกครองด้านความปลอดภัยในชีวิต
และทรัพย์สิน ประจำปี ๒๕๓๐..... ๓๙

ดร.ธวัช มกรพงศ์

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการเมืองและการปกครอง ประจำปี ๒๕๓๐..... ๔๙

ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำปี
๒๕๓๐..... ๕๙

นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชุมชนและชนบท ประจำปี ๒๕๓๐..... ๖๑

นายประเชษฐ กาญจนมัย

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร ประจำปี ๒๕๓๐..... ๗๓

ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์
บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร
ประจำปี ๒๕๓๐

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม กสิกรร้อยละ ๘๐ ปลูกชีวิตอนาคตไว้กับพืช กสิกรรมเพียงไม่กี่ชนิด มีข้าว ข้าวโพด ยางพารา อ้อย สับปะรด ยาสูบ ฝ้าย เป็นต้น สินค้า เหล่านี้สร้างรายได้ให้ประเทศสูงสุดติดต่อกันมานานนับสิบปี

ในปัจจุบันนี้ สินค้าเกษตรดังกล่าวประสบภาวะราคาตกต่ำ เพราะเกษตรกรแย่งกัน ผลิตจนเกินความต้องการของตลาดบ้าง ถูกแย่งตลาดส่งออกในหลายประเทศบ้าง แม้แต่พ่อค้า คนกลางภายในประเทศก็เอารัดเอาเปรียบกดราคาให้ต่ำลงในช่วงระยะเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด ระยะเวลาเดียวกันหมด เกษตรกรประสบภาวะขาดทุน และในที่สุดเกษตรกรเจ้าของที่ดินรายย่อยก็ กลายเป็นผู้เช่าที่ดินที่เคยถือครองเป็นเจ้าของหลุดมือไปนับหมื่นนับแสนไร่ในแต่ละปี ผลผลิต พืชเกษตรเหล่านั้นลดลงน้อยลงตามลำดับ

แต่มีพืชไร่อยู่ชนิดเดียว คือถั่วเขียว เป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกในรอบ ๑๐ ปีเพิ่มขึ้นตามลำดับ เกษตรกรผู้ผลิตถั่วเขียวมีรายได้ดีสามารถกำหนดราคาขายได้อย่างคุ้มทุน เพราะความต้องการ ของตลาดต่างประเทศมีมาก พ่อค้าส่งออกพากันวิตกว่าจะไม่สามารถจัดหาสินค้าส่งให้ครบถ้วน ตามใบสั่งซื้อทันตามกำหนดเวลาในแต่ละปี

บทบาทของถั่วเขียวในตลาดโลก

ประเทศไทยส่งถั่วเขียวเป็นสินค้าออกมากที่สุดในโลก ติดต่อกันมากกว่า ๑๐ ปี ประเทศ ที่เป็นลูกค้ารายใหญ่ของไทย สั่งซื้อถั่วเขียวไปบริโภคมากที่สุดคือ ประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน แดง สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ อินเดียและประเทศในยุโรปหลายประเทศ สถิติมูลค่าส่งออก รวมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ มีปริมาณถึง ๑๓๒,๔๒๑ ตัน ทำรายได้ให้ประเทศถึง ๑,๓๑๕ ล้าน บาทและเพิ่มขึ้นทุกปีตลอดมา

ส่วนประเทศที่ผลิตถั่วเขียวออกแข่งกับตลาดของไทยก็ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐ- ประชาธิปไตยเวียดนาม ซึ่งก็ประสบภาวะแทรกซ้อนทางธรรมชาติ มีมรสุมเข้าบ่อยทำให้ถั่ว- เขียวมีคุณภาพไม่ดี ตลอดจนเมล็ดพันธุ์มีเกรดต่ำกว่าของไทยมากไม่ได้รับความนิยมในตลาด ไต้หวันและจีนแดงก็เป็นประเทศที่พยายามผลิตถั่วเขียวอย่างหนัก แต่ก็ยังไม่เพียงพอแก่การ บริโภคภายในประเทศ แม้จะส่งออกเพื่อแข่งตลาดไทยบ้างก็ไม่สม่ำเสมอทำให้เสียลูกค้าอยู่ เมือง ฯ

ความสำคัญของถั่วเขียวผิวนั้น

ใน ๑๐ ปีที่ผ่านมาประเทศไทยปลูกถั่วเขียวเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนถึงปัจจุบันเนื้อที่ปลูกถั่วเขียวตกปีละ ๓ ล้านไร่ แต่เก็บเกี่ยวได้ราว ๒.๘ ล้านไร่ โดยมีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ถั่วเขียวที่ผลิตได้ทั้งหมดร้อยละ ๘๐ เป็นถั่วเขียวผิวนั้น อีก ๒๐ เปอร์เซนต์เป็นถั่วเขียวผิวดำซึ่งส่งเสริมโดยบริษัทส่งออกจากประเทศญี่ปุ่นและต้องส่งไปขายในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น พื้นที่ปลูกถั่วเขียวในปีหลัง ๆ เป็นพื้นที่ของถั่วเขียวผิวนั้นเกือบทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะประเทศไทยส่งถั่วเขียวผิวนั้นออกมากกว่าถั่วเขียวชนิดอื่น ๆ ทั้งราคาในต่างประเทศ และในประเทศก็สูงกว่าถั่วเขียวพันธุ์พื้นเมืองอื่น ๆ ด้วย ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยครองสถิติส่งถั่วเขียวออกมากที่สุดในโลกตลอดมาโดยมีได้ตั้งใจด้วยเข้าไป โดยส่งออกร้อยละ ๖๐ ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งหมด ทั้งแนวโน้มการส่งออกถั่วเขียวผิวนั้นก็สูงขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘/๒๙ พ่อค้าส่งออกได้รับใบสั่งซื้อถั่วเขียวผิวนั้นมาก จนกระทั่งมีความวิตกกังวลว่าจะหาสินค้าส่งออกได้ไม่พอเพียงและคาดว่าตั้งแต่ปีเพาะปลูก ๒๕๒๙/๓๐ ตลาดส่งออกถั่วเขียวจะหดเล็กลงไปอย่างน้อย ๕ ปี

พันธุ์ถั่วเขียวผิวนั้นในปัจจุบัน

จากการสำรวจของกรมวิชาการเกษตรพบว่า พื้นที่ปลูกถั่วเขียวผิวนั้นในปัจจุบันทั้ง ๓ ฤดู (ต้นฤดูฝน ปลายฤดูฝน และฤดูแล้ง) รวมกันมีไม่ต่ำกว่า ๒ ล้านไร่ แต่พันธุ์ถั่วเขียวผิวนั้นที่มีอยู่ในประเทศมีอยู่ไม่กี่พันธุ์ โดยมีพันธุ์ส่งเสริมเพียงพันธุ์เดียว คือพันธุ์อุทุมพร ๑ นอกนั้นเป็นพันธุ์พื้นเมือง ชนิดทรงพุ่มเหมือนกับพันธุ์อุทุมพร ๑ พันธุ์ที่เกษตรกรเรียกกันทั่ว ๆ ไปคือพันธุ์เมล็ดมันฝักดำและเมล็ดมันฝักขาว แต่เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวนิยมซื้อพันธุ์ถั่วเขียวปลูกแต่ละปีมากกว่าจะเก็บพันธุ์เอง การซื้อพันธุ์ถั่วเขียวจากท้องตลาด จึงทำให้เกิดการผสมปนเปกันระหว่าง ๒-๓ พันธุ์ที่มีอยู่ ทำให้พบเสมอว่า ในแปลงเกษตรกรแปลงเดียวกัน มีพันธุ์ที่ปนกันทั้งฝักดำและฝักขาว ในพวกพันธุ์ฝักดำที่ปนอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์อุทุมพร ๑ มากกว่าพันธุ์พื้นเมือง เพราะกรมส่งเสริมการเกษตรผลิตเมล็ดพันธุ์อุทุมพร ๑ ออกจำหน่ายปีละ ๑๕๐ ตันและมีโครงการจะเพิ่มการผลิตขึ้นอีก

ถั่วเขียวพันธุ์อุทุมพร ๑ คาดว่ามีต้นกำเนิดจากประเทศฟิลิปปินส์เข้ามาในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๖ ผลการทดสอบผลผลิตโดยกรมวิชาการเกษตรในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และ ๒๕๑๘ ผลผลิตสูงและเมล็ดโตสม่ำเสมอ จึงได้รับการประกาศเป็นพันธุ์ทางการใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึงแม้ว่าพันธุ์อุทุมพร ๑ จะมีลักษณะดีกว่าพันธุ์พื้นเมืองหลายประการ เช่น ผลผลิตสูงกว่า อายุเก็บเกี่ยวสั้นกว่าและเก็บเกี่ยวน้อยครั้งกว่าก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อเสียอีกหลายประการ เช่น ไม่ต้านทานต่อโรคใบจุด โรคราแป้ง พุ่มใบสูงใหญ่เกินไป ทำให้ต้นล้มและใช้อัตรปลูกสูง ๆ ไม่ได้ โครงการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเขียวของกรมวิชาการเกษตรและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้พยายาม

ใช้การปรับปรุงพันธุ์ทุกวิธีที่จะทำได้ เพื่อหาตัวเขียวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าและ/หรือมีลักษณะทางพืชไร่อื่น ๆ ดีกว่าพันธุ์อุทอง ๑

บทบาทของ ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์

ตลอดระยะเวลา ๔ ปีเต็ม ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์ อาจารย์จากภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทำการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเขียวอย่างคร่ำเคร่งและอดทน ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างความหวังใหม่ให้เกษตรกรไทยมีรายได้เสริมจากการปลูกถั่วเขียว โดยใช้เนื้อที่ทำการปลูกเท่าเดิม ลดต้นทุนในการผลิต และได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

ที่วิทยาเขตกำแพงแสน มีแปลงทดลองของศูนย์วิจัยและพัฒนาพืชผักแห่งเอเชีย (ASIAN VEGETABLE RESEARCH AND DEVELOPMENT CENTER; AVRCD) ซึ่งมาตั้งโครงการสาขาขึ้นในประเทศไทย ทำให้งานวิจัยถั่วเขียวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่ง ดร.พีรศักดิ์ เป็นหัวหน้าโครงการอยู่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอีกกว่าเท่าตัว จากที่เคยปลูกเพียงในสถานีทดลองสุวรรณจากกลกิจปีละ ๒ ครั้ง ก็สามารถปลูกที่วิทยาเขตกำแพงแสน ได้อีกปีละ ๓ ครั้ง ทำให้การคัดสายพันธุ์ดีเอาไว้ ทำได้อย่างรวดเร็ว สายพันธุ์ที่มีแนวโน้มว่าดีจากการทดลองต่าง ๆ สามารถรวบรวมมาตั้งเป็นการทดลองใหม่เพื่อคัดเอาสายพันธุ์ที่ดีที่สุดเอาไว้

ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์ ได้ใช้สายพันธุ์พ่อแม่ทุกสายพันธุ์ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นถั่วเขียวพันธุ์ดี เป็นพันธุ์คู่ผสมกับพันธุ์ ML 3 จากประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นพันธุ์ต้านทานโรคราแป้งและใบจุดได้เป็นอย่างดี

พันธุ์จากประเทศทั้งสองเรียกตามภาษาวิชาการว่า

VC 1973 A ซึ่งพ่อแม่สายพันธุ์ได้แก่ CES 1D-21/EG-MG-16 และ VC 2778 A ซึ่งพ่อแม่สายพันธุ์ได้แก่ BPI GLAB.31/CES 44/ML-33 ///CES-1D-21/PHLV 18

ดร.พีรศักดิ์ ได้ใช้เวลาทดลองปลูกคัดพันธุ์ถึง ๔ ปี คัดพันธุ์ ๑๒ ครั้ง ในสถานที่และภูมิอากาศที่แตกต่างกันคือ ที่กำแพงแสน ๗ ครั้ง สถานีวิทยุสุวรรณจากกลกิจ ๕ ครั้ง สถานีวิจัยพืชไร่ของกรมวิชาการอื่น ๆ ๖ ครั้ง และที่วิทยาเขตบางพระ ๑ ครั้ง ต้นถั่วเขียวถูกถอนคัดพันธุ์นับแสนต้น

ทำการทดสอบดิน ตรวจสอบสภาพความเหมาะสมของดินฟ้าอากาศ การให้ปุ๋ย การฉีดยาป้องกันโรคพืช ฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูก การเก็บเกี่ยว การศึกษาภาวะตลาดและการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในที่สุดความพยายามของท่านก็สัมฤทธิ์ผล

ท่านพบว่า สายพันธุ์คู่ผสม VC 1973 A VC 2778 A ให้ผลผลิตสูง มีลักษณะทางพืชไร่บางอย่างดีกว่าพันธุ์อุทอง ๑

เพื่อเป็นเกียรติแก่วิทยาเขตกำแพงแสน ซึ่งเป็นสถานที่ทดสอบและคัดเลือกสายพันธุ์ ทั้งสองเป็นครั้งแรกในประเทศไทย จึงให้ชื่อสายพันธุ์ VC 1973 A ว่าพันธุ์กำแพงแสน ๑ และสายพันธุ์ VC 2778 A ให้ชื่อว่า กำแพงแสน ๒

คุณลักษณะพิเศษของถั่วเขียวพันธุ์กำแพงแสน ๑ กำแพงแสน ๒

ถั่วเขียวพันธุ์กำแพงแสน ๑ ให้ผลผลิตเฉลี่ย ๒๐๒.๓ กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่พันธุ์ อุทอง ๑ ให้ผลผลิตเฉลี่ย ๑๔๖.๘ กิโลกรัมต่อไร่ จึงเท่ากับถั่วเขียวพันธุ์ใหม่ให้ผลผลิตสูงกว่า ถึง ๓๘ เปอร์เซ็นต์ และลำต้นสูงเพียง ๕๓ เซนติเมตรไม่หักล้มง่าย มีจำนวนฝักต่อต้นมาก ด้านทานโรคใบจุดและราแป้งสูงกว่าและดีกว่า มีการออกดอกและติดฝักชุดที่ ๒ ในที่ดินอุดมสมบูรณ์ด้วย

ส่วนพันธุ์กำแพงแสน ๒ ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๘๙.๓ กิโลกรัมสูงกว่าพันธุ์อุทอง ๑ ๒๙ เปอร์เซ็นต์ ต้นเตี้ยกว่ากำแพงแสน ๑ เสียอีก คือสูงเพียง ๔๙.๙ เซนติเมตร จึงมีการหักล้มน้อย และด้านทานโรคใบจุดและราแป้งได้ดีเช่นกัน

ถั่วเขียวทั้งสองพันธุ์มีลักษณะเด่นพิเศษคือฝักชูขึ้นเหนือพุ่มใบทำให้เก็บเกี่ยวง่ายและมีทรงพุ่มเล็กทำให้เพิ่มจำนวนต้นปลูกได้มาก

ประโยชน์ของถั่วเขียว

ถั่วเขียวเป็นพืชไร่อายุสั้นเพียง ๖๐-๗๐ วัน ปลูกเป็นพืชหลัก พืชเสริมหรือพืชแซม หรือปลูกสลับกับพืชอื่นได้หลายชนิด เช่น ปลูกสลับกับข้าวในนา หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้วประมาณ เดือนมกราคม ใช้เมล็ดพันธุ์ ๖-๘ กก./ไร่ หว่านลงในนา แล้วไถกลบครั้งเดียว ถั่วเขียวจะอาศัยความชื้นจากดินเจริญเติบโต ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ใด ๆ หากปลูกเชื้อไรโซเบียม จะยิ่งทำให้ดินมีไนโตรเจนมากขึ้น ต้นและใบถั่วเขียวที่ผุพังหลังเก็บเกี่ยวแล้วเป็นปุ๋ยอย่างดีสำหรับการปลูกข้าวในครั้งต่อไป นอกจากนี้ปลูกสลับกับข้าวในท้องนาแล้วปลูกสลับกับข้าวโพด ปลูกแซมระหว่างร่องกับมันสำปะหลัง อ้อย ปลูกเสริมในสวนผลไม้ ต้นรากและใบที่ผุพังหลังเก็บฝักแล้วจะเป็นปุ๋ยบำรุงดินเพิ่มอินทรีย์วัตถุทำให้ลดการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์อย่างมากในที่ดินทุกประเภท

เกษตรกรจะได้ทั้งผลผลิตหลักและผลผลิตเสริม ซึ่งในหลายพื้นที่ถั่วเขียวทำรายได้ให้มากกว่าผลผลิตหลักเสียอีก

ส่วนประโยชน์ใช้สอยนั้น นอกจากส่งเป็นสินค้าออกเป็นส่วนใหญ่แล้ว การบริโภคภายในได้แก่ นำไปเพราะเป็นถั่วงอก ทำวุ้นเส้น ทำซำหริ่ม ลูกก็ ทำถั่วซีกเพื่อทำขนมอย่างอื่นต่อไป

ประวัติและการยกย่อง

ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์ เกิดที่ตำบลบ้านแพ้ว คลองดำเนินสะดวก จังหวัดสมุทรสาคร อันเป็นดินแดนที่มีชื่อเสียงในการทำไร่นาสวนผสมมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์

บรรพบุรุษปู่ตาทวดทำนา หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินมาก่อน

ท่านเป็นบุตรนายพัศตร์ นางสมพิศ ศรีนิเวศน์ บิดาของท่านหนีอาชีพอเกษตรกรรมมาเป็นครูประจำบาลและได้ไต่เต้าขึ้นมาจนดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์ เรียนหนังสือจากโรงเรียนบ้านนอก เป็นเด็กเรียนดี ได้ทุนเด็กฉลาดติดต่อกันมาถึง ๖ ปี

จบการศึกษาสอบได้ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกพืชไร่นา จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔

ได้ทุนโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย ศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญาโทบัณฑิต สาขาพันธุศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗

ด้วยความพยายามที่จะดักดวงความรู้อย่างไม่หยุดยั้ง ท่านได้สอบชิงทุน มูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ไปเรียนต่อและสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา สาขาพืชไร่นาสวนผสม

ปัจจุบันอายุ ๓๗ ปี

รับราชการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ท่านมีโครงการวิจัยที่สำคัญหลายโครงการ เช่น โครงการปลูกพืชเหลื่อมฤดู โครงการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเขียวและโครงการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลือง เป็นต้น

นอกจากจะสอนหนังสือถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อันเป็นงานประจำแล้ว ชีวิตส่วนใหญของท่านคลุกคลีอยู่กับชาวไร่ชาวนา

ด้วยสำนึกถึงความทุกข์ยากของเกษตรกรอันเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำอย่างไรคนเหล่านี้จึงจะมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แม้เพียงให้คุ้มกับหยาดเหงื่อและแรงกายที่ได้ทุ่มเทลงไปในพื้นดิน

นักวิชาการจะต้องตอบสนองความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ให้ได้

ท่านได้ออกไปแนะนำเกษตรกรทำแปลงสาธิตและให้จัดระบบการผลิต-การเก็บรักษา-การจัดจำหน่าย

แนะนำให้เกษตรกรรวมตัวกัน เพื่อระดมทุนในการผลิตร่วมกันจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ครั้งละมาก ๆ ร่วมทุนกันจัดซื้อปุ๋ยครั้งละมาก ๆ จะทำให้ได้ราคาถูก ไม่หมดเปลืองค่าขนส่ง

ร่วมทุนกันสร้างฉางกลางไว้เก็บพืชผล โดยเฉพาะถั่วเขียวหากเก็บรักษาไว้มีการอบยาฆ่าแมลงจะเก็บรักษาไว้ได้ถึง ๓ ปี โดยไม่เสื่อมคุณภาพ

ในด้านการผลิตท่านได้เร่งรื้อให้เกษตรกรรวมตัวกันลงแขกเอาแรงแทนที่จะใช้ระบบการจ้าง เป็นการสงวนเงินสดไว้ซื้อวัสดุการเกษตรในยามจำเป็น

นอกจากนั้นยังได้ตระเวนจัดแปลงนาสาธิตให้เกษตรกรหลายจังหวัดได้เรียนรู้วิธีการจัดไร่นาสวนผสมให้เป็นระบบ

ในเขตที่มีความชุ่มชื้นดี เช่น อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว หว่านถั่วเขียวหรือจะตีหลุมปลูกก็ได้ ใช้เวลาเพียง ๖๐-๗๐ วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวถั่วเขียวได้ เมื่อเก็บเกี่ยวถั่วเขียวแล้วเกษตรกรควรปลูกข้าวโพดหวานสลับ ซึ่งจะใช้เวลาอีกประมาณ ๖๐-๗๐ วัน เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวโพดแล้ว ก็จะเข้าหน้าฝน สามารถปลูกข้าวไวแสงต่าง ๆ อายุ ๑๒๐ วันได้ จะทำให้เกษตรกรมีงานทำ มีรายได้ตลอดปีในเนื้อที่ไม่ต้องมากนัก ก็สามารถสร้างรายได้พอเพียงแก่การยังชีพ

ในหลายท้องที่อาจารย์พีรศักดิ์ฯ ช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิตร่วมกัน โดยแบ่งแปลงผลิตออกเป็น ๑๐-๒๐ แปลงเท่า ๆ กัน การปลูกให้ทยอยกันปลูก ถั่วจะได้เก็บเกี่ยวให้ยาไม่พร้อมกัน

แปลงที่ ๑-๒ ปลูกวันที่ ๑๐ มกราคม แปลงที่ ๓-๔ ปลูกวันที่ ๑๑-๑๒ แปลงที่ ๕-๖ ปลูกวันที่ ๑๓-๑๔ มกราคม เป็นต้น

การปลูกเช่นนี้การดูแลให้ปุ๋ย ให้ยาก็ไม่พร้อมกัน เกษตรกรซึ่งรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ไถคราด วัชวัชรวมกัน สามารถสับเปลี่ยนกันได้

จากการทำงานอย่างคร่ำเคร่งจริงจังและไม่ทอดทิ้งตลอดระยะเวลา ๔ ปี ทั้งในด้านการช่วยเหลือเกษตรกรและที่สำคัญที่สุดคือทุ่มเทสติปัญญา คัดเลือกและผสมพันธุ์ถั่วเขียว ก้าแพงแสน ๑ ก้าแพงแสน ๒ นับเป็นคุณูปการต่อวงการเกษตรและวิชาการของไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ยกย่องและมอบเกียรติบัตรให้ ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์ เป็นนักวิจัยที่ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงยกย่องให้

ผศ.ดร.พีรศักดิ์ ศรีนิเวศน์

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

(สทช.) กรมอัยการ

หน่วยงานดีเด่นระดับชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕

๑. สภาพปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร และประมาณร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ในชนบท มีอยู่จำนวน ๑๐ ล้านคนที่อยู่ในฐานะยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และปัญหาความยากจนนี้ นอกจากจะสัมพันธ์กับปัญหาการขาดแคลนการบริการขั้นพื้นฐานและความเสื่อมโทรมในคุณภาพชีวิตแล้ว ยังสัมพันธ์กับปัญหาความไม่รู้ของประชาชน ในสภาพสังคมปัจจุบันต้องยอมรับว่ามีประชาชนจำนวนมากที่ไม่รู้กฎหมาย ทั้ง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานว่า ทุกคนจะต้องรู้กฎหมายจะยกเอาความไม่รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นความรับผิดชอบไม่ได้ แต่ความเป็นจริงผู้ที่มิได้ศึกษาวิชากฎหมายย่อมขาดความรู้ในกฎหมาย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การเอาผิดเอาเปรียบจากผู้ที่มีฐานะเหนือกว่าในสังคม โดยการฉกฉวยโอกาสหลอกลวงผู้ที่ไม่รู้กฎหมาย เป็นต้นว่า หลอกลวงรับสมัครคนไปทำงานในต่างประเทศ หลอกลวงให้กระทำผิดกฎหมายบุกรุกแผ้วถางป่า และตัดฟันไม้หวงห้ามและอาศัยบทกฎหมาย-เป็นต้นว่า การขายฝากเป็นเครื่องมือเอาผิดเอาเปรียบผู้ที่จำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ฯลฯ อันเป็นเหตุให้ผู้ถูกหลอกลวง และผู้ถูกเอาผิดเอาเปรียบดังกล่าวต้องสูญเสียสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินไป และในที่สุดอาจจะก่อให้เกิดอาชญากรรมโดยการแก้แค้นประทุษร้ายร่างกายและชีวิตของกันและกัน อันก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมและทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณไปจำนวนไม่ใช่น้อยในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น รัฐสามารถที่จะขจัดหรือบรรเทาให้เบาบางลงได้ โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยการเผยแพร่ความรู้กฎหมายพื้นฐานแก่ประชาชน จัดฝึกอบรมความรู้กฎหมายเบื้องต้นแก่ผู้นำหมู่บ้าน เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งของประชาชนผู้เป็นลูกบ้าน ตลอดจนดำเนินการให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย ประenomข้อพิพาทและช่วยเหลือจัดหาทนายความอาสาว่าต่างแก่ต่างอรรถคดีให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้

๒. นโยบายรัฐบาลในการขจัดความไม่รู้กฎหมายและการเอาผิดเอาเปรียบในสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๒๓ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และมาตรา ๒๕

บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งการที่จะเสนอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันตามสภาพความเป็นจริงนั้น รัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนรู้สิทธิและหน้าที่ของตน ทั้งจะต้องรู้กฎหมายพื้นฐานที่จำเป็นต้องรู้ นอกจากนี้จะต้องมีหน่วยงานที่สามารถให้คำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายแก่ราษฎรได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง รวมถึงตลอดถึงการช่วยเหลือทางอรรถคดีด้วย

รัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี จึงได้มีนโยบายอย่างชัดเจนว่า

“จะจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประชาชน จะปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบันและเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพื่อให้กฎหมายเป็นกลไกในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศและสร้างความเป็นธรรมให้แก่บุคคลในสังคม”

๓. มาตรการของกระทรวงมหาดไทย และกรมอัยการในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล

๓.๑ การจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการกระทรวงมหาดไทยมีภารกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน ได้ตระหนักดีถึงนโยบายรัฐบาลและปัญหาความไม่รู้กฎหมาย การเอารัดเอาเปรียบ และการไม่ได้รับความเป็นธรรมของประชาชนในสังคม อันจะกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงภายในและความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการสร้างความเป็นธรรมด้านปัญหากฎหมายแก่ประชาชน โดยจัดให้มีการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ยากไร้และไม่สามารถจัดหาทนายความด้วยตนเองด้วยการจัดหาทนายความอาสาสมัครทำหน้าที่แก้คดีและให้คำแนะนำทางกฎหมายโดยไม่คิดมูลค่า ตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่าบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติให้รัฐจัดหาทนายความให้แก่ผู้ยากไร้ โดยกำหนดไว้ในแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ และกำหนดให้กรมอัยการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำโครงการและดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

กรมอัยการ ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัด กระทรวงมหาดไทย ได้สนองรับนโยบายและแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ ๓ โดยได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนขึ้น (ซึ่งเรียกชื่อย่อว่า สคช.) ในกรมอัยการ ตามคำสั่งกรมอัยการที่ ๑๗๔/๒๕๒๕ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๕ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (ผอ.สคช.) เป็นผู้บริหารสำนักงานและรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ หน่วยงาน

นี้ขึ้นตรงกับอธิบดีกรมอัยการ แต่ต้องเสนองานผ่านการตรวจสอบดูแลของรองอธิบดีกรมอัยการ ฝ่ายบริหาร และมีคณะกรรมการชุดหนึ่งเรียกว่าคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (คสช.) ควบคุมดูแลด้านนโยบายและแบบแผน

๓.๒ การกิจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (คสช.) กรมอัยการ มีดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กำหนดให้มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีที่มีเหตุอันควรเข้าคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ จากนั้นให้ทำความเข้าใจเสนอกรมอัยการ เพื่อดำเนินการดังนี้

- ๑) แจ้งให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการต่อไป
- ๒) แจ้งให้หน่วยงานระดับเหนือขึ้นไปทราบเพื่อดำเนินการต่อไป
- ๓) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

ภาระหน้าที่ตามข้อนี้ ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้พนักงานอัยการช่วยเหลือประชาชนไว้หลายประการ เป็นต้นว่า

(๑) การร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (ป.พ.พ.ม.๒๘, ๓๓)

(๒) การร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลซึ่งมีจิตฟั่นเฟือนหรือกายพิการฯ และไม่สามารถประกอบการทำงานของตนเอง เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ (ป.พ.พ.ม.๓๔, ๓๖)

(๓) การร้องขอให้ศาลสั่งการให้ทำพลาทตามที่จำเป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ (ป.พ.พ.ม.๕๓, ๕๔)

(๔) การร้องขอให้ศาลสั่งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป จัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ (ป.พ.พ.ม.๕๕) หรือขอให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการหาประกัน หรือแจ้งรายการทรัพย์สินหรือถอนผู้จัดการ หรือตั้งผู้อื่นแทนต่อไป เมื่อมีเหตุอันควร (ป.พ.พ.ม.๖๐)

(๕) ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ฯลฯ เป็นคนสาปสูญ (ป.พ.พ.ม.๖๔) และร้องขอให้ศาลสั่งถอนคำสั่งแสดงความสาปสูญ (ป.พ.พ.ม.๖๖)

(๖) ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวในกรณีที่ผู้จัดการนิติบุคคลว่างลง และถ้าทั้งตำแหน่งว่างไว้จะเกิดความเสียหาย (ป.พ.พ.ม.๗๙)

(๗) ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะการในกรณีผู้จัดการนิติบุคคลมีประโยชน์ได้เสียหรือเป็นปฏิปักษ์กับนิติบุคคล (ป.พ.พ.ม.๘๐)

(๘) ร้องขอให้ศาลกำหนดชื่อสำนักงาน วิธีแต่งตั้งและถอดถอนผู้จัดการของมูลนิธิ ในกรณีที่ผู้ตั้งมูลนิธิตายเสียก่อนจะกำหนดไว้ (ป.พ.พ.ม.๘๔)

(๑๙) ร้องขอให้ศาลสั่งถอดถอนผู้จัดการมูลนิธิและแต่งตั้งคนใหม่แทนในกรณีที่ผู้จัดการจัดการผิดพลาดเสื่อมเสีย ฯลฯ (ป.พ.พ.ม.๙๑)

(๑๐) ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกมูลนิธิและแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี (ป.พ.พ.ม.๙๓)

(๑๑) ร้องขอให้ศาลสั่งจัดการทรัพย์สินของมูลนิธิที่สิ้นสุดลงให้แก่นิติบุคคล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ใกล้ชิดกับวัตถุประสงค์เดิมของมูลนิธินั้น (ป.พ.พ.ม.๙๖)

(๑๒) ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัทเล็กกัน เพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย โดยไม่มีผู้ชำระบัญชีตามข้อสัญญาหรือข้อบังคับของห้างหุ้นส่วนบริษัทนั้น (ป.พ.พ.ม.๑๒๕๓ป)

(๑๓) ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติของสมาคมที่ลงมติโดยฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย (ป.พ.พ.ม.๑๒๕๑)

(๑๔) ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกสมาคมและตั้งผู้ชำระบัญชี (ป.พ.พ.ม.๑๒๕๓)

(๑๕) ร้องขอให้ศาลตั้งผู้อื่นนอกจากสามีหรือภริยา เป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ถ้ามีเหตุสำคัญ (ป.พ.พ.ม.๑๔๖๓)

(๑๖) ร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม.๑๔๕๗)

(๑๗) ร้องขอให้ศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๒)

(๑๘) ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครอง (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๖) และร้องขอให้พิสูจน์ว่าบุคคลที่ศาลตั้งหรือที่บิดามารดาตั้งโดยพินัยกรรมเป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา ๑๕๘๗ เพื่อศาลพิพากษาเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๘)

(๑๙) ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ปกครองหาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินหรือแถลงถึงความเป็นอยู่ของทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๗)

(๒๐) ร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๘/๘, ๑๕๕๘/๙)

(๒๑) ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.๑๖๕๘/๒๑, ๑๕๕๘/๒๒) การเลิกรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๘/๓๑)

(๒๒) ฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมเกี่ยวกับการขอเลิกรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.๑๕๕๘/๓๕)

(๒๓) ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครอง, ผู้อนุบาล, หรือผู้พิทักษ์ ในกรณีที่มรดกตกทอดแก่ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือผู้ไม่สามารถจัดการงานตนเองได้ และบุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ (ป.พ.พ.ม.๑๖๑๐)

(๒๔) ร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจจัดตั้งมูลนิธิเมื่อพินัยกรรมกำหนดไว้ (ป.พ.พ.ม.๑๖๗๗)

(๒๕) ร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในพินัยกรรม ให้จัดตั้งมูลนิธิให้แก่
นิติบุคคลในเมื่อมูลนิธิจัดตั้งขึ้นไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ (ป.พ.พ.ม.๑๖๗๙)

(๒๖) ร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกในกรณีเจ้าของมรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือ
ผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์ หรือผู้จัดการ หรือทายาท
ไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจจะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือในการแบ่งปันมรดก
หรือข้อกำหนดพินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดกไม่มีผลบังคับ (ป.พ.พ.ม.๑๗๑๓)

(๒๗) เป็นโจทก์ฟ้องคดีที่กฎหมายห้ามมิให้ราษฎรฟ้อง เช่น ป.พ.พ.ม.๑๕๖๒ ห้ามมิ
ให้ฟ้องผู้บุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทร้องขอ อัยการจะ
ยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

เรื่องต่าง ๆ ที่ต้องใช้สิทธิทางศาล และดำเนินการฟ้องร้องดังกล่าวข้างต้นเป็นกรณี
พนักงานอัยการในฐานะทนายแผ่นดินดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์
ของประชาชนแก่ประชาชน และกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการดำเนินการบริการให้แก่
ประชาชนได้โดยไม่คิดมูลค่า เว้นแต่ค่าฤชาธรรมเนียมความเท่านั้นที่ผู้ร้องขอจะต้องเสียเอง
แต่ถ้าผู้ร้องขอยากจนก็อาจจะดำเนินการขอให้ศาลไต่สวนดำเนินคดีแบบอนาถาได้ และเมื่อ
ศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบอนาถาแล้ว ก็จะได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม

นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
ในการคุ้มครองสิทธิฯ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาก็มีบทบัญญัติหลายมาตรา
ที่กำหนดให้พนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิฯ ให้แก่ประชาชนเช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า

(๑) การร้องขอให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่แก่ผู้กระทำความผิดในกรณีที่กฎหมายบัญญัติ
ในภายหลังเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด (ป.อ.ม.๓)

(๒) การร้องขอให้ศาลยกเลิกการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือร้องขอรับผล
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังซึ่งเป็นคุณกว่า (ป.อ.ม.๑๕)

(๓) ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนหรืองดการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ถูก
บังคับใช้วิธีการความปลอดภัยไว้ชั่วคราว ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้บังคับนั้นได้เปลี่ยน
แปลงไปจากเดิม (ป.อ.ม.๑๖)

(๔) ร้องขอให้ศาลเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก (ป.อ.ม. ๒๗)

(๕) การฟ้องขอให้กักกันในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดติดนิสัย (ป.อ.ม. ๔๓)
ทั้งนี้เพื่อควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสัยไว้ในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความ
ผิด เพื่อตัดนิสัย และเพื่อฝึกหัดอาชีพ (ป.อ.ม. ๔๐)

(๖) แกลงให้ศาลทราบว่ามีผู้ที่ได้รับการรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด เพื่อศาลจะได้ตักเตือน หรือกำหนดโทษ หรือลงโทษที่รอไว้ (ป.อ.ม. ๕๗)

(๗) เสนอให้ศาลเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งที่ใช้วิธีการสำหรับเด็ก หรือออกคำสั่งใหม่ ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นเปลี่ยนแปลงไป ป.อ.ม. ๗๔)

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็มีบทบัญญัติที่กำหนดให้พนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน เป็นต้นว่า

(๑) การร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน ก่อนคดีเสร็จเด็ดขาด (ป.วิ.อาญา ม. ๓๑)

(๒) ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำ ให้คดีของอัยการเสียหายในคดีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน (ป.วิ. อาญา ม. ๓๒)

(๓) การถอนฟ้องของผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ (ป.วิ. อาญา ม. ๓๖)

(๔) ร้องขอต่อศาลขอให้ปล่อยบุคคลซึ่งถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษา (ป.วิ.อาญา ม. ๙๐)

สำหรับมาตรการตาม ป.วิ.อาญา ม. ๙๐ กรมอัยการได้สั่งการให้พนักงานอัยการทั่วราชอาณาจักรปฏิบัติในกรณีที่มีการกักขังบังคับให้หญิงทำการค้าประเวณี โดยอัยการทราบเอง หรือได้รับร้องขอ ก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ปล่อยผู้ถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายนั้นไป และให้ดำเนินคดีกับเจ้าของสถานการค้าประเวณี และชายแมงดาในข้อหาความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญาทุกกรรมกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อปราบปรามอาชญากรรม ประเภทนี้ให้บรรเทาเบาบางลง

นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้พนักงานอัยการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนแก่ประชาชนแล้วมีพระราชบัญญัติต่าง ๆ เป็นจำนวนมากก็ได้กำหนดบทบาทให้พนักงานอัยการเข้าไปคุ้มครองสิทธิฯ ให้แก่ประชาชน ซึ่งสุดท้ายจะนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ให้ครบถ้วนได้

ความจริงแล้ว ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา สั่งฟ้องหรือสั่งจับผู้ต้องหา สั่งงดการสอบสวน สั่งคดีเปรียบเทียบ ยื่นคำร้องขอให้ศาลได้สวนชั้นสูตรพลิกศพกรณีที่เกิดการตายขึ้นเนื่องจากเจ้าพนักงานอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานฟ้องจำเลยต่อศาลชั้นต้น อุทธรณ์หรือไม่อุทธรณ์

ฎีกาหรือไม่ฎีกา ถอนฟ้อง, ถอนอุทธรณ์หรือฎีกา ตลอดจนการดำเนินอรรถคดีในศาลยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเหล่านี้ เป็นการรักษากฎหมาย อำนวนบริการความ ยุติธรรม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน อันเป็นการรักษา ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการอยู่แล้ว

ถ้าหากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีชั้นสอบสวนหรือ ชั้นศาล ก็สามารถที่จะร้องขอความเป็นธรรมได้จากพนักงานอัยการ ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการ ได้รับคำร้องขอความเป็นธรรมจากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายแล้ว ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการยังไม่มี คำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือเรียก พยานมาซักถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่กระจ่างชัด อันจะทำให้การวินิจฉัยสั่งคดีของพนักงาน อัยการเป็นไปโดยถูกต้องและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และถ้าคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล แล้วปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ว่าการกระทำของจำเลยไม่น่าจะเป็นความผิด พนักงานอัยการก็ ถอนฟ้องคดีได้.

๓.๒.๒. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)

๓.๒.๒.๑ โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบท ในเขตยากจน โครงการนี้เป็นโครงการหนึ่งในแผนงานบริการขั้นพื้นฐานในแผนงานพัฒนาชนบท ยากจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕- ๒๕๒๙) โดยแต่เดิมสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบ คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๒๔ และบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาชนบท ยากจน

กระทรวงมหาดไทยได้โอนโครงการดังกล่าวให้กรมอัยการรับผิดชอบสืบแทนสำนักนโยบาย และแผนมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๗ และกรมอัยการได้มอบหมายให้สำนักงาน คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนดำเนินการรับผิดชอบต่อไป

การดำเนินงานของโครงการนี้ ดำเนินงานโดยจัดตั้ง “สำนักงานให้ความช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน (สชก.) ประจำจังหวัด” ขึ้น ทำหน้าที่หลักในการ ประสานการว่าต่างแก้ต่างคดีแก่ประชาชนที่ยากจนที่มีปัญหาในทางอรรถคดี โดยไม่ได้รับความ เป็นธรรม และให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมสัญญา ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาทาง กฎหมายแก่ประชาชนในชนบทยากจน นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ ประชาชนในชนบทพื้นที่ยากจน จัดฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้านในจังหวัดที่ สชก. ตั้งอยู่ และฝึกอบรม พัฒนาการและเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นอื่น ๆ ให้เผยแพร่ความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายในจังหวัด ที่ สชก. ตั้งอยู่ด้วย

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ใน พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้จัดตั้งสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายฯ ไปแล้ว ๖ จังหวัด คือ จังหวัด เชียงใหม่, ขอนแก่น, สงขลา, เชียงราย, นครราชสีมา, และสตูล ในปีงบประมาณ ๒๕๒๘ จัดตั้งเพิ่มขึ้นอีก ๖ จังหวัด คือ จังหวัดแพร่, จังหวัดพิษณุโลก, จังหวัดอุบลราชธานี, จังหวัด มหาสารคาม, จังหวัดปัตตานี และจังหวัดพัทลุง และในปีงบประมาณ ๒๕๒๙ จะจัดตั้งเพิ่มขึ้น อีก ๑๒ จังหวัด คือ จังหวัดตาก, น่าน, อุตรดิตถ์, อุทัยธานี, สุโขทัย, สุรินทร์, นครพนม, หนองคาย, ชัยภูมิ, บุรีรัมย์, เลย และจังหวัดนครศรีธรรมราช “รวมทั้งสิ้นจะมี สชก. จังหวัด ทั่วประเทศ ๒๔ จังหวัด” เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายตามแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) มีจังหวัดในพื้นที่ ยากจนทั่วประเทศ รวม ๓๘ จังหวัด ใน ๑๔ จังหวัดที่มีพื้นที่ยากจน และไม่ได้จัดตั้ง สชก. จังหวัด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน, ลำปาง, พะเยา, เพชรบูรณ์, นครสวรรค์, กำแพงเพชร, ลำพูน, ศรีสะเกษ, ร้อยเอ็ด, ยโสธร, สกลนคร, กาฬสินธุ์, มุกดาหาร, อุตรธานี ตามแผน เดิมจังหวัดเหล่านี้จะเผยแพร่ความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายโดยผ่านทางพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ระดับ ท้องถิ่นอื่น ๆ

หลังจากกรมอัยการได้รับโอนโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบท ในเขตยากจนจากสำนักนโยบายและแผนมหาดไทยแล้ว ได้ปรับเป้าหมายและกิจกรรมและพื้นที่ ปฏิบัติงานใหม่ เพื่อไม่ให้มีการซ้ำซ้อนกันระหว่างภารกิจเดิมของสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ และภารกิจตามโครงการให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน ดังต่อไปนี้

จังหวัดที่มีพื้นที่ยากจน ๓๘ จังหวัด

ก. พื้นที่จังหวัดที่มีการจัดตั้งสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ชนบทในเขตยากจน (สชก.) ปฏิบัติงานตามโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ ประชาชนตามแผนพัฒนาชนบท เฉพาะพื้นที่ยากจนของแต่ละจังหวัด (สำนักงานนอกเขตพื้นที่ ยากจนนั้นมิได้ปฏิบัติงานตามโครงการนี้) ซึ่งมีกิจกรรมและเป้าหมาย ดังนี้

- (๑) ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ผู้ยากไร้ปีละ ๕๐ คดี
- (๒) ให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายและช่วยร่างนิติกรรมสัญญาให้แก่ผู้ยากไร้ปีละ ๕๐๐ ราย
- (๓) เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนในหมู่บ้านยากจนปีละ ๑๐๐ หมู่บ้าน
- (๔) ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้านปีละ ๑๐ รุ่น ๆ ละ ๕๐ คน รวม ๕๐๐ คน
- (๕) จัดนิติกรประจำหมู่บ้าน ปีละ ๖ หมู่บ้าน
- (๖) ประenomข้อพิพาทหรือช่วยเหลือแนะนำประenomข้อพิพาท ปีละ ๓๐ ราย

สำหรับพื้นที่นอกเขตพื้นที่ยากจน ของจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ยากจน เราก็ต้องยอมรับว่ามีปัญหาความไม่รู้กฎหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นนอกเขตพื้นที่ยากจนกรมอัยการจึงมอบหมายให้ “สำนักงานคุ้มครองสิทธิฯ สาขาจังหวัด” เป็นหน่วยงานปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีเป้าหมายกิจกรรมเช่นเดียวกันกับการปฏิบัติงานในพื้นที่ยากจนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่มีปริมาณเป้าหมายน้อยกว่า กล่าวคือ (๑) กิจกรรมให้ความช่วยเหลือจัดหาทนายอาสาสำหรับผู้ยากไร้ปีละ ๓๐ คดี (๒) ให้คำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายปีละ ๓๐๐ ราย (๓) เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายปีละ ๓๐ หมู่บ้าน (๔) จัดฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้านปีละ ๓๐๐ คน (๕) ช่วยเหลือประណอมข้อพิพาทแก่ประชาชนปีละ ๓๐ ราย นอกจากนี้ยังได้เพิ่มเป้าหมายกิจกรรมให้ดำเนินการขึ้นมาอีก ๒ ประการ คือ

(๑) สาธิตการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อให้ความรู้แก่นักการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

(๒) สนับสนุนโครงการของกระทรวงมหาดไทย เป็นต้นว่า โครงการจังหวัดหรืออำเภอเคลื่อนที่ และโครงการของส่วนราชการอื่น ๆ

ข. ในเขตพื้นที่ยากจนแต่ยังไม่มีสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทยากจนประจำจังหวัด (สชก. จังหวัด) ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายออกเป็น ๒ เขต คือ

เขตพื้นที่ยากจน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท พ.ศ. ๒๕๒๔ มีกิจกรรมและเป้าหมายดังนี้

- ช่วยเหลืออรรถคดีแก่ผู้ยากจนปีละ ๓๐ คดี
- ให้คำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายปีละ ๓๐๐ ราย
- เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายปีละ ๓๐ หมู่บ้าน
- ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้านปีละ ๓๐๐ คน
- ประណอมข้อพิพาทปีละ ๓๐ ราย

นอกเขตพื้นที่ยากจน ดำเนินกิจกรรมเช่นเดียวกันกับเขตพื้นที่ยากจนดังกล่าวข้างต้น แต่ให้เพิ่มกิจกรรมสาธิตการดำเนินคดีในศาลแก่นักเรียน นักศึกษา และสนับสนุนโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ หรืออำเภอเคลื่อนที่ หรือส่วนราชการอื่น

จังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ยากจน ๓๔ จังหวัด

ในจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ยากจน เราก็ต้องยอมรับว่ามีประชาชนที่ยากจนอยู่จำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้กฎหมาย มีปัญหาทางกฎหมาย ถูกเอารัดเอาเปรียบ และไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้นกรมอัยการจึงมีคำสั่งให้จัดตั้ง “สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนประจำจังหวัด (สทช. ประจำจังหวัด)” ทั้ง ๓๔ จังหวัดขึ้น โดยให้มีหน้าที่จัดหาทนายช่วยเหลือ

ในทางอรรถคดีแก่ประชาชนผู้ยากจน ให้คำแนะนำปัญหาข้อกฎหมาย เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย แก่ประชาชน และฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้าน นักเรียน นักศึกษา และประชาชน กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตลอดจนช่วยเหลือประณอมข้อพิพาท และเป็นวิทยากรเคลื่อนที่สนับสนุน โครงการต่าง ๆ ของส่วนราชการ

การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วทั้งประเทศ มีคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เป็นผู้บริหารโครงการ ส่วนการปฏิบัติใน สำนักงานและภาคสนาม พนักงานอัยการ นิติกร และทนายอาสาเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทกิจกรรม เป็นต้นว่า การว่าต่าง แก่ต่างคดีให้แก่ผู้ยากจนก็เป็นภาระหน้าที่ของทนาย อาสา ส่วนกิจกรรมประเภทอื่นนั้น พนักงานอัยการและนิติกรจะเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติ

สำหรับงบประมาณโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขต ยากจนนั้น รัฐบาลเป็นผู้จัดให้ส่วนนอกเขตพื้นที่ยากจน และจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ยากจนนั้น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมอัยการรับผิดชอบเฉพาะอัตรา กำลัง นโยบายและแนวทางการบริหารเท่านั้น

กิจกรรมเป้าหมาย นอกเขตพื้นที่ยากจน ๓๔ จังหวัดนั้น กรมอัยการได้กำหนดกิจกรรม เป้าหมายไว้ ดังนี้

- (๑) จัดหาทนายอาสาช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ประชาชนผู้ยากไร้และไม่ได้รับความ เป็นธรรมปีละ ๕๐ คดี
- (๒) ให้คำปรึกษาปัญหาทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดละ ๕๐๐ ราย
- (๓) เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนปีละ ๑๐๐ หมู่บ้าน
- (๔) ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้านจังหวัดละ ๕๐๐ คน
- (๕) ประณอมข้อพิพาทให้แก่ประชาชนปีละ ๓๐ ราย
- (๖) สนับสนุนโครงการจังหวัดหรืออำเภอเคลื่อนที่ปีละ ๒๐ ครั้ง

๓.๒.๒.๒ โครงการความร่วมมือจากกรมอัยการในการให้ความ ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน โครงการนี้ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเจ้าของโครงการ กรมอัยการเป็นผู้อำนวยการและปฏิบัติตามโครงการ โดยได้รับงบประมาณ สนับสนุนจากเจ้าของโครงการ

สำหรับความเป็นมาของโครงการดังกล่าว สืบเนื่องมาจากคณะกรรมการช่วยเหลือ เกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.) ซึ่งแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี ได้มีมติให้กรมอัยการจัดอัยการ บำนาญเป็นทนายอาสาช่วยเหลือดำเนินอรรถคดีให้แก่เกษตรกรและผู้ยากจน กรมอัยการจึง เสนอโครงการความร่วมมือจากกรมอัยการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกร และผู้ยากจนไปยัง กชก. แล้ว กชก. ประชุมพิจารณาเห็นชอบเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา

คณะรัฐมนตรีลงมติอนุมัติให้กรมอัยการปฏิบัติตามโครงการเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๒๗
กรมอัยการได้มอบหมายภารกิจนี้ให้ สคช. รับผิดชอบ

ความจริงแล้ว โครงการความร่วมมือฯ เป็นโครงการที่สอดคล้องกับโครงการให้ความ
ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่กรมอัยการได้กำหนดขึ้น โดยสอดคล้องกันในประเภท
กิจกรรมที่ให้บริการแก่ประชาชน เป็นต้นว่า การให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย การประណ
ข้อพิพาท และการให้ความช่วยเหลือในทางอรรถคดี จัดหาทนายว่าต่างแก้ต่างให้แก่เกษตรกร
และผู้ยากจน

จะมีกรณีที่แตกต่างกันบ้างก็เฉพาะการร้องขอความช่วยเหลือ โดยโครงการความร่วมมือฯ
กำหนดให้เกษตรกรและผู้ยากจนร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายได้จากสำนักงานกลางให้
ความช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (สชก.) คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
จังหวัดและอำเภอ (อชก. จังหวัด, อชก. อำเภอ) สคช. กลางและส่วนภูมิภาค ในกรณีที่
ร้องขอต่อ สชก. ก็ดี, อชก. จังหวัดหรือ อชก. อำเภอก็ดี ก็จะต้องส่งเรื่องที่ขอไปให้ สคช.
กรมอัยการพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป

สรุปแล้วโครงการความร่วมมือฯ เป็นโครงการที่ขยายการรับคำสั่งขอความช่วยเหลือทาง
กฎหมายให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเท่านั้น อันจะยังผลให้การปฏิบัติงานของ สคช. เป็นไปได้อย่างทั่ว
ถึงและครอบคลุมถึงผู้ยากจนได้ทุกอาชีพ

๓.๒.๒.๓ โครงการสนับสนุนหมู่บ้าน อพป. แห่งชาติ สคช. ได้กำหนด
แนวความคิดที่จะปฏิบัติสนับสนุนหมู่บ้าน อพป. ดังนี้

ก. กำหนดหมู่บ้าน อพป. เป็นหมู่บ้านเป้าหมายในแผนปฏิบัติงานประจำปีของ สคช.
และ สชก. จังหวัด ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าไปดำเนินการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย รวมทั้งจัดฝึก
อบรมความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย ประណข้อพิพาท และจัดหา
ทนายความอาสาช่วยเหลืออรรถคดีให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านเป้าหมายนั้น ๆ

ข. เนื่องจากการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. นั้น มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งอันสำคัญ คือ
ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น สคช. จึงกำหนดแนวความคิดเพื่อบรรจุไปสู่การปฏิบัติการว่า
จะกำหนดหัวข้อวิชาลัทธิเปรียบเทียบระหว่างการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับการปกครอง
ภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในหลักสูตรฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนในหมู่บ้าน อพป.

๔. ผลงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.)
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)
ดังตารางแนบท้ายนี้

ผลการปฏิบัติงาน

ตาม

๔.๑ โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในพื้นที่เขตยากจน

ลำดับ ที่	กิจกรรม	หน่วยวัด	เป้าหมาย รวม ๕ ปี	ผลการดำเนินงาน					รวม
				๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙	
๑	๑. ให้ความช่วยเหลือในการว่าต่างแก่ต่างวรรคคดี ๒. ให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมสัญญา และให้คำ ๓. ปรึกษาแนะนำปัญหาทางกฎหมาย ๔. การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายในพื้นที่ยากจน ๕. การฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้าน ๖. การฝึกอบรมพัฒนาการให้สามารถเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายได้ ๗. นิติกรประจำหมู่บ้าน (ตำบล) ๘. ประเมินข้อพิพาทให้แก่ประชาชน	คดี	๒,๕๖๐	๖	๗	๔๖	๘๖	๑๗๒	๓๑๗
๒		ราย	๒๕,๖๐๐	๑,๐๐๘	๒,๒๒๙	๔,๑๗๘	๕,๕๗๒	๑๐,๔๓๓	๒๓,๔๒๐
๓		หมู่บ้าน	๔,๗๗๔	๒๐๖	๓๑๔	๕๙๕	๑,๔๓๐	๒,๓๘๐	๔,๙๒๕
๔		คน	๒๕,๐๐๐	๔๐๐	๒,๑๐๓	๓,๗๑๓	๘,๗๕๕	๑๓,๒๒๑	๒๘,๑๙๒
๕		คน	๖๐	-	-	๑๓๓	-	-	๑๓๓
๖		หมู่บ้าน	๒๕๒	-	-	๒๙	๔๗	๑๑๐	๑๘๖
๗		ราย	๒,๐๙๐	-	-	-	๘๗	๔๑๐	๔๙๗

สรุปผลการปฏิบัติงาน ตาม

๔.๒ โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในส่วนภูมิภาค (นอกเขตพื้นที่ยากจน) และในกรุงเทพมหานคร รวม ๗๓ จังหวัด
ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๖-๒๕๒๙

ลำดับ	กิจกรรม	หน่วยวัด	เป้าหมาย รวม ๓ ปี	ผลการดำเนินงาน				รวม
				๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙	
๑	ให้บริการดำเนินการทางศาลให้แก่ประชาชน ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ	คดี	๒,๑๙๐	๑๐๓	-	๒๑๕	๒๓๔	๕๕๔
๒	ให้คำแนะนำปรึกษากฎหมายแก่ประชาชน	คน	๘๕,๒๐๐	๒๔,๙๔๕	๒,๒๗๕	๒๐,๒๖๙	๑๐,๒๘๙	๕๓,๗๗๘
๓	ประណอมข้อพิพาทในคดีแพ่งและคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้	ราย	๖,๔๘๐	-	๒๖	๑,๕๑๗	๑,๙๘๒	๓,๕๒๕
๔	ให้บริการช่วยเหลือทางอรรถคดี	คดี	๘,๘๘๐	-	๒๖	๑,๑๓๒	๑,๓๐๒	๒,๔๖๐
๕	เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน	หมู่บ้าน	๑๓,๖๒๐	-	๙๐๘	๕,๐๗๓	๓,๔๕๓	๙,๔๓๔
๖	ฝึกอบรมวิทยากรเคลื่อนที่ให้ทำหน้าที่เผยแพร่กฎหมาย	รุ่น/คน	๗/๓๐๕	-	๑/๔๕	๒/๘๐	๔/๑๖๘	๗/๒๙๓
๗	สาริตการดำเนินการสอบสวนพิจารณาในศาล ให้ความรู้สถาบันการศึกษา	ครั้ง	๒๒๘	-	๕	๔๓	๘๔	๑๓๒
๘	สนับสนุนโครงการอื่น ๆ เช่น เป็นวิทยากร	ครั้ง	๓,๑๘๐	-	๖๘๕	๙๖๑	๙๑๑	๒,๕๕๗
๙	ฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้าน	คน	๑๐๙,๕๐๐	-	๖,๙๔๖	๓๘,๒๔๘	๒๒,๓๔๖	๖๗,๕๔๐

๔.๓ โครงการความร่วมมือจากกรมอัยการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ผลงานตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๗ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๒๙ มีดังนี้

๔.๓.๑ ให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจนจำนวน ๑๒,๗๘๓ ราย

๔.๓.๒ ช่วยประนอมข้อพิพาทและคู่กรณีตกลงผ่อนผันให้แก่งกันและกัน จำนวน ๑,๖๔๙ ราย

๔.๓.๓ ช่วยเหลือทางอรรถคดีโดยจัดหาทนายความอาสาว่าต่างแก้ต่างให้แก่ผู้ยากไร้ จำนวน ๑,๑๐๐ คดี

๔.๔ โครงการสนับสนุนหมู่บ้าน อพป. แห่งชาติ มีผลงานตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๗ - ๓๐ กันยายน ๒๕๒๙ ดังนี้

๔.๔.๑ เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนตามหมู่บ้าน อพป. จำนวน ๑,๒๒๒ หมู่บ้าน

๔.๔.๒ ให้คำปรึกษาหารือข้อกฎหมายและช่วยจัดทำนิติกรรมสัญญาแก่ราษฎรทั่วไป จำนวน ๙,๖๒๗ ราย

๔.๔.๓ ฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน ๙,๗๖๕ คน

๔.๔.๔ ช่วยเหลือประนอมข้อพิพาทและช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ประชาชนที่ยากจน ทั้งกรณีว่าต่างและแก้ต่าง จำนวน ๖๖๙ ราย

๔.๔.๕ กิจกรรมอื่นนอกจากอันผวนก จ.

ก. ฝึกอบรมพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นอื่น ๆ

ข. จัดนิติกรประจำตำบล จำนวน ๔๔ ตำบล

๕. ภารกิจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิฯ (สทช.) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) และแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) มีดังนี้

๕.๑ โครงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ตามแผนพัฒนาชนบท โครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องจาก “โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน” ตามแผนพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) มุ่งเน้นดำเนินการพัฒนาโดยยึดพื้นที่ยากจน เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบล

สำหรับในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ ได้เปลี่ยนชื่อโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจนเป็น “โครงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์

ของประชาชน” ตามแผนพัฒนาชนบทซึ่งยังคงยึดระบบบริหารการพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. โดยมุ่งเน้นพัฒนาในพื้นที่เร่งรัดพัฒนาลำดับ ๑ และ ๒ (ล้าหลัง, ปานกลาง)

๕.๑.๑ วัตถุประสงค์

(๑) เพื่อให้ความช่วยเหลือ เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนโดย เน้นในพื้นที่เร่งรัดพัฒนาลำดับ ๑ และ ๒ (ล้าหลัง, ปานกลาง)

(๒) เพื่อลดปัญหาข้อพิพาท และการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคม

(๓) เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างราษฎรกับหน่วยงานของรัฐ

(๔) เพื่อส่งเสริมให้การบังคับใช้กฎหมายของรัฐบังเกิดความยุติธรรมอย่าง

จริงจังยิ่งขึ้น

(๕) เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยของคนในชาติ

๕.๑.๒ กิจกรรมและเป้าหมาย (ดำเนินการ ๗๒ จังหวัด ยกเว้น กทม.)

(๑) ให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมต่าง ๆ และให้คำปรึกษาแนะนำ ปัญหาข้อกฎหมายจังหวัดละ ๕๐๐ ราย/ปี

(๒) ให้การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดละ ๑๐๐ หมู่บ้าน ต่อปี

(๓) ฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้านจังหวัดละ ๕๐๐ คนต่อปี (๑๐ รุ่น ๆ ละ ๕๐ คน)

(๔) ฝึกอบรมพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นอื่น ๆ จังหวัดละ ๕๐ คนต่อปี (๑ รุ่น ๆ ละ ๒ วัน)

(๕) ช่วยเหลือประណอมข้อพิพาทแก่ประชาชนจังหวัดละ ๒๐ รายต่อปี

(๖) ช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ประชาชนที่ยากจนจังหวัดละ ๓๐ คดีต่อปี

(๗) จัดนิติกรประจำตำบลจังหวัดละ ๕ ตำบล

๕.๑.๓ พื้นที่ดำเนินการ ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายในเขตเร่งรัดพัฒนา ลำดับ ๑, ๒ (ล้าหลัง, ปานกลาง) ของอำเภอต่าง ๆ ทุกจังหวัดจำนวน ๗๒ จังหวัด ยกเว้น กทม.

๕.๑.๑ ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๐ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๔

๕.๒ งานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน กรมอัยการ เป็นงาน ต่อเนื่องจากโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ซึ่งปฏิบัติงานนอกเขตพื้นที่ยากจน และปัจจุบันเป็นงานปกติ ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ

๕.๒.๑ วัตถุประสงค์

- (๑) เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
- (๒) ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
- (๓) สร้างความเป็นธรรมในสังคม

๕.๒.๒ ประเภทของการให้ความช่วยเหลือ

- (๑) ให้บริการดำเนินการทางศาลให้แก่ประชาชนตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
- (๒) ให้คำแนะนำปรึกษากฎหมายแก่ประชาชน
- (๓) ประenomข้อพิพาทในคดีแพ่งและคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้
- (๔) ให้บริการช่วยเหลือทางอรรถคดี
- (๕) เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
- (๖) อบรมพนักงานและวิทยากรเพื่อพัฒนาบุคลากร

๕.๒.๓ ระยะเวลาดำเนินการ งานปกติ

๕.๒.๔ พื้นที่ดำเนินการ ปฏิบัติงานในพื้นที่เร่งรัดพัฒนาลำดับ ๓ (เขตก้าวหน้า) เขตเทศบาลและสุขาภิบาลทั่วราชอาณาจักร รวมทั้ง กทม.

๕.๓ โครงการความร่วมมือจากกรมอัยการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกร และผู้ยากจน รัฐบาลโดยคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน สำนักนายกรัฐมนตรี มีนโยบายที่จะให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งเป็นผู้ยากไร้และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงขอความร่วมมือจากกรมอัยการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน กรมอัยการจึงได้จัดทำโครงการความร่วมมือฯ ขึ้น และคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติโครงการนี้ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

๕.๓.๑ วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายพื้นฐานอันเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันแก่เกษตรกรและผู้ยากจน
- (๒) เพื่อให้ความช่วยเหลือในทางอรรถคดีแก่เกษตรกรและผู้ยากจน
- (๓) เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- (๔) เพื่อให้เกษตรกร และผู้ยากจนได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ

(๕) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับราษฎร

(๖) เพื่อระดมกำลังทรัพยากรบุคคลของกรมอัยการที่เกษียณอายุราชการไปแล้วให้บำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติ

๕.๓.๒ ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๗

๕.๓.๓ พื้นที่ดำเนินงาน ทั่วราชอาณาจักร

๕.๓.๔ ประเภทของบริการและความช่วยเหลือ

(๑) ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกฎหมาย เช่น การใช้สิทธิหรือขอรับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย การช่วยตรวจร่างสัญญา เป็นต้น

(๒) ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดีโดยจัดหาทนายความว่าต่าง แยกต่างทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่งโดยไม่คิดค่าบริการ

(๓) รับข้อปัญหากฎหมายต่าง ๆ ที่ประชาชนมีความเดือดร้อนเพื่อส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

(๔) เผยแพร่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนหนังสือคู่มือกฎหมายสำหรับประชาชน เพื่อยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย

(๕) เปิดการบรรยายความรู้กฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชนทั่วไป

(๖) ช่วยเหลือในการระดมข้อพิพาทในคดีอาญาเฉพาะความผิดต่อส่วนตัว และคดีแพ่งทั่วไป

๕.๓.๕ ผู้รับผิดชอบโครงการ

(๑) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเจ้าของโครงการและงบประมาณ

(๒) กรมอัยการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการและเบิกจ่ายงบประมาณ

๕.๔ โครงการสนับสนุนหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ของกรมอัยการ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการให้จัดตั้งโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๗ โดยมีศูนย์ อพป. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน เป็นผู้ประสานการดำเนินงาน และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๘/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๘ กำหนดให้โครงการ อพป. เป็นโครงการระดับชาติที่มีความเร่งด่วนสูงสุด จึงให้ส่วนราชการต่าง ๆ ให้ความร่วมมือสนับสนุนโครงการหมู่บ้าน อพป.

กรมอัยการซึ่งเป็นกรมหนึ่งที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำโครงการสนับสนุนโครงการหมู่บ้าน อพป. ขึ้น โดยให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน กรมอัยการ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๘

๕.๔.๑ วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้าน อพป.

(๑) ฝึกอบรมราษฎรในพื้นที่แทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้มีความรู้ความชำนาญและรู้จักวิธีปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาและยกฐานะของการครองชีพของราษฎรให้สูงขึ้น

(๒) สร้างความปลอดภัยถาวรขึ้นในหมู่บ้าน

(๓) ให้ราษฎรหมู่บ้าน อพป. ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านของตนเองอย่างแท้จริง

๕.๔.๒ ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๘

๕.๔.๓ พื้นที่ดำเนินการ ๕๒ จังหวัดที่รัฐบาลได้กำหนด ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน อพป. พ.ศ. ๒๕๒๒

๕.๔.๔ ประเภทของบริการและความช่วยเหลือ

(๑) กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

(๒) ให้คำปรึกษาหารือกฎหมาย และช่วยจัดทำนิติกรรมสัญญาแก่ราษฎรทั่วไปในหมู่บ้าน อพป.

(๓) ฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายแก่ผู้นำหมู่บ้าน

(๔) ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดีและข้อพิพาท

(๕) กิจกรรมอื่น ๆ เช่น

ก. ฝึกอบรมพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น

ข. จัดนิติกรประจำตำบล

๕.๕ โครงการประណอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้าน เป็นโครงการใหม่ที่กรมอัยการเสนอเข้าสู่แผนปฏิบัติการระยะ ๔ ปี ของกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๔) และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๐ และกรมอัยการจะเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๓๑

๕.๕.๑ วัตถุประสงค์ เสริมสร้างความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับความเป็นธรรมตามขบวนการยุติธรรม ให้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกันและมุ่งขจัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนในหมู่บ้าน

๕.๕.๒ แนวทางและมาตรการที่แผนมหาดไทยแม่บทฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) กำหนดให้เป็นหน้าที่ของอัยการ ดังนี้

- (๑) ประสานงานกับอำเภอในการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม
- (๒) จัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้และแนวทางกฎหมายแก่กรรมการประนอมข้อพิพาท
- (๓) ทำการฝึกอบรมคณะกรรมการประนอมข้อพิพาท เพื่อให้มีความรู้และแนวทางกฎหมายแก่คณะกรรมการประนอมข้อพิพาท
- (๔) ทำการฝึกอบรมคณะกรรมการประนอมข้อพิพาท เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทแก่ประชาชน
- (๕) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่คณะกรรมการประนอมข้อพิพาท

โครงการประนอมข้อพิพาทโดยสรุปกรมอัยการจะต้องดำเนินการ ดังนี้

- (๑) อัยการร่วมกับจังหวัดคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการประนอมข้อพิพาท จังหวัดละ ๓ ตำบล ๓๐ หมู่บ้าน ทั่วประเทศ ๒,๑๖๐ หมู่บ้าน
- (๒) ทำการฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน ๆ ละ ๑๒ คน ๑ จังหวัด แบ่งเป็น ๓ รุ่น รวม ๓๖๐ คน
- (๓) คัดเลือกพนักงานอัยการเพื่อฝึกอบรมวิทยากรเป็นจำนวนปีละ ๒ รุ่น ๆ ละ ๘๐ คน
- (๔) มีการตรวจติดตามผลการดำเนินงานทั้งในระดับส่วนกลาง เขต และจังหวัด โดยมีการประเมินผลการประนอมในหมู่บ้านต่าง ๆ ปีละ ๓ งวด ๆ ละ ๑-๒ วัน ทุกระดับทั่วประเทศ
- (๕) กรมอัยการจัดเตรียมคู่มือในการฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการประนอมข้อพิพาทให้พนักงานอัยการต่างจังหวัดจนพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้
- (๖) กรมอัยการและกรรมการปกครองร่วมกันพิจารณา เพื่อออกระเบียบ กระทรวงมหาดไทย เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการในการประนอมข้อพิพาท
- (๗) คณะกรรมการหมู่บ้านจะทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทเอง โดยพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

๖. ผลงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สทช.) กรมอัยการประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๐ (๒ งวดงบประมาณ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๒๙ ถึง ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๐) ปรากฏรายละเอียดตามตารางข้างท้ายนี้

๑. สรุปผลการปฏิบัติงานตามโครงการความร่วมมือจากกรมอัยการ ในการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน (ถึงวคที่ ๒ ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๒๕ - พฤษภาคม ๒๕๓๐)

ลำดับ	กิจกรรม	ผลงาน	หมายเหตุ
๑.	การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการว่าต่าง แก้ต่างคดี	๖๕๓ คดี	
๒.	ให้คำปรึกษาแนะนำกฎหมายและช่วยเหลือในการ จัดทำนิติกรรมสัญญา	๙๖๓ ราย	
๓.	ประνομข้อพิพาท	๓๒๒ เรื่อง	
๔.	ฝึกอบรมวิทยากรเคลื่อนที่สำหรับสนับสนุนโครงการฯ	- รุ่น/คน	
๕.	ฝึกอบรมทนายความอาสาสำหรับสนับสนุนโครงการฯ	- รุ่น/คน	

๒. สรุปผลการปฏิบัติงานตามโครงการสนับสนุนหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) (ถึงวคที่ ๒ ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๒๕ - พฤษภาคม ๒๕๓๐ ของปีงบประมาณ ๒๕๓๐)

เป้าหมายเป็นรายกิจกรรม ตามอนุแผนกประกอบแผนก จ.

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ดำเนินการ ได้จริง	คิดเป็น ร้อยละ
๑.	เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน	๕๓๓	๓๓๘	๖๓.๔
๒.	ให้คำปรึกษาหารือข้อกฎหมายและจัดทำนิติกรรมสัญญา	๓,๔๖๖	๔,๒๓๔	๑๒๒.๑
๓.	ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายเบื้องต้นแก่ผู้นำหมู่บ้าน	๑,๗๓๓	๑,๕๕๓	๘๙.๖
๔.	ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี และประνομข้อพิพาท	๑๗๓	๓๔	๑๙.๖
๕.	กิจกรรมอื่นนอกจากอนุแผนก จ.			
	ก. ฝึกอบรมพัฒนาการและเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นอื่น ๆ	-	๕๐	-
	ข. จัดนิติกรประจำตำบล	-	๕	-

๓. **พื้นที่ดำเนินการ** กำหนดพื้นที่ดำเนินการใน ๕๒ จังหวัด ได้แก่ กระบี่, ชุมพร, ประจวบ, นครนายก, อุทัยธานี, ตราด, พิษณุโลก, จันทบุรี, พะเยา, กาญจนบุรี, ลำพูน, นครศรีธรรมราช, กำแพงเพชร, เชียงใหม่, อุตรธานี, เชียงราย, สุรินทร์, ยะลา, อุบลราชธานี, บัตตานี, สกลนคร, พัทลุง, ศรีสะเกษ, แพร่, เลย, แม่ฮ่องสอน, ยโสธร, ลำปาง, ร้อยเอ็ด, เพชรบูรณ์, มุกดาหาร, ตรัง, บุรีรัมย์, อุตรดิตถ์, ชัยภูมิ, สตูล, นครพนม, สุราษฎร์ธานี, หนองคาย, ระนอง, นครราชสีมา, สงขลา, ขอนแก่น, นราธิวาส, กาฬสินธุ์, พังงา, สุพรรณบุรี, ตาก, ราชบุรี, น่าน, เพชรบุรี, ปราจีนบุรี

สรุป

สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ ได้เริ่มปฏิบัติการกิจมาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและอัตรากำลัง แต่พนักงานอัยการและนิติกร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ธุรการทั้งหลายทั่วประเทศก็ได้ย่อหัวต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจังและจริงใจทั้งนี้เพื่อเอาชนะความไม่รู้กฎหมายของประชาชน และขจัดการเอารัดเอาเปรียบในสังคมให้หมดสิ้นไป จนผลงานประจักษ์ชัดเป็นที่ยอมรับของรัฐบาลและประชาชนโดยทั่วไป และได้รับการคัดเลือกจากคณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติ ภาครัฐบาล สาขาพัฒนาสังคม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๙

การที่พนักงานอัยการและนิติกรตลอดจนเจ้าหน้าที่ธุรการทุกคนมีกำลังกายและกำลังใจที่เข้มแข็ง มั่นคง ปฏิบัติภารกิจทั้งหลายจนสำเร็จลงได้นั้น ก็ด้วยเหตุที่ทุกคนยึดมั่นในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นหลักชัยในการปฏิบัติงานซึ่งพระบรมราโชวาทดังกล่าวมีข้อความว่า

“ประชาชนในบางส่วนนั้นไม่ทราบถึงกฎหมาย ด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่หรือฝ่ายปกครองไม่ได้มีโอกาสไปชี้แจง และประชาชนเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาสที่จะทราบว่า เราจะวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างไร อันนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่จะให้ปกครองหรือความสงบเรียบร้อยเกิดขึ้นได้ก็ต้องนำความรู้ไปถึงประชาชน”

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี จึงประกาศให้

สำนักงานคุ้มครองและสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ
เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติ ภาครัฐบาล สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี ๒๕๒๕

คุณเรณู โชติดีเล็ก

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕

สังคมไทยในอดีตเมื่อ ๕๐-๖๐ ปีที่ผ่านมาเป็นสังคมที่พึ่งตนเองได้ทุกอย่าง นับตั้งแต่อาหารการกิน ที่อยู่อาศัยและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างอื่น ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ก็มีวัด ซึ่งทำหน้าที่ในด้านการพัฒนาสังคม กล่าวคือ เป็นโรงเรียน เป็นสถานพยาบาล เป็นศาลาประชาคม ศูนย์กลางวัฒนธรรม หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ เป็นสถานสงเคราะห์คนชราและเด็ก เป็นที่พักพิงของคนไร้ที่พึ่ง นอกจากนี้ศาสนาพุทธยังสอนให้คนไทยมีความรักเอื้ออาทรต่อกัน เงินทองมิใช่สิ่งจำเป็นสูงสุดในชีวิตคุณธรรมและไมตรีจิตเป็นปัจจัยสำคัญในการแสวงหาความสุข

ด้วยเหตุนี้สังคมไทยในอดีต จึงมีกิจกรรมที่แสดงออกทางด้านจิตใจสูงมาก มีประเพณีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ร่วมแรงร่วมใจกันปลูกบ้าน ทำถนน ขุดลอกคูคลอง ไถหว่าน เก็บเกี่ยว ต่อด้านภัยพิบัติต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ยารักษาโรคจำพวกสมุนไพร การรักษาพยาบาลทำกันในบ้านและในวัด เป็นบริการให้เปล่าโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ประการใด

ครั้นเมื่ออารยธรรมตะวันตกหลังไหลเข้ามาสู่ชุมชนชาวไทยในระยะต่อมา ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของคนไทยหลายประการ กล่าวคือ การช่วยเหลือสงเคราะห์ซึ่งกันและกันมีน้อยลง เกิดความต้องการทางด้านวัตถุหวังเงินตรา มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนในเขตเมืองได้ไปยึดเอาวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาวตะวันตกมา ประพฤติปฏิบัติ มีการแสวงหาความมั่งคั่งใช้ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือย จนเกิดเป็นค่านิยมแผ่ขยายไปทั่วประเทศ

สังคมไทยในยุคใหม่ซึ่งนับถือเงินตราและความมั่งคั่งมีค่ากว่าคุณธรรม ทำให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมหลายประการ อาทิ ภัยจากน้ำท่วม ภัยจากความแห้งแล้ง อันเป็นผลมาจากความเห็นแก่ได้ของคนบางกลุ่ม คนในสังคมไทยต้องเผชิญเคราะห์กรรมอย่างโดดเดี่ยว เด็ก ๆ ถูกพ่อแม่ที่ลืมนึกทอดทิ้งให้เป็นเด็กกำพร้า จรจัด ไร้ที่อยู่ ผู้หญิงบางคนต้องบากหน้าเข้าหาอาชีพบริการ การเบียดเบียน ปล้นฆ่า ก่ออาชญากรรมและการอพยพของชาวชนบทสู่เมืองหลวง ทำให้เกิดแหล่งชุมชนแออัดติดตามมา

ปัญหาสังคมดังกล่าวแล้วข้างต้นเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม รัฐบาลจึงต้องเข้ามารับผิดชอบในการแก้ไขและป้องกันเพื่อความสุขสงบของสังคม เริ่ม

ด้วยการจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นรับผิดชอบดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นต้นมา แต่การปฏิบัติงานด้านนี้ต้องอาศัยหลักวิชาและตำราที่นักสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศได้ค้นคว้าสรุปปัญหาและวิธีการแก้ไขหรือป้องกันเป็นหลักสากลร่วมกันมาเป็นเวลามากกว่าศตวรรษแล้ว

นักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญยิ่งคนหนึ่งในการวางพื้นฐานการสังคมสงเคราะห์ให้เป็นระบบสากล ทั้งการให้บริการและวิธีปฏิบัติ เป็นผู้ดำเนินการประยุกต์หลักวิชาให้สอดคล้องกับกระบวนการปฏิบัติโดยยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย จนสามารถพัฒนางานประชาสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับหลักการสากลทัดเทียมกับต่างประเทศได้ ท่านผู้นั้นก็คือ

คุณเรณู โชติติลล

อดีตอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์

ชีวประวัติย่อ

คุณเรณู โชติติลล เป็นบุตรของพลโทพระยาอภัยสงคราม ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งทางราชการสูงสุดเป็นปลัดกระทรวงกลาโหม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ และเข้ารับราชการครั้งแรกที่กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ต่อจากนั้นได้ลาไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยไอโฮโอ สหรัฐอเมริกาด้วยทุนส่วนตัว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารงานสังคมสงเคราะห์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ และเป็นคนไทยคนแรกที่เลือกเรียนวิชานี้และนำมาใช้พัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย

เมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทยแล้ว ได้ขอโอนมารับราชการที่กรมประชาสงเคราะห์ โดยทำงานทางด้านวิชาการมาโดยตลอด เคยดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองวิชาการ ผู้อำนวยการกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น รองอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ และได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ นับว่าเป็นอธิบดีหญิงคนแรกของกรมประชาสงเคราะห์

ในปัจจุบันคุณเรณู โชติติลล ได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว แต่ก็ยังอุทิศตนช่วยราชการและงานสังคมสงเคราะห์ภาคเอกชน ตลอดจนงานอาสาสมัครต่าง ๆ ตลอดมา เช่น เป็นอุปนายกสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย เป็นกรรมการบริหารมูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย เป็นนายกมูลนิธิเด็กพิการทางสมองและปัญญา เป็นนายกสมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทาในพระบรมราชานุอุปถัมภ์ เป็นต้น

ผลงานด้านวิชาการสังคมสงเคราะห์

ในระหว่างที่คุณเรณู โชติติลล ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองวิชาการในกรมประชาสงเคราะห์เป็นคนแรกนั้น ได้เขียนบทความและเป็นผู้บรรยายเกี่ยวกับงานประชาสงเคราะห์ งานสวัสดิการ

สังคม และสังคมสงเคราะห์ไว้เป็นจำนวนมาก อันเป็นการวางพื้นฐาน สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในเวลาต่อมา เป็นผู้มีส่วนริเริ่มร่างหลักสูตรครั้งแรกของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และเป็นอาจารย์ผู้บรรยายวิชาการสังคมสงเคราะห์และปัญหาสังคมในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยการปกครอง โรงเรียนนายอำเภอและโรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นเวลาติดต่อกันหลายปี นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ทั่วไปทางด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอีกหลายจังหวัดด้วย

ผลงานด้านการสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น

เมื่อดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นของกรมประชาสงเคราะห์เป็นระยะเวลานานถึง ๑๕ ปี คุณเรณู โชติติติก ได้ประยุกต์วิธีการของต่างประเทศปรับให้เข้ากับสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาและขยายงานการสงเคราะห์เด็ก ได้แก่ เด็กกำพร้าอนาถา เด็กเร่ร่อน เด็กที่มีปัญหาต่าง ๆ เด็กที่ถูกพ้อจงใจทิ้ง เด็กที่ศาลส่งมาให้อบรม รวมทั้งเด็กที่บิดามารดาถูกตัดสินจำคุก ซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ

การให้การสงเคราะห์เด็กดังกล่าวแล้ว จะต้องพิจารณาถึงเหตุผล ความจำเป็น สภาพของเด็กและสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด หากไม่เห็นสมควรก็อาจส่งคืนพ่อแม่หรือครอบครัว ซึ่งเด็กจะรู้สึกอบอุ่นกว่ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็ก ดังนั้นการสงเคราะห์เด็กแนวใหม่นี้ จึงได้ดำเนินการตามหลักการและมาตรฐานสากล ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น ๔ วิธีด้วยกันคือ

วิธีที่ ๑ สงเคราะห์ครอบครัวที่ยากจนและมีบุตรมาก บุตรที่บิดาทอดทิ้ง จะพิจารณาช่วยเหลือทั้งในด้านคำแนะนำและการเงิน เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น

วิธีที่ ๒ การฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน เป็นการจัดให้เด็กกำพร้า อนาถา ที่ไม่มีปัญหาทางด้านจิตใจและความประพฤติให้อยู่กับครอบครัวที่รักเด็ก เพื่อให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและความต้องการโดยธรรมชาติของเด็กยิ่งขึ้น โดยกรมประชาสงเคราะห์จะจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูให้ตามสมควร และส่งเจ้าหน้าที่ออกไปเยี่ยมเยียนดูแลความเหมาะสมในการเลี้ยงดูอยู่เป็นประจำ

วิธีที่ ๓ การมอบเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรมแก่ครอบครัวอื่น เป็นวิธีที่แพร่หลายและรู้จักกันดี แต่การจะมอบให้กับใครนั้น จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมอย่างรอบคอบเพื่อประโยชน์และสวัสดิภาพของเด็กเป็นสำคัญ

วิธีที่ ๔ คือการเลี้ยงดูเด็กภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งจะใช้ก็ต่อเมื่อไม่สามารถให้การสงเคราะห์ด้วยวิธีอื่นได้แล้วเท่านั้น

วิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ ได้ริเริ่มพัฒนาขึ้นในสมัยที่คุณเรณู โชติติติก ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นทั้งสิ้น

ผลงานด้านการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กประเภทต่าง ๆ

ในด้านการพัฒนาและขยายงานสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนทั้งในด้านอาคารสถานที่และกิจกรรมภายในให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กทั้งในส่วนกลางและขยายตัวออกไปสู่ส่วนภูมิภาคนั้น เริ่มจากการพัฒนาสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถีเป็นแห่งแรก โดยได้จัดบ้านพักเป็นหลัง ๆ ที่เรียกว่า “COTTAGE” บรรยายากศในบ้านมีลักษณะเป็นครอบครัวที่แท้จริง มีผู้ดูแลทำหน้าที่เป็นแม่ มีพี่สาว น้องสาว ช่วยเหลือเอื้อเฟื้ออยู่ด้วยกันตามระบบเครือญาติ

ในส่วนกลางยังมีสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง สถานแรกรับเด็กชายอำเภอปากเกร็ดและสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท ส่วนในต่างจังหวัดได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กบ้านราชสีมาเป็นแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาก็ได้ตั้งสถานสงเคราะห์เด็กชาย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขึ้นในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองคาย และสถานสงเคราะห์เด็กหญิงจังหวัดอุดรธานีตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช จัดสร้างขึ้นในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา จึงรับเด็กได้ถึง ๕๐๐ คน มีบ้านพักเป็นหลัง ๆ ๒๐ หลังในลักษณะเป็น “COTTAGE” ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

สถานสงเคราะห์เด็กประเภทต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นและขยายงานตามหลักวิชา ได้ประยุกต์ให้เข้ากับสังคมในสมัยที่คุณเรณู โชติติลลิก ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองเด็กและบุคคลวัยรุ่นทั้งสิ้น

ผลงานด้านกฎหมายว่าด้วยบุตรบุญธรรมและสวัสดิภาพเด็ก

เมื่อคราวที่สงครามเวียดนามสิ้นสุดลงใหม่ ๆ ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรได้ก่อให้เกิดปัญหาเด็กผดุงหรือเด็กผมหักอันเกิดจากทหารพันธมิตรที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิงไทย และต่อมาได้เกิดมีขบวนการซื้อขายเด็กขึ้นโดยไม่เลือกผิวและเพศ ถึงกับมีนายหน้าไปติดต่อขอซื้อเด็กที่เป็นลูกชานาชาวไรในชนบทโดยอ้างว่าจะรับไปเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม เด็กจะได้มีอนาคตความเป็นอยู่และการศึกษาที่ดีขึ้นกว่าเดิม บุคคลหลายฝ่ายในสมัยนั้นได้แสดงความชื่นชมยินดีในปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ แต่ผู้ที่ออกโรงค้านเรื่องนี้อย่างเต็มความสามารถด้วยมโนธรรมและความรับผิดชอบในวิชาชีพ คือ คุณเรณู โชติติลลิก โดยเป็นผู้ที่ได้ศึกษาทั้งข้อเท็จจริงและการปฏิบัติตามกฎหมายบุตรบุญธรรมของประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและประเทศตะวันตกอย่างจริงจัง เพราะข้อเท็จจริงได้ปรากฏมาว่า เด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมนั้น ได้ถูกเลี้ยงดูอย่างสัตว์เลี้ยงและได้รับทารุณกรรมต่าง ๆ เป็นอันมาก จึงมิใช่ว่าการส่งเด็กออกไปเป็นบุตรบุญธรรมจะเป็นผลดีแก่เด็กเสมอไป

กรมประชาสัมพันธ์จึงได้เสนอร่างกฎหมายบุตรบุญธรรมขึ้นโดยเสนอผ่านกระทรวงมหาดไทยหลายครั้ง จนกระทั่งในที่สุดก็ได้รับการพิจารณาในคณะกรรมการของกระทรวงยุติธรรม และประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ นอกจากนี้คุณเรณู โชติติลลยังได้มีส่วนสำคัญในการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งออกมาเป็นประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ ประกาศใช้ในปี ๒๕๑๕ และพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗ เพื่อควบคุมการดำเนินงานของหอพักเอกชนต่าง ๆ ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่เข้าพักมีความปลอดภัยอีกด้วย

ผลงานด้านวิเทศสัมพันธ์

สำหรับการปฏิบัติงานด้านวิชาการในต่างประเทศหรืองานด้านวิเทศสัมพันธ์ รัฐบาลได้มอบให้คุณเรณู โชติติลล ปฏิบัติภารกิจทางวิชาการสังคมสงเคราะห์หลายครั้ง เพราะพิจารณาเห็นว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการติดต่อกับองค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง เช่น องค์การสหพันธ์นักสังคมสงเคราะห์ระหว่างประเทศ แผนกสังคมสงเคราะห์องค์การสหประชาชาติ องค์การบริการสังคมระหว่างประเทศและกรมประชาสงเคราะห์ของประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ผลงานด้านวิเทศสัมพันธ์ จะเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อคุณเรณู โชติติลล ขณะเมื่อดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์ องค์การสหประชาชาติก็ได้ยืมตัวคุณเรณู โชติติลลไปปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคม ณ สำนักงานใหญ่ สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก เป็นเวลา ๒ ปี และต่อมาก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนติดต่อกับการดำเนินงานตามโครงการควบคุมอาชญากรรมของสหประชาชาติและได้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการทำให้องค์กรช่วยเหลือสหประชาชาติเป็นประโยชน์ต่อชาวเอเชียด้วยกัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐ ขณะที่คุณเรณู โชติติลล ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ก็ได้รับเลือกจากองค์การสหประชาชาติให้เป็นอนุกรรมการป้องกันการเลือกปฏิบัติและคุ้มครองชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ จะมีการประชุมกันทุกปี มีกรรมการไม่น้อยกว่า ๔๐ ประเทศ เข้าร่วมประชุม ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ผลงานของคณะกรรมการชุดนี้จะถูกเสนอต่อไปยังที่ประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติในที่สุดและมติต่าง ๆ จะมีความหมายต่อสิทธิของมนุษยชาติเป็นอย่างมาก เช่น มติประณามการแบ่งแยกผิวในประเทศแอฟริกา การกีดกันสตรีในตำแหน่งคนงาน ค่าจ้างแรงงานสตรีที่ไม่เท่าเทียมบุรุษ การใช้แรงงานและการซื้อขายเด็ก การจับกุมคุมขังบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกันโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมของศาลประเทศต่าง ๆ เป็นต้น

ด้วยผลงานดีเด่นด้านต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงาน
ดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงคัดเลือกให้

คุณเรณู โชติคติก
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม
ประจำปี ๒๕๒๕

ม.ล.ปิ่น มาลากุล
บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาการศึกษา
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อมวลมนุษยชาติทุกยุคสมัย เพราะถือว่าเป็นรากฐานแห่งความเจริญของบุคคลและประเทศชาติ ในการให้ความรู้ การสั่งสอนอบรมคนในชาติให้เป็นคนที่มีคุณภาพอันสมบูรณ์นั้น เป็นงานที่เหนื่อยยากอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน ไม่ว่าจะเป็นทั้งองคมนตรีหรือถึงที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงนับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติเป็นอย่างมาก และทำให้รัฐบาลทุกยุคสมัยต่างก็มุ่งเน้นส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาชาติรอบประเทศ ควบคู่ไปกับการสร้างบุคลากรหรือครูผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถในการสั่งสอนอบรมกุลบุตรกุลธิดาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในการนี้ ได้มีนักวิชาการศึกษาท่านหนึ่งได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจของท่านกับงานพัฒนาการศึกษา ดังกล่าวแล้วอย่างเต็มที่ โดยมีได้เห็นแก่ความเหนื่อยยากแต่ประการใด

ท่านผู้นี้คือ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ผู้บุกเบิกและพัฒนาการศึกษาคนสำคัญของประเทศไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ชีวประวัติย่อ

ม.ล.ปิ่น มาลากุล เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๔๖ ณ บ้านถนนอัษฎางค์ อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร เป็นบุตรคนที่ ๖ ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) และท่านผู้หญิงเสงี่ยม สมรสเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ กับ น.ส.ดุสิต ไกรฤกษ์ ปัจจุบันคือ ท่านผู้หญิง ดุสิต มาลากุล ณ อยุธยา)

ม.ล.ปิ่น มาลากุล เริ่มการศึกษาครั้งแรกที่บ้านเมื่ออายุประมาณ ๔ ขวบ และได้เข้าศึกษาในชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่ออายุประมาณ ๗ ปี และจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ขณะที่มีอายุได้ ๑๐ ปี

ในปีต่อมา บิดาได้นำเข้าถวายตัวต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง คือ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในปัจจุบัน แต่เนื่องจากต้องไปปฏิบัติงานมหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง จึงมิได้มาเรียนที่โรงเรียนอีกเลย และได้มาสอบเลื่อนชั้นขึ้นมัธยมปีที่ ๖ นับว่าเป็นการจบการศึกษาในประเทศแต่เพียงนั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รับทุนของกระทรวงธรรมการ ในสมัยนั้นไปศึกษาวิชาโบราณคดีวันตก คือ ภาษาสันสกฤต-บาลี ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ และสอบเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๗ ท่าน ได้ใช้เวลาศึกษาอยู่เป็นเวลา ๔ ปีเศษจึงสำเร็จการศึกษาโดยได้รับปริญญาตรี เกียรตินิยม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๑ หลังจากนั้นจึงศึกษาต่อทางวิชาครูเพิ่มเติมอีกหนึ่งปีก็ได้รับปริญญาโททางอักษรศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านก็ได้เดินทางกลับประเทศไทย รวมเวลาที่ได้ศึกษาอยู่ในต่างประเทศรวมทั้งสิ้น ๙ ปีเศษ

เมื่อเดินทางกลับถึงประเทศไทยแล้วก็ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งอาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝึกหัดครูมัธยมในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งได้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนมัธยมหอวังด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสามัญศึกษา

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กระทรวงวัฒนธรรมได้ยุบรวมกับกระทรวงศึกษา จึงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ มาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จึงพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ในปัจจุบันนี้ ม.ล.ปิ่น มาลากุล มีอายุถึง ๘๔ ปีเศษแล้ว แต่ความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ยังมีได้หมดไปจากตัวท่าน อาทิ ได้ริเริ่มจัดสร้างหอวิชาการสุพรรณบุรี เพื่อใช้เป็นสถานที่เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดห้องสมุดให้เป็นທີ່ศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาและประชาชนทั่วไป และยังมีโครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย

ผลงานด้านการจัดระบบการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตร

ผลงานด้านนี้เริ่มจากการศึกษาถึงความเป็นอยู่ของคนในห้องถิ่น แล้วจึงนำมาปรับปรุงระบบการเรียนการสอนและการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับนิสัยและความถนัดของนักเรียน ตลอดจนลักษณะของงานในอนาคต โดยพยายามใช้หลักการที่ว่าประเทศไทยมีอาณาเขตกว้างขวาง และมีพลเมืองมาก ในขั้นแรกขณะที่บ้านเมืองยังมีกำลังงบประมาณน้อยก็ควรสร้างรากฐานการศึกษาที่เมืองหลวงก่อน ครั้นเมื่อมีกำลังงบประมาณเพิ่มมากขึ้น จึงควรจะขยายการก่อสร้างรากฐานการศึกษาให้แผ่ไพศาลไปทั่วประเทศเพื่อความเจริญรุ่งเรืองจะได้ปรากฏขึ้นโดยทั่วไป มิฉะนั้นในอนาคตเยาวชนก็อาจจะละทิ้งถิ่นฐานของตัวเองเข้ามาแออัดอยู่ในกรุงเทพมหานครโดยมิได้รับการศึกษาก็ได้

ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้นำแนวความคิดดังกล่าวแล้วมาใช้ในทางปฏิบัติด้วยตัวของท่านเอง ตลอดมาเท่าที่ตำแหน่งหน้าที่จะอำนวยให้ งานด้านนี้จึงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จนกระทั่งกลายมาเป็นแผนการศึกษาของชาติสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ผลงานด้านการผดุงและยกฐานะครูผู้สอน

ม.ล.ปิ่น มาลากุล มิได้ทำงานเฉพาะแต่ภายในห้องเท่านั้น หากแต่ได้ออกไปดูสภาพข้อเท็จจริงของท้องถิ่นตามชนบทต่าง ๆ ไม่ว่าท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านั้นจะยากลำบากหรือทุรกันดารเพียงใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้รู้เห็นและสัมผัสสภาพของชาวบ้านโดยละเอียด ตลอดจนมองเห็นสภาพการศึกษาของเยาวชนและฐานะของครูผู้สอนเป็นอย่างดี และได้มองเห็นว่าการที่การศึกษาของเยาวชนในชาติจะมีคุณภาพหรือมาตรฐานที่ดีได้นั้นจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูผู้สอนที่ได้มาตรฐานที่ดีด้วย

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ม.ล.ปิ่น มาลากุล จึงได้ริเริ่มการผดุงและยกฐานะครูผู้สอน ขึ้นใหม่ โดยมีการปรับปรุง ปรับอัตราเงินเดือน ทั้งในระดับโรงเรียนรัฐบาลมีการแก้กฎหมายให้ครูประจำบาลเป็นข้าราชการชั้นตรีได้ และยกฐานะครูใหญ่เป็นชั้นโทและชั้นเอกขึ้นมา จัดเพิ่มเงินอุดหนุนสนับสนุนโรงเรียนราษฎร์ การเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นทุกจังหวัด นอกจากนี้ยังได้จัดหาสถานที่เพื่อผลิตครูให้เพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่นโดยจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมขึ้นที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จัดหาซื้อที่ดินที่ถนนประสานมิตรเพื่อจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง และต่อมาได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรตามลำดับ นับว่าเป็นสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิทยฐานะครูที่ใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน

ผลงานด้านการขยายการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสู่ส่วนภูมิภาค

เมื่อการวางรากฐานการศึกษาในเมืองหลวงตามแนวคิดของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ดังที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นผลสำเร็จโครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคของท่านก็ได้เริ่มอย่างจริงจังควบคู่กันไปโดยมีการแบ่งภาคการศึกษาออกเป็น ๑๒ ภาคทั่วประเทศเริ่มด้วยการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็ได้วางผังการก่อตั้งอาคารต่าง ๆ ด้วยตัวเองเช่นที่เคยปฏิบัติมาจนแล้วเสร็จและสามารถเปิดรับนิสิตได้ในปีการศึกษา ๒๕๐๗

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ขณะที่มีการขยายการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยออกสู่ส่วนภูมิกานั้น ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็ได้ขยายงานของมหาวิทยาลัยศิลปากร จากการเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาเฉพาะด้านศิลปะแต่เพียงอย่างเดียวให้เป็นมหาวิทยาลัย ที่มีการเรียนการสอนทุกสาขาวิชาตามหลักการสากล ท่านจึงได้จัดตั้งวิทยาเขตขึ้นในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ วิทยาลัยทแบ้ว วิทยาลัยทรงพล วิทยาลัยเพชรรัตน์ เป็นคณะอักษรศาสตร์ คณะศึกษา-

ศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ และที่วิทยาลัยทับแก้วที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ ม.ล.ปิ่น มาลากุลได้สร้างห้องสมุดเสียงขึ้นเป็นแห่งแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมเสียงต่าง ๆ ไว้เพื่อค้นคว้าวิจัยและเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษา เสียงต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ ได้แก่ พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท ประกาศต่าง ๆ คำปราศรัยของบุคคลสำคัญและอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ผลงานด้านการร่วมมือกับองค์การศึกษาระหว่างประเทศ

ในด้านการร่วมมือกับองค์การต่างประเทศที่ให้ผลต่อการศึกษาของชาตินั้น ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการติดต่อประสานงานกับองค์การศึกษาระหว่างประเทศ หลายแห่ง และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ” หรือที่เรียกว่า “ยูเนสโก” (UNESCO) ในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การนี้เกือบจะต้องประสบปัญหาและความยุ่งยากหลายประการ แต่ด้วยความสามารถของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ทำให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ และตัวท่านเองก็ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารขององค์การดังกล่าวนี้อีกด้วย

จากการที่ได้เป็นสมาชิกขององค์การนี้เป็นผลให้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือในงานพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก อาทิ การจัดตั้ง “ศูนย์มูลสารศึกษา” ขึ้นในประเทศไทย เรียกว่า “ศูนย์การอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี” หรือ ศ.อ.ศ.อ. เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้ริเริ่มจัดตั้ง “องค์การรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” มีชื่อว่า “องค์การซีมีโอ (SEAMEO) ซึ่งมีหลักการว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะร่วมมือกันจัดการศึกษาบางแขนงในระดับสูง โดยไม่ทำให้ซ้ำซ้อนกันเพื่อเป็นการประหยัด สำหรับประเทศไทยได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในด้านวิศวกรรมศาสตร์โดยจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (ASIAN INSTITUTE OF TECHNOLOGY) และงานวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับโรคเมืองร้อน สำนักงานองค์การดังกล่าวนี้ตั้งอยู่ที่ถนน สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร

จากผลงานดีเด่นที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้ดำเนินการด้วยความเสียสละตลอดมา ทั้งในด้านกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์จนเกิดประโยชน์แก่การพัฒนาการศึกษาของชาติ อเนกประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงได้ประกาศเกียรติคุณยกย่องให้

ม.ล.ปิ่น มาลากุล

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการศึกษา

ประจำปี ๒๕๓๐

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส
บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการเมืองการปกครอง
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

นครพนม ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีฐานบินของกองทัพอเมริกันตั้งอยู่ไม่ห่างจากตัวเมืองมากนัก ใช้เป็นฐานปฏิบัติการสนับสนุนการรบในสงครามเวียดนาม ลาว นับเป็นช่วงเวลาที่ยุทธภูมิของการรบทำลายเพื่อชัยชนะของแต่ละฝ่ายขึ้นถึงขีดสุด

สภาพภายในตัวเมืองที่เคยสงบร่มเย็นเปลี่ยนแปลงไปสิ้น มีสถานเริงรมย์ บาร์ ไนต์คลับ ผุดขึ้นมากมาย คนต่างถิ่นลึกลับไหลเข้ามาทำมาหากินกับทหารต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิตของชาวเมืองเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง มีการใช้จ่ายเงินทองกันอย่างฟุ่มเฟือย อาชีพพนักงานบริการ และการค้ายาเสพติด ทำให้ได้เงินมาอย่างง่ายดาย และในที่สุดก็หมดเปลืองไปในวงการพนันอย่างโง่เขลา

นครพนมไม่เคยหลับ แม้เวลาจะล่วงเลยไปถึงวันใหม่ ตี ๒ ตี ๓ ทหารต่างชาติก็ยังขวิงไขว่ เมามาย สนุกสนานอย่างไรชอบเขต

ในแนวป่าอันรกชัฏของอำเภอนาแก เทือกเขาภูพานน้อย คนอีก ๒ กลุ่ม ก็มีได้ใส่ใจแก่การหลับนอนเช่นกัน

ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ คอยลอบโจมตีเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทำลายฐานที่ตั้งของฝ่ายคุ้มครอง เผาสถานที่ราชการ ข่มขู่ราษฎรให้เข้าเป็นพวก เพื่อส่งเสบียงอาหาร อาวุธ และยารักษาโรค

อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายปราบปราม มีกองกำลังกึ่งทหาร เป็นชุดปฏิบัติการ นำโดยเจ้าหน้าที่บ้านเมืองคนหนึ่งคอยติดตามทำลายล้าง เขาปฏิบัติงานด้วยความมานะ กล้าหาญ เฉลียวฉลาด ด้วยปณิธานมุ่งมั่นที่จะเอาชนะ เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติ และสันติสุขของมวลชน

ผู้ที่กล่าวถึงคือ ขุนพลของประชาชน หรือวีรบุรุษนาแก พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส อดีตผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดมุกดาหาร

อำเภอนาแกในยุคนั้น เป็นอำเภอที่ผู้ก่อการร้ายฮึกเหิมสุดขีด เริ่มตั้งแต่วันเสียงปืนแตก ผู้ก่อการร้ายลอบโจมตีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ตำบลเรณูนคร เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๘ เจ้าหน้าที่เสียชีวิต

อาศัยภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา มีพื้นที่ราบเพียง ๑ ใน ๕ ทำให้ลำบากแก่การปราบปรามอย่างมาก หลายปีติดต่อกันมาเจ้าหน้าที่คุ้มครองได้แต่พื้นที่ราบ และเป็นฝ่ายตั้งรับ

ประชาชนเองเมื่อถูกคุกคามก็หนีไปให้ความร่วมมือกับฝ่ายตรงข้าม มีการให้ข่าวความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ส่งเสบียง ยารักษาโรค และอาวุธ ตลอดจนให้ที่หลบซ่อนแก่ฝ่ายตรงข้ามเพื่อการก่อการร้ายต่าง ๆ

นับตั้งแต่สมัยเป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพิเศษ สารวัตรเสรีได้ปรับสถานการณ์ที่เคยเป็นรอง เป็นฝ่ายตั้งรับ ให้กลับเป็นฝ่ายรุกและเอาชนะได้เปรียบขึ้นได้

เขาปลุกเร้าเจ้าหน้าที่ให้มีอุดมการณ์และสำนึกในความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติตนเองให้เห็นเป็นตัวอย่าง

ฝึกสอนและชักชวน ตลอดจนปรับกำลังเจ้าหน้าที่ให้สามารถทำงานในท้องถิ่นทุรกันดารตามป่าเขาลำห้วยให้ได้

เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ออกสืบสภาพ หลบหลีกและรายงานเท็จถูกลงโทษตามระเบียบอย่างกวดขัน

หน่วยปฏิบัติการของเขาได้รวมใจกันเรียนรู้โครงสร้างชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้ก่อการร้ายโดยละเอียด

เขาใช้ยุทธวิธีดั่งมวლชนให้เข้ากับฝ่ายรัฐ โดยเข้าช่วยเหลือคุ้มครองกินนอนอยู่กับชาวบ้าน เพื่อให้เป็นหูเป็นตา และตัดความสัมพันธ์ฝ่ายตรงข้ามอย่างได้ผล

เจ้าหน้าที่ของเขาเปลี่ยนวิถีชีวิตผิดไปจากคนธรรมดา แทนที่จะตื่น ๖ โมงเช้าหุงหาอาหาร แล้วออกปฏิบัติการ ซึ่งไม่เคยพบฝ่าย ผกค. เลย ก็เปลี่ยนมาตื่นตี ๑-๒ หุงหาอาหารรับประทาน แล้วออกลาดตระเวน พอรุ่งสางก็มักจะพบ ผกค. หุงหาอาหารหรือเตรียมออกปฏิบัติการ เมื่อเข้าตีก็ได้ชัยชนะ ได้ฐานที่มั่น ได้อาวุธ เเสบียงและยุทธปัจจัยต่าง ๆ เสมอ

นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๐ สารวัตรเสรีใช้ชีวิตส่วนใหญ่ตระเวนอยู่ในป่า คลุกคลีอยู่กับชาวบ้าน มีช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ท่านเข้ามาเป็นอาจารย์สอนยุทธวิธีที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานเท่านั้น

ท่านรอบรู้ภูมิประเทศทุกจุด ผกค. คือ คนธรรมดา จะต้องอยู่ในสถานที่ที่มีน้ำ ตรงไหนเป็นห้วยหนองคลองบึง ผกค. จะต้องวนเวียนอาศัยอยู่ที่นั่น เมื่อซุ่มสืบสภาพก็จะพบ ผกค. ลงมาอาบน้ำ ชักผ้า บ้างก็พักผ่อน หรือประกอบอาหาร ทำให้ปฏิบัติการโจมตีได้ชัยชนะทุกครั้ง สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาไว้วางใจในความฉลาดหลักแหลม หากเชื่อฟังและอยู่ในวินัยทุกคนจะปลอดภัยเสมอ

มีหลายสถานการณ์ตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบ บางครั้งตะวันชิงพลบ กองลาดตระเวนยังอยู่กลางหุบห้วย ผกค. อยู่ในที่สูง ได้เปรียบในเชิงยุทธ ก็ต้องอาศัยความเยือกเย็น มีวินัยสงบนิ่งไม่ตอบโต้ตลอดคืน ผกค. ก็ล่าถอยไปเอง

ด้วยความกล้าหาญ เฉลียวฉลาด กองกำลังปฏิบัติการเชื่อมั่น และมีวินัย ท่านสามารถดึงประชาชนให้หันมาร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้หมดสิ้น กวาดต้อน ผกค. เข้าสู่หมู่บ้าน และสามารถเปิดยุทธการใหญ่ ๆ หลายครั้ง

ได้เข้าตีและยึดฐานที่ตั้งของ ผกค. ขนาดใหญ่ ๖ แห่ง ขนาดบรรจุกำลังพล ๑๕๐ คน มีไร่นาและสวนผักเป็นเสบียง บางแห่งมีโรงเรียนไม้ไผ่หลังคามุงแฝกจำนวนเกือบ ๓๐ หลัง มีโรงประชุม โรงครัว สนามยิงปืน และบังเกอร์คุอบรรอบฐาน มีหลุมหลบภัยป้องกันการยิงทางอากาศ และบางฐานมีไร่นาข้าวสวนผลไม้ปลูกพืชสวน ต้องใช้เวลาในการเผาทำลายเป็นเวลานานกว่าจะหมดสิ้น

ผลการรบและการอาสาปราบไปทั่วเขตที่มี ผกค. คุกคามอย่างต่อเนื่องและได้ผล ปราบจับให้ ผกค. ต้องขอเข้ามาขอตัวกับทางราชการเป็นครั้งแรกที่จังหวัดมุกดาหาร ที่ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล ที่อำเภอดงหลวง และที่หนองสระพัง รวมผู้ก่อการร้ายที่ขอมอบตัวถึง ๒,๑๘๓ คน พร้อมอาวุธ และกระสุนเป็นจำนวนมาก ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายก็ได้ลดลงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ในด้านการปกครอง

ไม่เพียงแต่จะสามารถในด้านการรบ ในด้านการปกครอง ท่านเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มที่หลักแหลม ในฐานะผู้กำกับการตำรวจภูธรทั้งที่จังหวัดมุกดาหารและชลบุรี ความปรารถนาสูงสุดของท่านก็คือ ชุมชนบังเกิดความสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตำรวจซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติจะต้องมีคุณธรรม พร้อมทั้งจะเสี่ยงภัยอย่างไม่ต้องกังวลจะพัฒนาถึงขั้นนี้ได้ ต้องแบ่งการพัฒนาออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

พัฒนาบุคลากร

พัฒนาองค์การ

พัฒนาสังคมชุมชน และ

สร้างเสริมความมั่นคงภายใน

ในด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น มีการอบรมจริยธรรมตำรวจอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบและควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด ส่งเสริมให้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง มีการให้ทุนการศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิให้กับตนเอง เช่น ให้ทุนศึกษาด้านกฎหมายจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงและสุโขทัยธรรมาธิราช ทั้งนี้เพื่อพัฒนาตัวข้าราชการตำรวจโดยตรง และมีส่วนช่วย

พัฒนางานของกรมตำรวจในทางอ้อม มีข้าราชการตำรวจเข้ารับการศึกษ และได้รับทุนไปแล้ว ๕๑ นาย เป็นเงินทุนทั้งสิ้นถึง ๕๓,๕๓๖ บาท โดยมีต้องใช้งบของทางราชการแต่ประการใด

แบบอย่างในด้านการทำงาน

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส ได้ชื่อว่าเป็นผู้เคร่งครัดในระเบียบวินัย เป็นตัวอย่างอันดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เร่งเร้าและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพด้านการปราบปราม ทั้งอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลที่ประพฤติผิดกฎหมาย และสร้างภาพพจน์ตำรวจในบังคับบัญชาให้มีชีวิตเรียบง่าย สมถะและมีเกียรติ

การจะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี มีแผนแม่บทที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับของสมาชิกร่วมองค์กร โดยยึดมั่นนโยบายหลักคือ ความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยของสังคม และชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

เมื่อมีแผนมีเป้าหมาย ก็ต้องมีวิธีดำเนินการและลงมือทำ

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส เริ่มต้นด้วยการพัฒนาที่ตนเองก่อนให้เป็นคนมีศีล มีชีวิตเรียบง่าย ปราศจากอภายมุข เคร่งครัดในวินัย มีความยุติธรรมเป็นที่พึ่งแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อจากนั้นก็พัฒนาตำรวจ และครอบครัวให้มีอุดมการณ์ชีวิต บริการประชาชน ป้องกันอาชญากรรม ปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ทำทุกอย่างเพื่อสังคม ทำให้เกิดความมั่นคง ความเรียบร้อยในหน่วยงาน และเขตรับผิดชอบก็เกิดขึ้น

วิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของข้าราชการตำรวจได้ชื่อว่ายู่ในสภาพที่เงินเดือนน้อย ไม่พอกินไม่พอใช้ ท่านชี้ให้ทุกคนยอมรับว่า เงินเดือนที่ได้ขนาดนี้ก็ยิ่งดีกว่าคนอื่น อย่าไปเปรียบเทียบกับคนที่ร่ำรวยอย่างเดียว ให้เปรียบเทียบกับคนที่ยากจนด้วย จึงจะยุติธรรมกับตนเอง ยังมีประชาชนที่ยากไร้อีกมาก ต้องเก็บขยะต้องอาศัยอยู่ในสลัม ลูกเมียมิได้มีสวัสดิการจากทางราชการแต่ประการใด เงินเดือนน้อย ก็ต้องปรับชีวิตให้เรียบง่ายและประหยัด ละอภายมุข แล้วก็หันมาร่วมมือกันสร้างสวัสดิการเพื่อพวกเราตนเอง ไม่ต้องลดศักดิ์ศรีไปเบียดบังพ่อค้ามีจรรยา

ท่านได้ริเริ่มหาวิธีการช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการแก่ตำรวจผู้ใต้บังคับบัญชาหลายวิธี เช่นตั้งร้านค้าสวัสดิการ และนำกำไรที่ได้มาเป็นกองทุนสำหรับตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้การปราบปรามเป็นค่ายา ค่าอาหาร ระหว่างออกปฏิบัติการณ์ในถิ่นทุรกันดาร ใช้เป็นเงินสำรองเบี่ยงเหลียงระหว่างออกปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ทำให้ขวัญและกำลังใจของตำรวจดีขึ้นอย่างมาก เพราะความที่รู้ว่าตนเองมิได้ถูกทอดทิ้ง และมีที่พึ่งในยามยาก

สวัสดิการโครงการแรก ก็คือ ร้านค้าสวัสดิการตำรวจภูธรมุกดาหาร พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส ได้แสดงให้เห็นถึงความเสียสละและไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา ท่านขอยืมเงินจากธนาคาร 60,000 บาทมาตั้งเป็นทุนประเดิม ให้สมาชิกซึ่งเป็นตำรวจหรือครอบครัวข้าราชการตำรวจคัดเลือกตัวแทนผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาบริหาร มีการเรียกหุ้นสมทบซื้อสินค้าที่จำเป็นแก่การบริโภคครั้งละจำนวนมากเพื่อให้ได้ส่วนลดและซื้อโดยตรงจากแหล่งผลิต ทำให้สมาชิกได้ซื้อสินค้าราคาถูกและมีคุณภาพ ที่สำคัญก็คือ เป็นการเปิดศักราชค้าขายกันเอง เป็นการฝึกอาชีพการค้าให้แก่บุตรภรรยาของตำรวจไปด้วยในตัว ร้านค้าสวัสดิการดำเนินการอย่างได้ผลดียิ่ง ได้ขยายออกไปประจำทุกสถานีตำรวจภูธรในเขตมุกดาหาร และมีกำไรถึงปีละ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ติดต่อกันมาหลายปี และได้นำผลกำไรนี้มาใช้เป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการตำรวจเมื่อเกิดเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนให้กู้ยืมเพื่อซ่อมแซมหรือเป็นทุนศึกษาเล่าเรียนของบุตรตำรวจ เป็นต้น

ท่านได้รวบรวมเงินรางวัลค่าทำคดี ซึ่งเป็นสิทธิของตำรวจทุกคน และไม่มีใครสนใจมาก่อนเลย รวบรวมเป็นเงินทุนจัดตั้งเป็นเงินสวัสดิการในรูปต่าง ๆ ได้อีกหลายโครงการ เช่น

สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการตำรวจภูธรมุกดาหาร นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปี ๒๕๒๙ มีเงินทุนถึง ๒,๐๕๖,๕๐๐ บาท ทำให้ข้าราชการตำรวจมีการออมทรัพย์และกู้ยืมโดยเสียดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราที่ธนาคารกำหนด ถึงกระนั้นในแต่ละปีก็จะมีกำไรถึง ๒๓๐,๐๐๐ บาท เงินกำไรนี้ก็มีได้เข้าพกเข้าห่อใคร แบ่งคืนไปยังสมาชิกในรูปต่าง ๆ กัน

ท่านได้จัดตั้งมูลนิธิข้าราชการตำรวจมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการศึกษาบุตรตำรวจ ปัจจุบันมีเงินทุน ๑๑๓,๕๗๕ บาท ช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่มีความประพฤติดี ตั้งใจเรียน เป็นการเร่งรัดให้เยาวชนสมาชิกครอบครัวข้าราชการตำรวจเห็นคุณค่าของการมีคุณธรรมตั้งแต่เล็ก ๆ เป็นต้น

จัดให้มีกองทุนข้าราชการตำรวจมุกดาหาร ปัจจุบันมียอดเงินถึง ๙๐๐,๐๐๐ บาท นำดอกผลมาช่วยส่งเสริมการศึกษาของตำรวจเอง เป็นผลให้ตำรวจมีความกระตือรือร้นในการศึกษามาก ซึ่งเป็นผลดีต่อประเทศชาติโดยตรง

นอกจากนั้นยังได้จัดให้มีโครงการเลี้ยงเด็กอ่อนก่อนวัยเรียน โดยลูกเมียของตำรวจเป็นผู้ปฏิบัติงาน ทำให้มีรายได้ และครอบครัวหมดกังวล ทุ่มเทเวลาอุทิศตนเพื่อราชการได้เต็มที่

จัดให้มีการฝึกอบรมการสร้างรายได้เสริมให้กับบุตรภรรยาของตำรวจที่อยู่ว่าง มีการสอนอาชีพต่าง ๆ ตั้งแต่เย็บปักถักร้อย ปลูกพืชสวนครัว ถนอมอาหาร สานตะกร้า กระติบเครื่องใช้ภายในบ้าน จัดให้มีแหล่งจำหน่ายโดยลูกเมียของตำรวจเอง ทำให้มีรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

ท่านได้ดูแลผู้ได้บังคับบัญชาไปจนถึงหลังเกษียณอายุราชการด้วย มีการจัดซื้อที่ดินโดยใช้เงินจากกำไรสวัสดิการต่าง ๆ จัดให้มีการปลูกบ้านเช่าซื้อในระยะยาว เพื่ออยู่ร่วมกันและช่วยเหลือกันในยามชรา แทนที่จะมีชีวิตว่าเหวอย่างแต่ก่อน

ทุกวันนี้ หลักการออมทรัพย์วิธีต่าง ๆ ที่ท่านริเริ่มไว้ ช่วยให้ข้าราชการตำรวจมุกดาหารมีความชำนาญในการบริหารกองทุนพึ่งตนเองได้ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีเกียรติ มีความเห็นอกเห็นใจกัน ตามหลักพึ่งตนเองและไม่รอรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก หรือรอพึ่งราชการแต่เพียงอย่างเดียว นับเป็นตัวอย่างความสำเร็จที่ควรสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

งานมวลชนสัมพันธ์

เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยมั่นคง พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส ได้มองไกลไปถึงประชาชนเจ้าของเงินภาษีอากรที่ส่วนหนึ่งนำมาจ่ายเป็นเงินเดือนตำรวจ ตราบเท่าที่เขายังยากจนอยู่ อบายมุขและผู้ก่อการร้ายย่อมคุกคามได้โดยง่าย

ตำรวจนั้นจะต้องเป็นที่พึ่ง เป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชนต้องเป็นมิตรกับประชาชนอย่างแท้จริง ท่านได้ชักชวนผู้ได้บังคับบัญชาให้ร่วมกันสร้างโครงการมวลชนสัมพันธ์ขึ้น

โดยทั่วไปแล้วงานของตำรวจมักจะให้บริการแก่ประชาชนอยู่ ณ ที่ทำการ หรือนอกที่ทำการก็จะเป็นรูปของสายตรวจต่าง ๆ งานมวลชนสัมพันธ์จะต้องเจาะลึกถึงตัวถึงที่อยู่ถึงหมู่บ้านของประชาชนจริง ๆ จึงจะเสริมสร้างให้ประชาชนมีความเข้าใจ ศรัทธาตำรวจ จึงจะแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนได้

ท่านได้จัดให้มีหน่วยปฏิบัติการพิเศษ จากกองกำกับการ, สถานีตำรวจภูธรอำเภอ, สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ เรียกว่า ชุดมวลชนสัมพันธ์ หน่วยละ ๑ ชุด ประกอบด้วยนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ๑ นายเป็นหัวหน้า มีชั้นประทวน และพลตำรวจรวม ๑๐ นาย ออกปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาร่วมกับชาวบ้านหน่วยละ ๑ เดือน กินนอนช่วยชาวบ้านทำถนน ขุดบ่อน้ำ ซ่อมรั้วบ้าน ทำความสะอาดวัด หมู่บ้าน ทำป้าย สร้างส้วม จัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารยา ตัดผมเด็กนักเรียน ช่วยสอนหนังสือเด็ก ๆ เป็นต้น ข้าราชการตำรวจร่วมอุดมการณ์ของท่านมีความพอใจโครงการนี้เป็นอย่างมาก เขาได้ร่วมกันนอน ร่วมศึกษา ร่วมแก้ปัญหากับชาวบ้านอย่างใกล้ชิด สร้างศรัทธาให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก ประชาชนได้ให้ความร่วมมือป้องกันอาชญากรรม ป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย และป้องกันมิให้พรรคคอมมิวนิสต์กลับมามีอิทธิพลในพื้นที่ได้อีก โครงการนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ นับถึงเดือนมีนาคม ๒๕๒๙ มีหมู่บ้านดำเนินการไปแล้ว ๒๒๓ หมู่บ้าน และจะมีปฏิบัติเพิ่มขึ้นทุกเดือน ๆ ละ ๘ หมู่บ้าน

มีรายละเอียดโครงการซึ่งเป็นที่น่าสนใจควรบันทึกไว้เป็นตัวอย่าง คือ ประชุมชี้แจงประชาชนเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ๓๕๗ ครั้ง ตัดถนน ยกร่องถนน ปรับผิวถนน มีความยาว ๑๒๕

กิโลเมตร มูลค่า ๘๙๓,๗๕๘ บาท ทำรั้วได้รวมความยาว ๓๐๖ กม. มูลค่า ๑,๒๒๐,๖๕๕ บาท
 สร้างศาลาประชาคม ที่พักริมถนน ๕๒ หลัง มูลค่า ๖๑๔,๕๐๐ บาท บริการตัดผมให้แก่ประชาชน
 ๓,๐๔๘ คน มูลค่า ๑๓,๑๒๗ บาท ปั้นโอ่งน้ำด้วยปูนซีเมนต์ ๑๔๕ ใบ มูลค่า ๒๑,๗๕๐ บาท
 สร้างธนาคารข้าวประจำหมู่บ้าน ๒๒ แห่ง มูลค่า ๓๓๐,๐๐๐ บาท สร้างซ่อมสะพาน ๒๐ แห่ง
 มูลค่า ๑๕๓,๘๓๓ บาท สาธิตการทำปุ๋ยหมัก ๒๗ ครั้ง มูลค่า ๔,๐๕๐ บาท จัดซื้อและสร้าง
 สนามกีฬา จัดหาเครื่องเล่นกีฬา ๑๑๔ แห่ง มูลค่า ๓๓,๕๐๒ บาท จัดตั้งกองทุนยาร่วมกับ
 ชาวบ้าน ๖๒ แห่ง มูลค่า ๔,๖๕๐ บาท ฯลฯ

จากบัญชีกิจกรรมหลากหลายแสดงถึงความใกล้ชิดกับประชาชนดังกล่าวนี้รวมทั้งสิ้น
 มีมูลค่าถึง ๔,๗๓๓,๒๗๔ บาท และจะยิ่งทวีขึ้นไปอีก เพราะข้าราชการตำรวจซึ่งออก
 ปฏิบัติการดังกล่าวได้รับความรักความไว้วางใจจากประชาชนเสมือนญาติสนิท ก่อให้เกิดกำลังใจ
 และความเข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก

จากการปฏิบัติงานที่ปรากฏผลดังกล่าว กองกำกับการตำรวจภูธรมุกดาหารได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ตลอดจนสถาบันระดับประเทศด้วย สถาบันฝึกอบรมแฮมมิล อุนดอง
 แห่งสาธารณรัฐเกาหลี ได้ส่งผู้อำนวยการพร้อมด้วยคณะมาดูลงทุนการร่วมปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
 ตำรวจเมื่อกลางปี ๒๕๒๘ และได้พบแบบอย่างการทำงานที่เกาหลียังมีได้ลงมือทำ พร้อมกัน
 นั้นได้เชิญคณะนายตำรวจ สังกัด บก.ภ. ๖ จังหวัดมุกดาหารไปดูงานที่ประเทศสาธารณรัฐ
 เกาหลี เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติด้วย

ผลจากการพัฒนา

จากการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดผลที่นำความเปลี่ยนแปลงมา
 สู่งานตำรวจ และประชาชนในท้องถิ่นชนบทเป็นอย่างมาก ความรู้สึกเห็นทาง ความรู้สึกแบ่ง
 แยกได้รับการแก้ไข ทัศนะแห่งความหวาดระแวงได้รับการขจัด ความคิดและทัศนคติแห่งความ
 ร่วมแรง ร่วมใจ รักใคร่สามัคคี ได้รับการเสริมสร้าง ในบางครั้งการเสียสละเล็ก ๆ น้อย ๆ ร่วม
 กันนั้น นำมาซึ่งความสำเร็จอันยิ่งใหญ่อย่างหน้าอัศจรรย์ บุคลากรของท่านได้รับการยอมรับ
 ได้รับการยกย่องจากประชาชนและสังคม มีการประกาศเกียรติคุณและจะต้องดำรงคุณความดี
 นั้นเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมสืบไปหลายท่าน เช่น

พันตำรวจโทธงชัย พุ่มชุมพล รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดมุกดาหาร ได้รับการ
 คัดเลือกให้เป็นข้าราชการตำรวจดีเด่นระดับรองผู้กำกับ พันตำรวจตรียุทธร เจริญวานิช สารวัตร
 สถานีตำรวจภูธรอำเภอคงหลวง ได้รับคัดเลือกให้เป็นข้าราชการตำรวจดีเด่นระดับสารวัตร
 และร้อยโทวิชฌ ม่วงแพร่สี ได้รับคัดเลือกให้เป็นข้าราชการตำรวจดีเด่นระดับรองสารวัตร
 รับรางวัลจากอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๒๘

ส่วนรางวัลปราบปรามดีเด่น ได้รับรางวัลจากรองอธิบดีกรมตำรวจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้แก่ ร้อยตำรวจเอกฐาจุฑา สมประสงค์ รองสารวัตร และดาบตำรวจ โอภาส มีชัย ผู้บังคับหมู่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองมุกดาหาร ได้รับรางวัลระดับชั้นประทวน เป็นต้น

ส่วนผลในด้านการพัฒนาองค์กรหน่วยงานนั้น มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น และเห็นได้ชัดจากการที่หน่วยงานต่าง ๆ คัดเลือกให้กองกำกับการ และหน่วยงานในสังกัดภายใต้ความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่านและทำให้ได้รับรางวัล เพราะความสามัคคีของสมาชิกในองค์กรคือ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองมุกดาหาร ได้รับรางวัลสถานีตำรวจภูธรดีเด่นติดต่อกัน ๒ ปีคือ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖-ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ และปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้รับรางวัลอันดับที่ ๓

สถานีตำรวจภูธรอำเภอดำรงวิทยะฮิได้รับรางวัลสถานีตำรวจดีเด่น อันดับที่ ๕ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

สถานีตำรวจภูธรอำเภอนิคมน้ำอ้อย ได้รับรางวัลสถานีตำรวจภูธรดีเด่น อันดับ ๑ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอหว้านใหญ่ ได้รับรางวัลสถานีตำรวจภูธรดีเด่น ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พูดได้ว่าสถานีตำรวจภูธรในเขตรับผิดชอบของท่านทุกสถานี ต่างได้รับยกย่องและได้รับรางวัลทุกสถานีต่างวาระกัน แม้กระทั่งมูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ก็ยังคัดเลือกให้สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองมุกดาหารเป็นสถานีตำรวจภูธรดีเด่น รับรางวัลโล่เงิน จาก ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๒๙

จากความเอาใจใส่และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจร่วมอุดมการณ์ ทำให้การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมบรรลุผลเกินเป้าหมายตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ อาชญากรรมลดน้อยลง ข้าราชการตำรวจไม่ต้องเสี่ยงชีวิตเข้าปราบปรามจับกุม ซึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายให้ข้าราชการตำรวจได้รับใช้ใกล้ชิดกับประชาชนนั่นเอง

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส เป็นคนกรุงเทพฯ เกิดที่ธนบุรี เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๙๑ เป็นบุตรนายชื่น นางอรุณ เตมียเวส สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนทวีธาภิเศก โรงเรียนเตรียมทหารและสำเร็จโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานรุ่น ๒๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีประวัติในการศึกษาอยู่ในขั้นดีตลอดมา

เป็นนักรักบี้ที่นำทีมชนะเลิศการแข่งขัน ๔ เหล่า และเป็นนักยูโดสายดำของโรงเรียน

เมื่อสำเร็จการศึกษาสอบไล่ได้เป็นอันดับ ๗ จึงได้รับการบรรจุให้ประจำสถานีตำรวจภูธร จังหวัดนครพนม

แล้วเหตุการณ์อันสยดสยองก็เกิดขึ้น เปลี่ยนวิถีชีวิตของท่านให้ปฏิบัติงานที่เสี่ยงกับ
 ความเป็นความตายโดยใช้ระยะเวลาตัดสินใจเพียงเสี้ยววินาทีตลอดมา

เหตุการณ์ครั้งนั้นก็คือ มีราษฎรมาแจ้งความที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอปลาปาก ว่ามี
 การฆ่ากันตายที่นอกหมู่บ้าน

ผู้บังคับกองสถานีตำรวจ จะต้องไปชันสูตรพลิกศพตามหน้าที่ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้

แม้จะใช้ความระมัดระวังเพียงใด เมื่อหน้าที่บังคับก็ต้องออกพิสูจน์ทราบ ผลก็คือ นาย-
 ตำรวจรุ่นพี่ พร้อมด้วยตำรวจติดตามอีก ๕ คน ถูกกับระเบิดผู้ก่อการร้ายเสียชีวิตทั้งคันรถ

ท่านเป็นผู้นำศพนายตำรวจรุ่นพี่ไปมอบให้กับครอบครัวที่จังหวัดขอนแก่น

จากความสะเทือนใจที่ได้เห็นความโศกนาฏกรรมของสมาชิกในครอบครัว ภรรยาต้องขาดสามี
 ลูกขาดพ่อ ขาดผู้นำ หมดคนดูแลช่วยเหลือ ทำให้ท่านเกิดความคิดว่า

ทำไมบ้านเมืองเราจัดคนเข้าไปรับหน้าที่ ถึงไม่พิจารณาให้ต้องแท้ บางคนมีปัญหาเลี้ยงดู
 ครอบครัว เอาเขามาอยู่ในถิ่นทุรกันดาร มาต่อสู้กับลัทธิการเมือง ในขณะที่ใจมีกังวลจะเอาชนะ
 ฝ่ายตรงข้ามได้อย่างไร

ส่วนท่านตัวคนเดียวไม่มีภาระ ถ้าจะอาสาออกปราบปรามยอมทำงานได้ผลเต็มที่

ท่านจึงสมัครเป็นหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ทำหน้าที่ปราบปรามผู้ก่อการร้ายใน
 ท้องที่อำเภอนาแก ปฏิบัติงานได้ผลทุกพื้นที่มาโดยตลอด

จากการดำเนินงานและผลงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 มาสู่งานตำรวจและประชาชนในท้องถิ่นชนบทอย่างมาก ความรู้สึกเห็นห่างระหว่างผู้บังคับบัญชา
 กับข้าราชการตำรวจระดับล่างหมดไป ความรู้สึกแห่งหน่วยระหว่างประชาชนกับตำรวจได้รับการ
 ประสานอย่างดียิ่ง เลิกคิดหวาดระแวง เกิดทัศนคติร่วมแรงร่วมใจ เกิดจิตสำนึกสร้างประโยชน์
 ร่วมกัน ระหว่างข้าราชการและประชาชน จากเสียงล่ำลือและประจักษ์พยานที่ปรากฏเป็นผล
 ทำให้ข้าราชการภายใต้การบังคับบัญชาของ พ.ต.อ.เสรี เตมียเวสจำนวนมากได้รับการคัดเลือก
 ให้เป็นข้าราชการตำรวจดีเด่นบ้าง ได้รับรางวัลปราบปรามดีเด่นบ้าง บ้างก็ได้รับยกย่องเป็น
 ข้าราชการพลเรือนดีเด่น มีเป็นประจำทุกปี

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีศักดิ์ “รามาชินดิ”
 เหนือขุนรามมาลา เข็มกล่ากลางสมร จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ
 ที่ทรงพระเมตตาเป็นล้นพ้น

พ.ต.อ.เสรี เตมียเวส ได้รับยกย่องจากสถาบัน มูลนิธิ สมาคม มากมาย อาทิ มูลนิธิ
 ธารน้ำใจ ได้คัดเลือกให้เป็นคนไทยตัวอย่างประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๒

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่องให้

พันตำรวจเอก เสรี เตมียเวส
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติสาขาการเมืองและการปกครอง
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ดร.ธวัช มกรพงษ์
บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการปกครอง
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ประเทศไทยในปัจจุบันยังมีอีกหลายท้องที่ทั้งในชนบทและในเมืองหลวงที่มีกลุ่มชนที่ต้องทุกข์ทนกับความอดอยากและผจญกับโรคภัยไข้เจ็บ มีชีวิตซบเซาตายมองไม่เห็นอนาคต บ้างก็ประดษิตชีวิตเมื่อเอาดีทางสุจริตไม่ได้ก็หันเข้าหาอบายมุขและประกอบอาชญากรรม ในหลายกรณีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความรัก ความรักในครอบครัวในบุตรภรรยาคนที่เห็นความอดอยากคุกคามอยู่ต่อไปไม่ไหว ไม่อาจทนเห็นความหิวโหยของลูกอันเป็นเสมือนหัวใจของครอบครัว พ่อแม่ก็คิดสั้นลุกขึ้นก่ออาชญากรรม ถูกปราบถูกทำลาย ทั้งผู้อยู่เบื้องหลังให้ร้ายเหว่ ขาดพ่อแม่มีสภาพเลวร้ายหนักขึ้นไปอีก

จังหวัดอุตรดิตถ์ในอดีตก็เคยมีปรากฏการณ์เช่นนี้ ทั้งในชนบทและในตัวเมือง โดยเฉพาะในชนบทนั้นสภาพเลวร้ายสาหัสนัก ประชาชนขาดการศึกษา มีความเป็นอยู่อย่างยากจน เด็ก ๆ จำนวนมากเป็นโรคขาดสารอาหารอย่างร้ายแรงทำทลายอุดมการณ์ของชาวพุทธซึ่งเทิดทูนคุณธรรมของการบริจาค การแบ่งปันและความโอบอ้อมอารีช่วยเหลือกัน และที่สุดไม่สามารถหาเหตุผลตอบปัญหาได้เลยว่า บ้านเมืองที่ได้รับสมญานามว่า อุดมสมบูรณ์ในน้ำมีปลาในนามีข้าว บ้านเมืองที่ผลิตอาหารเลี้ยงชาวโลก เหตุไฉนจึงพากันอดอยากไม่มีกินเสียเอง

เด็กนักเรียนนับหมื่นคนของจังหวัดอุตรดิตถ์มาโรงเรียนโดยไม่มีอาหารกลางวันบริโภค บ้างก็แก้ปัญหาโดยหลบหลีกการเรียน บ้างก็ได้อาศัยแบ่งปันจากเพื่อนนักเรียน ซึ่งก็มีน้อยอยู่แล้ว ส่วนมากอดอยากหิวโหย ผอมแห้งไม่มีสมาธิที่จะศึกษาเล่าเรียน และจะเป็นปัญหาของประเทศชาติสืบไป

ดร.ธวัช มกรพงษ์ ได้รับคำสั่งให้มาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ รายงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง บอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน ทุกครั้งที่ออกตรวจเยี่ยมพื้นที่ก็ได้รับรายงานถึงการขาดเรียนของเด็ก ๆ อาจจะเพราะต้องช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพการงาน และที่แน่นอนชัดเจนนที่สุดก็คือการขจัดความอดอยากหิวโหย เป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการพัฒนาชนบทเพื่อเอาชนะความยากจนอยู่ด้วย ท่านจึงตั้งปณิธานที่จะต้องแก้ไขปัญหาคความหิวโหยของเด็กนักเรียนซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญให้ได้

การณรงค์เลี้ยงอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนทั้งจังหวัด

งานใหญ่ต้องอาศัยความร่วมมือ ความสามัคคี โดยต้องมีผู้นำที่เสียสละและต้องมีคุณธรรม เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจ

ดร.ธวัชฯ ได้เชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาประชุมวางแผน ท่านชี้แจงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ต่อสู้อาชนะความหิวโหยให้ได้ หน้าที่นี้เป็นของนายอำเภอ ปลัดอำเภอ ตลอดจนหัวหน้ากิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นข้าราชการส่วนหน้าใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จะต้องขอความร่วมมือจากประชาชนทุกวงการให้ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละกำลังกายและกำลังทรัพย์เพื่อช่วยจัดอาหารกลางวัน นมถั่วเหลืองเลี้ยงเด็กนักเรียนโดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณของรัฐ

ท่านได้รับความร่วมมือจากข้าราชการทุกฝ่ายเป็นอย่างดี นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งครู-อาจารย์ พัฒนาการและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งจากแผนกเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และป่าไม้จังหวัด เป็นต้น

เมื่อเกิดความเข้าใจเห็นความจำเป็นร่วมกันระหว่างหน่วยราชการแล้ว ดร.ธวัช มกรพงษ์ ได้ขอความร่วมมือไปยังภาคเอกชน มีการประชุมกลุ่มแม่บ้านมหาดไทย ภาชาดจังหวัด และกลุ่มบุคคลที่มีจิตกุศลที่จะบริจาคทรัพย์สิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมนี้ ที่สำคัญที่สุดก็คือ กลุ่มสตรีแม่บ้านประจำตำบลซึ่งอยู่ในหมู่บ้านชนบทของตนเองมิได้เลือกกว่าจะมีลูกหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม แม่บ้านเหล่านี้จะต้องเป็นกำลังสำคัญในการออกแรง ออกเงินและร่วมกิจกรรมจัดทำอาหารและนมถั่วเหลืองสำหรับเด็ก ๆ

การประชุมชี้แจงให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือช่วยเหลือกันในบางครั้งก็ต้องใช้เวลาและความอดทนเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อทำความเข้าใจกับมวลสตรีแม่บ้านได้ทั่วถึงแล้วงานขั้นต่อไปก็คือ ชักจูงให้สตรีแม่บ้านตั้งกลุ่มขึ้น

โรงเรียนแต่ละแห่ง จะมีกลุ่มแม่บ้านไม่น้อยกว่า ๒๒ กลุ่ม เพื่อว่าแต่ละกลุ่มจะมีการเลี้ยงอาหารแก่เด็กนักเรียนเดือนละไม่เกิน ๑ ครั้ง ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกระหว่าง ๑๐-๑๕ คน หรือกลุ่มใหญ่ซึ่งมีนักเรียนในโรงเรียนมาก สมาชิกไม่ควรน้อยกว่า ๑๕-๒๐ คน เป็นต้น

แม่บ้านเหล่านี้จะร่วมกันเสียสละออกเงินคนละ ๓๐-๕๐ บาทต่อครั้ง ใช้ซื้อข้าวสาร อาหารและนมถั่วเหลือง ประกอบเป็นอาหารใช้เลี้ยงเด็กนักเรียน ลูกหลานของพวกเขาเอง

สำหรับผู้ที่ได้มีส่วนได้เข้าร่วมกลุ่มก็ได้ละเลยต่างช่วยกันเสียสละสัสมูลูกไม้ ตลอดจนแรงงานมาช่วยประกอบอาหารเพียงเดือนละ ๑ ครั้ง และมีเป็นจำนวนมากที่สมทบเป็นเงินเพิ่มเติมให้แต่ละกลุ่มเพื่อให้มีเงินเพียงพอแก่การซื้ออาหารที่จำเป็นแก่การบริโภคในวันนั้น ๆ

โครงการรณรงค์ครั้งนี้ได้รับความสำเร็จอย่างยิ่ง มีแม่บ้านเข้าร่วมโครงการกว่า ๗๐,๐๐๐

โดยธรรมชาติแม่บ้านชาวพุทธในชนบทมีจิตกุศลเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตาเสียสละอยู่แล้ว เขาร่วมใจกันอย่างเต็มที่ ประกอบอาหารมีรสชาติดี เด็ก ๆ ได้รับประทานกันอย่างอิ่มหน้าสำราญ

แม้จะเหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาด แต่เสียงหัวเราะของเด็ก ๆ เป็นน้ำทิพย์ชะโลมใจให้แม่บ้านเหล่านี้หลับและฝันอย่างผาสุก อย่างน้อยที่สุดมือเล็ก ๆ ของเขาก็ได้ช่วยประคองอนาคตของลูกหลานพวกเขาเอง

ก่อนเปิบข้าวแต่ละมื้อเด็ก ๆ จะพนมมือขอบคุณ พี่ ป้า อา ยาย ที่เมตตามาจัดอาหารเลี้ยงเสียงใส ๆ ที่เปล่งออกมาแต่ละวัน แม่บ้านนับหมื่นคนต้องแอบเช็ดน้ำตา เขาไม่นึกมาก่อนเลยว่า การเสียสละเล็ก ๆ น้อย ๆ เพียงเท่านี้ จะทำให้เกิดความสุขท่วมท้นหัวใจอย่างเหลือจะกล่าว

โครงการอาหารกลางวันเพื่อเด็กนักเรียนทุกคนในจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว นับแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๒๘ อันเป็นปีเริ่มโครงการ มีกลุ่มแม่บ้านเลี้ยงอาหารกลางวันครบทั้ง ๓๐๕ โรงเรียน เลี้ยงนักเรียนได้กว่า ๕๕,๐๐๐ คน โดยมีได้ซึ่งงบประมาณของรัฐบาลเลย นับเป็นปรากฏการณ์ที่ยิ่งใหญ่ของความร่วมมือของมวลชน และเป็นก้าวสำคัญของการแก้ปัญหาความอดอยากทุโภชนาการในโรงเรียนซึ่งได้ผลอย่างแท้จริง

แต่นั้นมาโรงเรียนซึ่งมีนักเรียนขาดเรียนเป็นประจำก็เปลี่ยนแปลงไป เด็ก ๆ อยากรมาโรงเรียน มีแรงที่จะเรียน จะเล่นสนุกสนาน กลายเป็นสวรรค์สำหรับเด็กในแต่ละวันไป

โครงการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลชาวบ้าน

จากโครงการเลี้ยงอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนชั้นประถมทั้งจังหวัด ทำให้ท่านพบว่า ยังมีเด็กก่อนวัยเรียนอีกจำนวนมากซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและสมอง ในทางการแพทย์ก็ค้นพบว่า ทารกตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ ๕ ขวบนั้น สมองอยู่ในระยะเติบโตถึง ๘๐% และหลังจากนั้นถึงอายุ ๖-๗ ขวบ จะเติบโตอีก ๒๐% เท่านั้น หากพ้นระยะนี้ไปแล้ว แม้จะกินอาหารดีเพียงใด สมองก็จะพัฒนาไปได้น้อยมาก ดังนั้นหากในวัยนี้เด็กไม่ได้รับอาหารที่มีคุณค่าก็จะมีผลทำให้สมองพิการหรือถึงขั้นปัญญาอ่อนได้

จากจำนวนนักเรียนชั้นประถมที่ลดจำนวนลงเพราะโครงการรณรงค์คุมกำเนิด ทำให้โรงเรียน ๓๐๕ แห่ง มีห้องเรียนว่างมาก โรงเรียนบางแห่งมีเด็กนักเรียน ๑๐๐ คน มีอาคารเรียน ๓ หลัง เคยรับนักเรียนได้ถึง ๕๐๐ คน แม้แต่ครูเองก็มีอัตรากำลังเหลืออยู่ถึง ๓๐๐ กว่าคน ควรจัดโรงเรียนชั้นประถมโดยกันส่วนหนึ่งเป็นแผนกอนุบาล

ท่านจึงเริ่มโครงการโรงเรียนอนุบาลชาวบ้านขึ้นอีก รณรงค์ขอความร่วมมือไปยังกลุ่มสตรีอาสาสมัคร มูลนิธิ สโมสรสตรีต่าง ๆ ให้ช่วยสนับสนุนปัจจัยจัดหาหม้อหุงข้าวให้ เป็นอาหารเสริมสำหรับเด็กเล็ก ได้ขอความร่วมมือไปยังวิทยาลัยพยาบาลขอกำลังนักเรียน และ

อาจารย์ขอให้ช่วยกันเป็นวิทยากรแยกย้ายกันฝึกอบรมกลุ่มสตรีแม่บ้านให้รู้วิธีการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงก่อนวัยเรียนซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างแข็งขัน

สำหรับกลุ่มปฏิบัติการนั้นใช้วิธีการเดียวกัน กลุ่มสตรีแม่บ้านได้ยอมสละเวลาและกำลังทรัพย์ คนละ ๓๐-๔๐ บาท ต่อเดือนซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระมากนัก ร่วมกันรับผิดชอบแต่ละวันในรอบเดือนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำอาหารและซื้อนมถั่วเหลืองเพิ่มเติมจากที่ได้รับบริจาคไว้ เลี้ยงเด็กเล็ก ๆ เพียงเดือนละ ๑ ครั้ง ทำให้สตรีแม่บ้านในชนบทมีเวลาว่างประกอบอาชีพการทำงานโดยมิต้องกังวลอีกต่อไป ผลสำเร็จของการจัดโครงการเลี้ยงอาหารกลางวันและนมถั่วเหลืองแก่เด็กนักเรียนทั้งชั้นประถมและเด็กอนุบาลก่อนวัยเรียน มิได้มีประโยชน์เฉพาะต่อสุขภาพอนามัยของเด็กเท่านั้น หากรวมหมายถึงอนาคตของเยาวชนของชาติ และยังเป็นการเสริมสร้างฝึกฝนให้พลเมืองมีสำนึกศีลธรรมและเมตตาธรรมประจำใจ เมื่อพลเมืองในประเทศมีคุณภาพก็หมายถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในที่สุด

จากการที่กลุ่มสตรีแม่บ้านต่าง ๆ รวมตัวกันได้อย่างดี ทำให้ท่านมีโอกาสเสนอโครงการแก้ไขความยากจนในระยะยาวและถาวรต่อไป ท่านได้จัดชุดข้าราชการออกฝึกอบรมวิธีการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การผลิตงานฝีมืองานจักสานในเวลาว่าง การถนอมอาหารการทำน้ำปลา การเลี้ยงไก่เลี้ยงปลาเพื่อให้มีอาหารโปรตีนรับประทานอย่างเพียงพอในแต่ละครอบครัว เป็นต้น

โครงการณรงค์ใส่ห่วงคุมกำเนิด

สภาพความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินไทยเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วมาก ทรัพยากรธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็วในขณะที่ประชากรก็เพิ่มมากขึ้นอย่างไม่มีขีดจำกัด การที่จะเพิ่มผลผลิตให้ทันกับอัตราการเพิ่มของประชากรคงทำได้ยาก การแก้ปัญหาความยากจน ควรจะต้องจำกัดปากท้องลง หรือควบคุมอัตราประชากรให้คงที่ด้วยการวางแผนครอบครัวคุมกำเนิด

แต่ประชาชนในชนบทก็ไม่ค่อยจะสนใจต่อการคุมกำเนิดนัก เหตุเพราะไม่ค่อยจะมีความรู้ หรือไม่ก็ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะต้องใช้ในการเดินทางมาขอรับบริการคุมกำเนิดที่ทางราชการจัดบริการให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

แม้แต่ทางราชการเองก็ยังขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลที่มีความชำนาญ จึงทำให้การณรงค์ในเรื่องคุมกำเนิดได้ผลอย่างเชื่องช้า

ดร.ธวัช มกรพงษ์ ได้คิดหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนหันมาสนใจและเห็นความสำคัญในการคุมกำเนิดอย่างจริงจัง

ท่านตัดสินใจเลือกวิธีการคุมกำเนิดโดยการใส่ห่วงซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะใช้ได้ผลระยะยาว และการให้บริการใส่ห่วงแก่ประชาชนก็ทำได้คราวละมาก ๆ

ในการวางแผนปฏิบัติงานโครงการใส่ห่วงคุมกำเนิดนี้ ดร.ธวัชฯ ได้ใช้หลักการซึ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จ คือ การพึ่งตนเองโดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการเลย

ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากเจ้าหน้าที่และข้าราชการทุกฝ่าย โดยเฉพาะแพทย์และพยาบาลในจังหวัดอุตรดิตถ์ให้แยกย้ายกันออกไปช่วยเผยแพร่อธิบายให้ชาวบ้านได้เห็นความสำคัญและมองเห็นความจำเป็นในการคุมกำเนิด

ส่วนตัวท่านก็ออกติดต่อกับหน่วยงานเอกชนให้ช่วยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอแก่การใช้สนับสนุนโครงการ

เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว ท่านได้กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะเปิดบริการใส่ห่วงคุมกำเนิดให้แก่ประชาชนและประกาศให้ทราบโดยทั่วถึงกัน

มีการจัดรถบริการรับ-ส่ง เพื่อจูงใจและบริการชาวบ้านที่ไม่สามารถมาด้วยตนเองได้

มีการจัดเลี้ยงอาหารแก่ชาวบ้านทุกคนที่มาร่วมงาน

และยังมีการแจกของรางวัล เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น จอบ เสียม คันไถ ปู๋ย วัว ควาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจและส่งเสริมการทำกินของชาวบ้านควบคู่กันไปด้วย

การรณรงค์ใส่ห่วงคุมกำเนิดแต่ละครั้งนับว่าได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดี ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากนับพันคนเสมอ ดังเช่นเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๒๘ มีประชาชนมาขอรับบริการอย่างมากมายเป็นประวัติการณ์ถึง ๗,๐๐๐ คนในวันเดียว

แพทย์-พยาบาลต้องทำงานกันอย่างเหน็ดเหนื่อย แต่ก็ภาคภูมิใจและชื่นชมกับความสำเร็จเป็นอย่างมาก ผลจากการรณรงค์ใส่ห่วงคุมกำเนิดนี้ ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรในจังหวัดอุตรดิตถ์ลดลงตามแผนที่กำหนดไว้ จนกระทั่งปัจจุบันไม่มีการเพิ่มของประชากรเลยในแต่ละปี จังหวัดอุตรดิตถ์นับเป็นจังหวัดเดียวในโลกที่สามที่ไม่มีอัตราการเพิ่มของประชากรเลย

วิธีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างทั่วถึง การปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง และคุณลักษณะอันพิเศษทำให้ท่านได้รับความร่วมมือจากข้าราชการ เจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตลอดจนสโมสและองค์กรเอกชนต่างๆ ทำให้โครงการใหญ่ๆ สำเร็จไปอย่างดี กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยถือเป็นโครงการต้นแบบให้แต่ละจังหวัดเลือกนำไปใช้พัฒนาประชาชนในท้องถิ่นชนบทด้วยดังที่เคยทำสำเร็จมาแล้วที่จังหวัดมหาสารคามสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ ณ ที่นั้น

การประหยัดงบประมาณ

เงินงบประมาณและทรัพย์สินของหลวงนั้นแม้จะพูดกันอยู่ตลอดเวลาว่าตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ ถ้าหากมีการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ประพฤติด้อยมต้องรับโทษภัยเสมอไม่มีทางหลีกเลี่ยง

ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

แม้ไม่ลงมือทุจริตหากปล่อยปละละเลยก็ถือเป็นการทุจริตทางมโนธรรม ทรัพย์สินของชาติสูญเสียไปโดยได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ผู้มีหน้าที่ไม่พ้นความรับผิดชอบ

ดร.ธวัช มกรพงษ์ ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติระมัดระวังและต่อต้านกระแสธารแห่งการคดโกงด้วยสายตาอันแหลมคมเป็นอย่างยิ่งตลอดมา

ท่านพยายามกวดขันที่จะใช้งบประมาณอย่างประหยัดมีการวางแผนเพื่อป้องกันการทุจริตอันอาจเกิดขึ้นได้ เช่น การตั้งคณะกรรมการขึ้นหลายต่อหลายคณะ คอยพิจารณาตรวจสอบทั้งในเรื่องประมูลการก่อสร้าง การจัดซื้อ การจ้างงาน ตลอดจนการใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดินทุกเม็ดเงิน ท่านเร่งเร้าและสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ข้าราชการด้วยกันให้เห็นความสำคัญของอำนาจหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ ความสำเร็จของการประหยัดงบประมาณจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่และหัวหน้าส่วนราชการผู้รับผิดชอบโดยตรง จังหวัดอุดรดิตถ์ได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่พัฒนาบรรลุเป้าหมายทุกโครงการโดยใช้งบประมาณต่ำกว่าที่ทางราชการกำหนดอยู่เสมอมา ทำให้สามารถประหยัดเงินของแผ่นดินได้ปีละนับร้อยล้านบาท เป็นที่ชื่นชมและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนผู้รู้เห็นและผู้บังคับบัญชาทุกระดับและถือเป็นวิถีปฏิบัติของข้าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์มาจนทุกวันนี้

ประวัติการทำงานของท่านชาวสะอาดและได้ชื่อว่าเป็นผู้เผชิญหน้ากับผู้ที่คดโกงกระทำผิดคิดมิชอบต่อประเทศชาติอย่างจริงจังโดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ และไม่หวั่นไหวต่อสินจ้างรางวัลที่นำมาเสนอ ถูกข่มขู่ให้ร้ายป้ายสี ตลอดจนฟ้องร้ายโดยฝ่ายอธรรมเป็นครั้งคราว อาณัติของการทำความดีคุ้มครองท่านตลอดมา ดังกรณีเหมืองแร่จังหวัดพังงาส้มัยที่ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อหลายปีก่อน

จังหวัดพังงามีแร่ดีบุกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าหลายพันล้านบาท ประชาชนมีอาชีพขุดแร่ บริษัทเทมโกเป็นบริษัทต่างชาติซึ่งได้ประทานบัตรในการขุดเจาะเหมืองแร่ดีบุกในเนื้อที่ ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ โดยวิธีการอันมิชอบ ใช้เรือขุดแร่ราคาถึง ๒๐๐ ล้านบาท และใช้เทคนิคอันทันสมัยแต่อ้างว่าขุดแร่ได้เพียงวันละ ๑ ล้านบาทของเสียค่าภาคหลวงให้เป็นรายได้ของรัฐบาลตามนั้น แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านธรรมดาใช้เรือหางยาวขุดประดาน้ำธรรมดา ๆ ที่มีอาชีพขุดแร่อยู่ร่วม ๒,๐๐๐ คน ก็สามารถขุดแร่ได้ถึง ๕ แสนบาท ท่านเห็นว่าบริษัทเสียค่าภาคหลวงอย่างไม่เป็นธรรม คนไทยนั้นก็ยากจนอยู่แล้ว การทำมาหาเลี้ยงชีพก็ยากลำบากอยู่แล้ว อาชีพหลักในพังงาก็มีเรื่องแร่เป็นเรื่องใหญ่ ต่างชาติก็เข้ามาครอบงำเสียอีก การทำแร่บนบกก็ทำกันอย่างผิดระเบียบแบบแผน ทำอย่างเห็นแก่ตัว ก่อให้เกิดการสูญเสียใหญ่หลวงทางด้านทรัพยากรที่มีอยู่ ดินน้ำลำธารห้วยหนองคลองบึงถูกปล่อยน้ำขุ่นข้นเป็นพิษและมูลดินทรายลงทับถมจนตื้นเขิน แม่น้ำใหญ่เคยมีเรือเดินสมุทรเข้ามาจอดเทียบท่าได้ ก็กลับตื้นเขินจนเด็ก ๆ

เดินข้ามได้ ถ้าจะขุดลอกคลองใหม่ก็จะต้องใช้เงินนับพันล้าน เห็นว่ามันไม่ยุติธรรมเลย ที่จะปล่อยให้นายเหมืองแร่รายกันเป็นพันล้าน แต่ประชาชนที่ยากจนต้องสูญเสียแม่น้ำลำธารอันเป็นแหล่งทำกิน เนื้อดินที่ขุดแร่ไปแล้วก็ไม่สามารถเพาะปลูกได้อีกดินขาดปุ๋ย ปลูกพืชทำการเกษตรไม่ได้ บางครั้งถึงกับมีการบุกรุกเข้าไปในสถานที่ที่มีค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งควรจะหวงแหนเก็บไว้เป็นหลักฐานทางโบราณวัตถุถูกบุกรุกเข้าไปทำแร่จนโบราณวัตถุหลายชิ้นสูญหายกระจัดกระจายไป

นอกจากนั้นยังมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ หาดทรายท้ายเหมืองอันเป็นหาดทรายที่สวยงามแห่งหนึ่งในเอเชีย ควรรักษาไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตก็ถูกทำลายไปด้วย

ฟังงมิได้มีแร่ดีบุกเพียงอย่างเดียวยังมีแร่โมนาไซต์ซึ่งเป็นแร่พลังงานใช้แทนแร่ยูเรเนียมได้ในการผลิตพลังงานปรมาณู นักวิทยาศาสตร์ได้ทดลองจนได้ผลเป็นที่แน่นอนแล้ว ไม่เป็นธรรมเลยสำหรับลูกหลานคนไทยที่จะปล่อยให้ต่างชาติเข้ามากอบโกยผลประโยชน์นับพันล้าน ซึ่งบรรพบุรุษของเราหวงแหนเก็บไว้ให้ตั้งแต่อดีตอันยาวนาน

ท่านได้ร่วมมือกับประชาชนต่อต้านการมีประทานบัตรของบริษัทต่างชาติจนประสบความสำเร็จ กระทรวงอุตสาหกรรมได้ถอนประทานบัตรบริษัทดังกล่าวในที่สุด ซึ่งมีผลให้ประชาชนในจังหวัดพังงาับหมื่นคนสามารถทำอาชีพขุดแร่ดีบุกในทะเลและรัฐบาลสามารถจัดตั้งองค์การเหมืองแร่ในทะเลดำเนินการทำเหมืองแร่ดีบุกเอง ทำให้ประเทศไทยมีรายได้เพิ่มขึ้นจากปีละ ๓๐ ล้านบาทเป็นปีละร่วมหมื่นล้านบาท เป็นผลแห่งความภาคภูมิใจของท่านอย่างเจียบ ๆ ตลอดมา

ประวัติความเป็นมา

ดร.ทวี มกรพงษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นชาวอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวน ๙ คน บิดาชื่อนายบุญ มารดาชื่อนาง นาง ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจนมีอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เริ่มการศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนวัดใหญ่สีคิ้ว จบชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นเด็กเรียนดีมาโดยตลอดจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนสอบได้ที่ ๑ และเมื่อเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสีคิ้วสวัสดิ์ผดุงวิทยาจบมัธยมปีที่ ๖ ก็สอบได้ที่ ๑ ของโรงเรียนอีกเช่นกัน ทั้งนี้ด้วยความรู้สึกบันดาลใจอยู่ตลอดเวลาว่า ยิ่งยากจนยิ่งต้องขยัน ขยันเรียนและขยันช่วยบุพการีทำกิน และประหยัดเงินทองไว้เป็นกำลังเล่าเรียนในชั้นสูง

หลังจากจบชั้นเตรียมอุดมศึกษาจากโรงเรียนเตรียมอุดมแผนกวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้สอบเข้าเรียนคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามที่ใฝ่ฝันเอาไว้ จบรัฐศาสตร์

จุฬาในอีก ๔ ปีต่อมาด้วยคะแนนเป็นอันดับ ๑ จึงได้รับเลือกให้เข้าเป็นอาจารย์อยู่ ๒ ปี ท่านได้สอบชิงทุนฟูลไบรท์ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโททางด้านเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ท่านได้ขอทุนจากโครงการรัฐประศาสนศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์ต่อและจบในปี พ.ศ. ๒๕๐๕

ภายหลังกลับจากต่างประเทศแล้วท่านได้มาเป็นอาจารย์สอนที่คณะรัฐศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อชดใช้ทุนเป็นเวลา ๒ ปี หลังจากนั้นได้เข้ารับราชการที่กระทรวงมหาดไทย ได้เข้าจากระดับต้นไปจนถึงระดับปลัดจังหวัดหลายจังหวัดจนกระทั่งได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด นับเป็นนักปกครองที่มีความคุ้นเคยงานปฏิบัติและงานทางด้านวิชาการมาตั้งแต่ต้นสามารถประยุกต์งานวิชาการให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมได้อย่างดียิ่ง

ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๗ เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี และเป็นกรรมการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน

ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัด แต่ละแห่งได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นที่เหมือนลูกเต้าของคนในท้องถิ่นนั้น เช่น ที่จังหวัดพังงา ลำพูน สมุทรปราการ มหาสารคาม อุตรดิตถ์ และหลังสุดจังหวัดพิจิตร เป็นต้น

ผลงานหลากหลายควรได้บันทึกไว้ก็คือ การริเริ่มโครงการเลี้ยงอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาดังกล่าวแล้วที่ควรเพิ่มเติมก็คือ ริเริ่มก่อตั้งโครงการอนุบาลชาวบ้านในจำนวน ๒๖๐ โรงเรียน เด็กเล็กอายุ ๓-๖ ขวบ จำนวน ๑๐,๐๐๐ คนเศษ ได้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและมีอาหารรับประทาน โครงการณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันโรคพื้นฐาน คอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก วัณโรค และโปลิโอ ระดมแพทย์พยาบาลจิตเวชขึ้นให้กับเด็ก ๆ ลูกหลานของเราได้วันละ ๕,๓๐๐ คน ติดต่อกันหลายสัปดาห์ จัดให้มีโครงการส่งเสริมการทำสวนครัวเลี้ยงสัตว์โดยมีการขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ในโรงเรียนทั้ง ๓๐๖ แห่ง รวมทั้งช่วยกันสร้างถังเก็บน้ำฝนไว้ทุกโรงเรียนและทุกสถานเอนกมัยในจังหวัดที่ท่านรับราชการอยู่ทุกแห่ง

ในทุกโครงการล้วนมิได้ใช้งบประมาณของทางราชการเลยอาศัยหลักการพึ่งตนเองร่วมกันรับผิดชอบความขาดแคลนความยากจนของเพื่อนบ้าน โดยณรงค์ทำความเข้าใจกับชาวบ้านอย่างถึงตัว และใช้ความเสียสละของตนเองเป็นเครื่องนำทางให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะตลอดไปจนถึงประชาชนในแต่ละท้องถิ่น

จากผลงานที่ปรากฏต่อสาธารณชนมากมายชี้ให้เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประพฤติตนดีเป็นตัวอย่าง มีความสามารถและมีหลักในการชักจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและประชาชนร่วมมือช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์อย่างเต็มที่ที่เป็นพลังผลักดันให้เกิดความสามัคคีและความเสียสละอย่างใหญ่หลวง ปลุกฝังคุณธรรมและเมตตาธรรมเกื้อกูล

ต่อสังคม นับว่าเป็นการสร้างพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศชาติ เป็นผู้หนึ่งที่เป็น
สัญลักษณ์ของความดีงาม มีจิตจำนงอันแน่วแน่ที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า รักษา
ผลประโยชน์ของชาติอย่างสุดความสามารถ เป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรมในสังคมอย่างกล้าหาญ
มีความอดทน เสียสละโดยไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นไหวต่ออำนาจจورธรรม และอุทิศชีวิตของท่านเพื่อ
ส่วนรวมและประเทศชาติอย่างแท้จริง สมควรที่จะถือเป็นแบบอย่าง

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี จึงประกาศให้

ดร.ธวัช มกรพงษ์
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการปกครอง
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ผลผลิตทางการเกษตร เป็นสิ่งสำคัญต่อมวลมนุษยในโลก ทั้งทางด้านบริโภคและอุปโภค มาช้านาน ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเพาะปลูก และพืชที่คนไทยปลูกเป็นพืชหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ ข้าว ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อคนไทยมาก เราใช้ทั้งบริโภคเป็นอาหารประจำวันและส่งขายต่างประเทศเป็นสินค้าออกทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละจำนวนมาก แต่เราจะพบว่าการขายข้าวของชาวนาไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุก็เนื่องมาจากความชื้นในเมล็ดข้าว ซึ่งจะเป็นตัวเพิ่มน้ำหนักของข้าว การซื้อขายจะต้องหักค่าความชื้นออกจากน้ำหนักข้าว แต่เดิมเรายังไม่มีเครื่องมือตรวจวัดความชื้นที่แน่นอน ความยุติธรรมในการซื้อขายจึงทำได้ยาก และตามความเป็นจริงแล้วชาวนาก็มักจะเป็นผู้เสียเปรียบพ่อค้าอยู่เสมอ นักประดิษฐ์ของไทยผู้หนึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ และมีเจตนารมณ์อันแรงกล้าที่จะช่วยเหลือชาวนา ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของชาติให้ได้รับความเป็นธรรมในการขายข้าว ซึ่งได้พยายามหาวิธีประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือตรวจสอบความชื้นข้าวขึ้นมา ซึ่งก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เครื่องมือนี้สามารถบอกค่าความชื้นของข้าวอย่างถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องตามมาตรฐานสากลอีกด้วย นักประดิษฐ์ไทยผู้นั้นก็คือ ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม ผู้ชายไทยวัย ๓๘ ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอิเล็กทรอนิกส์จากศูนย์เทคโนโลยีนนทบุรี และลาดกระบัง

ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๑ ที่แขวงสัมพันธวงศ์ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรนายชิงและนางเฮง โกไคยอุดม สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนเซนต์จอร์จหน้ลาดพร้าว ในระหว่างที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ได้รับทุนอเมริกัน ฟิสิกส์เซอร์วิส (AMERICAN FIELD SERVICE) ให้ไปเรียนชั้นปีที่ ๑๒ ณ เบลแอร์ ซีเนียร์ ไฮสคูล (BEL AIR SENIOR HIGH SCHOOL) มลรัฐแมรี่แลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา ๑ ปี ในชั้นอุดมศึกษาสอบชิงทุนโคลอมโบแพลน (COLOMBO PLAN) ของรัฐบาลออสเตรเลียได้อันดับที่ ๑ จึงได้เข้าศึกษาในคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวล ประเทศออสเตรเลีย และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นที่หนึ่งของมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ความสามารถพิเศษของ ดร.สิทธิชัย ขณะที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศคือได้รับทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ถึง ๑๑ มหาวิทยาลัย

ดร.สิทธิชัยฯ รับราชการเป็นอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ ศูนย์นนทบุรี ลาดกระบัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาอิเล็กทรอนิกส์และได้รับการแต่งตั้งเป็นรองศาสตราจารย์

จารย์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ และรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม ได้คิดค้นเครื่องมือที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติหลายชนิด นอกจากเครื่องมือวัดความชื้นข้าวแล้ว ยังได้ประดิษฐ์ เครื่องตรวจสอบชนิดข้าวเปลือก เครื่องตรวจสอบเพชรปลอม เครื่องตรวจสอบน้ำมันปลอม เครื่องขยายคู่สายโทรศัพท์และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแต่ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติทั้งสิ้นสมควรแก่การยกย่อง

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงประกาศยกย่องให้

ดร.สิทธิชัย โกไคยอุดม
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์
บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชนบท
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

หมู่บ้านแพรกหา เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ห่างจากอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบไปด้วยละมေးไม้ที่ไม่ให้ผลในทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามาตั้งแต่เดิม แต่ก็มักจะประสบภัยน้ำท่วม ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดภัยแล้งติดต่อกันอยู่เนื่อง ๆ

ความอดอยากทุกข์ยากผูกพันชีวิตไว้กับธรรมชาติ ค่อย ๆ เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวอำเภอควนขนุนให้กลายเป็นผู้ที่ยอมแพ้ภัยธรรมชาติ เห็นแก่ตัวต่างคนต่างอยู่ และหันเข้าพึ่งพาอบายมุข ผู้ชายดื่บบุหรี่ด้วยน้ำเมาและการพนัน เมื่อความขาดแคลนคุกคามหนักเข้า ความรักตนรักครอบครัว ในทางที่ผิดก็เริ่มขึ้น พวกเขาทนที่จะเห็นบุตรภรรยาอดอยากต่อไปอีกไม่ไหว อาชญากรรม ปล้นจี้จึงมีหน้าตาขึ้น ยิ่งการคมนาคมทุรกันดาร การปราบปรามของฝ่ายบ้านเมืองเป็นไปด้วยความยากลำบาก ยิ่งยั่วให้เกิดกลุ่มผู้ชายคิดหาเงินด้วยวิธีง่าย ๆ มีการกำหนดเขตเรียกค่าคุ้มครอง โดยอ้างอิทธิพลฝ่ายก่อการร้าย มีการดักปล้นจี้บังคับเอาซึ่งทรัพย์สินจากรถเมล์โดยสาร แต่ผลลัพธ์ที่ตามมาคือยิ่งเล่นการพนันยิ่งกินเหล้ายิ่งหมดตัวลง ยิ่งก่ออาชญากรรม ยิ่งเพิ่มทุกข์ เพราะถูกตามล่าตามปราบ เมื่อเวรกรรมตามสนอง ต้องเสียชีวิตลงด้วยวัยอันไม่สมควร ยิ่งเพิ่มทุกข์เพิ่มความอาลัยให้กับลูกเมียญาติมิตรที่อยู่ภายหลัง

นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์ เกิดและเติบโตอยู่ที่หมู่บ้านนี้ ใฝ่มองสภาพความเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลงของชาวหมู่บ้านแพรกหาด้วยความวิตกกังวลมาโดยตลอด

บทบาทของทางราชการ

ถึงอย่างไรก็ตามที่ หมู่บ้านแพรกหาที่ได้รับการเยี่ยมเยียนจากฝ่ายราชการอยู่เนื่อง ๆ ประกอบกับบิดาของนางบุญเอื้อ คือ นายคล้าย รอดชู อดีตกำนันของตำบลนี้ เคยได้รับยกย่องเป็นกำนันนักพัฒนา เป็นผู้มีความสุจริตและยุติธรรม จึงได้รับการเยี่ยมเยียนจากฝ่ายราชการอยู่เนื่อง ๆ โดยเฉพาะนักพัฒนาจากกรมพัฒนาชุมชน

นางบุญเอื้อ ได้รับการศึกษามาอย่างดี เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ จากโรงเรียนพัทลุง และเคยทำงานเป็นครูที่โรงเรียนมัธยมเรืองศิลป์ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์อยู่ที่อำเภอควนขนุน และได้แต่งงานอย่างมีเกียรติกับสิบเอกเกริกพล ซึ่งลาออกจากราชการมาเป็นครูเช่นเดียวกัน

ทั้งสองมีส่วนอย่างมากในการให้การต้อนรับ รับฟังแนวทางและวิธีการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนจากส่วนราชการ

หลังจากที่มีการพูดคุยกันก็พบว่า หมู่บ้านแพรกหา มีคนที่มีความคิดที่จะพัฒนาความเป็นอยู่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจิตใจเป็นหมู่บ้านใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก สมาชิกหลายคนมีความกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น แต่เขาทั้งหลายมีความจำกัดในด้านความคิด ไม่ทราบวิธีการจะเริ่มต้นกันที่ตรงไหน และจะใช้ยุทธวิธีอย่างไรจึงจะสามารถปลูกเร้าและจูงใจให้สมาชิกส่วนใหญ่ลุกขึ้นมาจากปลักของความเลวร้ายเหล่านั้นได้

พัฒนาการอำเภอได้พยายามจัดให้มีการประชุมหัวหน้าครอบครัวขึ้นได้เป็นครั้งแรก และได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านขึ้น นางบุญเอื้อเป็นคนหนึ่งที่ชาวบ้านได้ร่วมใจกันเลือกให้เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้านด้วย

การคัดเลือกสื่อการนำพัฒนา

คณะกรรมการได้มีโอกาสดูเปิดอกพูดถึงปัญหาของหมู่บ้าน ความยากจนขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นปัญหาสรุปของหมู่บ้าน สาเหตุก็อย่างที่รู้ ๆ กันอยู่ คือความเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ขาดความสามัคคี ผู้หลักผู้ใหญ่ตักเตือนชักชวนก็มีแต่คนเจ้าถ้อยหมอความ ยกเอาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมขึ้นมาโต้เถียง เฉวใจว่าความยากจนของตนนั้นมีสาเหตุมาจากมีคนเอาเปรียบ แต่เมื่อพิจารณากันให้จริงให้ลึกซึ้ง เรื่องที่พูดเรื่องที่คิดก็เป็นของดี เป็นเรื่องถูกต้องไปเสียทั้งสิ้น แต่ไม่มีการกระทำใด ๆ อันจะเป็นผลให้มีการแก้ปัญหานั้น ๆ ความยากจนขาดแคลนก็ยังทับทวีขึ้น

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านตกลงกันว่าจะต้องลงมือกระทำกันเสียที ไม่ต้องไปแก้ปัญหายุ่งยากให้เริ่มจากเล็ก ๆ ไปก่อน เริ่มจากตัวเราเองนี่แหละ ส่วนสื่อในการนำพัฒนานั้นจากสื่อสามกลุ่ม คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มสตรีแม่บ้าน และกลุ่มพระ หรือผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านนั้น สำหรับหมู่บ้านแพรกหาจะใช้กลุ่มเด็กเป็นสื่อนำการพัฒนา เด็กก็เลืกกันไปมีกำลังน้อย ส่วนกลุ่มผู้มีอิทธิพลมีกำลังเศรษฐกิจดี ก็พยายามปลืกตัวในระยะแรกคงจะพึ่งพาไม่ได้

ในที่สุดคณะกรรมการก็มีความหวังอยู่ที่กลุ่มผู้หญิงซึ่งเป็นกลุ่มที่รับผิดชอบเศรษฐกิจของครอบครัว รับผิดชอบอนาคตของลูก ๆ และรับผิดชอบในความประพฤติของผู้ชายในหมู่บ้านด้วย

การเสาะสละเพื่อเรียกร้องความสามัคคี

เมื่อได้มีการตกลงกันว่าจะใช้กลุ่มสตรีเป็นกลุ่มนำการพัฒนาแล้ว ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้นำก็คือ นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์

หลังเหตุการณ์เก็บเกี่ยวชาวบ้านมีเวลาว่างมาก นางบุญเอื้อก็พยายามอย่างหนัก ชักชวนแม่บ้านให้มารวมตัวกัน ทำกิจกรรมเพิ่มพูนรายได้ โดยชักชวนให้ทำงานให้มากขึ้น เพื่อหารายได้ซื้อเสื้อผ้า ซื้อหนังสือตำราเรียน ตลอดจนเก็บออมเงินไว้เป็นทุนค่าใช้จ่ายในการเรียนของลูก ๆ ของพวกเราเอง นางบุญเอื้อได้ติดต่อกับพัฒนาการอำเภอ ให้ช่วยประสานงานจัดหาวิทยากรมาช่วยสอนวิธีตัดเย็บเสื้อผ้า แรก ๆ สมาชิกก็ซังกะตายมาเพราะเกรงใจ นางบุญเอื้อใช้บ้านของตนเป็นที่ทำการศูนย์ เป็นที่พักของวิทยากร สมาชิกได้รับการสอนวิธีตัดเย็บเสื้อผ้า อย่างน้อยก็ได้ประโยชน์ติดใส่กันเองไม่ต้องเสียเงินจ้าง เป็นการประหยัดเงินสดทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นในทางอ้อม บ้างก็ตัดให้ลูกหลาน ตัดให้เพื่อนฝูงในหมู่บ้าน ไม่คิดค่าแรงงาน ให้ผู้สั่งตัดช่วยออกค่าด้าย ค่าอุปกรณ์ให้ก็เพียงพอ ทำให้เกิดความรักความเห็นอกเห็นใจกัน และยิ่งนางบุญเอื้อใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์พัฒนางานฝึกฝีมือ ยอมเสียสละให้สมาชิกกินอยู่หลับนอนอยู่ที่บ้านด้วยโดยไม่คิดอะไรเลย บ้านนางบุญเอื้อจึงกลายเป็นศูนย์แห่งความสามัคคี ความรัก ความเห็นใจกัน เกิดเป็นกลุ่มพึ่งพาช่วยเหลือรับผิดชอบกันเองขึ้นโดยอัตโนมัติ

เมื่อกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าใหญ่ขึ้น มีผลงานมากขึ้นจนกลายเป็นศูนย์บริการตัดเย็บเสื้อผ้าโดยไม่คิดค่าจ้าง งานฝีมือของสมาชิกก็ได้รับการพัฒนาขึ้นไปมาก นางบุญเอื้อจึงเกิดความคิดควรจะมีกิจกรรมต่อเนื่องที่เป็นเนื้อเป็นหนัง และให้ผลในทางเศรษฐกิจมากกว่านี้

ช่วยตัวเองเสียก่อนแล้วสวรรค์จะช่วย

จะทำอะไรดีจึงจะมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างจริงจัง นางบุญเอื้อได้ปรึกษาเรื่องนี้กับพัฒนาการอย่างใกล้ชิด ในอดีตนั้นมีคำพังเพยพูดถึงความขยันขันแข็ง การไม่ปล่อยเวลาว่างให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ คือ “ผู้ชายตีเหล็ก ผู้หญิงทอผ้า” กรมพัฒนาชุมชนเองก็มั่นหมายที่จะส่งเสริมการทอผ้านี้ด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่พัฒนาการนำความตั้งใจจริง ผลงานที่ทำแล้วของนางบุญเอื้อไปเสนอหน่วยงาน กรมพัฒนาชุมชนพิจารณาแล้วควรให้การสนับสนุน จึงจัดงบประมาณมาให้ ๑๐,๐๐๐ บาท ให้เป็นทุนในการตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านแพรกหาขึ้น โดยมีนางบุญเอื้อนั่นเองเป็นประธานกลุ่ม

นางบุญเอื้อได้ร่วมหารือกับสมาชิก เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ที่ได้มาเป็นทุนนั้น หากเอาไปซื้อที่กระตุกที่เขาทำเสร็จแล้วก็จะได้เพียง ๓ หลัง แต่ถ้าหากจ้างให้ช่างไม้ในหมู่บ้านสร้างตามแบบของกรมพัฒนาชุมชน จะได้ที่กระตุกถึง ๕ หลัง และถ้าโครงการกลุ่มสตรีทอผ้าประสบความสำเร็จ มีผู้นิยมทอผ้าเองมากขึ้น ช่างไม้ก็จะมียางมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการสร้างที่กระตุกอีกทางหนึ่ง ผลเป็นไปตามที่นางบุญเอื้อคาดหวัง ช่างไม้ทำงานได้ดี สร้างที่กระตุกได้ ๕ หลัง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นปีเริ่มแรก นางบุญเอื้อรวบรวมสมาชิก ๑๕ คน ได้ลงทุนซื้อเชือกวิทยากรจากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะกรมพัฒนาชุมชนให้มาสอนวิธีการทอผ้า การผูกลาย การย้อมเส้นด้าย และเทคนิควิธีอื่น ๆ ที่จำเป็นอีกมาก มาสอนให้กับสมาชิก ส่วนการจัดหาวัสดุ

อุปกรณ์ในการถักการทอนั้น นางบุญเอื้อเสียสละเงินส่วนตัวไปซื้อหมาก่อน และใช้บ้านของตนนั้นเองเป็นศูนย์การทอ

เวลาส่วนใหญ่ของสมาชิกสตรีเหล่านี้ เคยหมดไปด้วยการรวมหัวพูดเล่น หยอกล้อไร้สาระและเป็นบ่อเกิดของการแตกสามัคคี แต่บัดนี้การรวมตัวกันกำลังก่อให้เกิดผลงาน เกิดผลในทางเศรษฐกิจ และเกิดผลในการพัฒนาฝีมือและความเชื่อมั่นของตนเอง สมาชิกจึงต่างกระตือรือร้นเป็นอย่างมาก เรียนและฝึกหัดอย่างใจจดใจจ่อ ช่วยกันทอช่วยกันถัก หามรุ่งหามค่ำ ๒๐ วันต่อมา ผลงานของสมาชิกก็ปรากฏผลเกินความคาดหมาย ผ้าขาวม้า ผ้าพื้น ผ้านุ่ง ลวดลายแปลกใหม่ปรากฏขึ้นเป็นที่ตื่นเต้นของกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน คนที่เคยปรามาสหน้าค้อย ๆ หลบหายไป

สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าเพิ่มจำนวนมากขึ้น ก็กระตุกที่มีอยู่เพียง ๕ หลัง ไม่เพียงพอต้องจ้างช่างไม้ สร้างเพิ่มอีกหลายชุด ๆ ละ ๕ หลังบ้าง ๑๐ หลังบ้าง โดยใช้วิธีร่วมทุนกันก่อน เมื่อมีรายได้ก็เก็บออมนำมาส่งคืนภายหลัง

การขยันอย่างฉะฉาน โดยทำงานร่วมกันนั้น พัฒนาทั้งจิตใจ ฝีมือและมีการเฉลี่ยประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ปรากฏผลงานมีคุณภาพดีมาก มีการดัดแปลงผ้าทอพื้น ๆ ให้เป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ม่านบังตา ผ้าปูโต๊ะ เมื่อมีจำนวนมากขึ้นเกินความจำเป็นที่จะใช้ภายในหมู่บ้าน ก็จะต้องหาวิธีการจำหน่ายให้มีผลในทางเศรษฐกิจขึ้นให้จงได้

กลุ่มสมาชิกจึงจัดตั้ง ศูนย์สาธิตเพื่อการตลาดขึ้น มีผลิตภัณฑ์งานฝีมือของสมาชิกนำมาแสดงที่ศูนย์มากมาย ล้วนแต่ของมีคุณภาพดีและราคาถูก

แต่ความล้มเหลวก็ลอยอยู่ข้างหน้า การผลิตนั้นไม่มีปัญหาแต่หากไม่สามารถจัดจำหน่ายได้ ไม่มีตลาดรับซื้อ สมาชิกจะหมดกำลังใจและสลายกลุ่มทันที

นางบุญเอื้อ ทุกข์ร้อนอยู่กับเรื่องนี้มาก วิ่งเต็นขอเข้าพบทั้งหน่วยราชการและร้านค้าเอกชน ด้วยความสุภาพและจริงใจ ขอให้ช่วยสนับสนุนรับซื้อสินค้าที่สมาชิกผลิตด้วยราคาที่เป็นการสมควร ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่จะได้สินค้าที่มีคุณภาพไปบริโภค เบื้องหลังลึก ๆ ยังเท่ากับสนับสนุนให้คนขยันเป็นการช่วยสร้างคุณภาพของคนในทางอ้อมอีกด้วย

ด้วยการทำงานอย่างเสียสละของนางบุญเอื้อ เธอได้รับการต้อนรับอย่างดี ผลิตภัณฑ์งานฝีมือขายได้เป็นเงินเป็นทองนำกลับมาคืนให้กับสมาชิกได้ครบถ้วน

เมื่อมีงานประจำปี หรืองานออกร้านต่าง ๆ ทั้งระดับอำเภอและระดับจังหวัด ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านแพรงหากจะนำผ้าและผลิตภัณฑ์ที่ประดิษฐ์อย่างประณีตไปแสดงและจัดจำหน่ายจนเป็นที่นิยมชมชอบของผู้ใช้ เพราะความสวยงามและละเอียดอ่อนของลวดลาย สร้างผลงานและกำไรให้กับสมาชิกอย่างเป็นเนื้อเป็นหนัง และเกิดเป็นรายได้ถาวรขึ้น

ตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านแพรกหา ต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นศูนย์ถาวร มีสินค้าหลายประเภท จัดจำหน่ายให้กับสมาชิก เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน คณะกรรมการกลุ่มสตรี จึงเห็นพ้องต้องกัน ควรจัดตั้งในรูปของสหกรณ์ นำสินค้าของกลุ่มออกจำหน่ายได้เงินแล้วจะต้องแบ่งกำไรออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนหนึ่งจ่ายคืนนำไปซื้อหาสิ่งจำเป็นแก่การบริโภคได้ อีกส่วนหนึ่งต้องเก็บออมไว้เป็นเงินออมของหมู่บ้าน และส่วนที่สามเอาไปลงทุนต่อให้เกิดดอกเกิดผลขึ้นมาอีก โดยร่วมกันซื้อสินค้าที่จำเป็นแก่การบริโภคครั้งละมาก ๆ นำมาจำหน่ายแก่สมาชิก ในราคาถูกและผลกำไรเมื่อสิ้นปี ก็จัดแบ่งเงินปันผลคืน ตามสัดส่วนของผู้ที่ซื้อสินค้ามากน้อย เป็นต้น

ส่วนเงินออมทรัพย์ที่เก็บรวบรวมกันไว้ ก็จัดให้มีคณะกรรมการดูแลให้สมาชิกนำไปลงทุน สร้างที่กระตุกเพิ่มเติมบ้าง ซื้อด้ายทอผ้าบ้าง ซื้อวัสดุที่จำเป็นแก่การผลิตสินค้าออกจำหน่าย ในร้านสหกรณ์ของตนต่อไป

ช่วยเหลือให้เขาช่วยตนเองให้ได้ในที่สุด

นางบุญเอื้อ มิได้เคยคาดคิดมาก่อนเลยว่ากิจการเล็ก ๆ เริ่มจากกิจกรรมกลุ่มทอผ้า ตั้งร้านค้า ศูนย์สาธิต และตั้งกลุ่มออมทรัพย์คืนเงินปันผล จะก่อให้เกิดผลเป็นไฟลามทุ่ง กลุ่มผู้หญิง กระตือรือร้น ขยันขันแข็งพัฒนางานฝีมือของตนเองมีรายได้ดีไปตาม ๆ กัน ความสามัคคีความไว้วางใจกันมีมากขึ้น ความเป็นอยู่ของชาวบ้านแพรกหาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้ที่ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกต่างก็สมัครเข้ารับการอบรมเป็นรุ่น ๆ สืบทอดงานฝีมือกันต่อ ๆ ไป

หลาย ๆ หมู่บ้านได้เห็นความเปลี่ยนแปลงนี้ ต่างก็ขอส่งสมาชิกมาขอรับการอบรม มาขอเรียนรู้วิธีการ และมาขอกินอยู่หลับนอนอยู่ที่บ้านนางบุญเอื้อ ผู้มีจิตใจกว้างขวางเสียสละเป็นจำนวนมาก และเมื่อนำวิธีการไปจัดที่หมู่บ้านของตนเองบ้างก็ได้ผลปาน ๆ กัน

กิจกรรมได้รับความนิยมมากขึ้น จนไม่สามารถจัดฝึกอบรมที่บ้านเพียงแห่งเดียวได้ นางบุญเอื้อ จึงจัดให้มีวิทยากรประจำหมู่บ้านขึ้นอีก ๑๐ คน พัฒนาให้มีความรู้ มีวิธีการทำลวดลายต่าง ๆ ในเรื่องการทอผ้า เช่น ทำลายน้ำไหล ผ้ามัดหมี่ ลายขิด ตลอดจนการทอตัวหนังสือ เป็นชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งภาษาอังกฤษภาษาไทย เรียนรู้วิธีถนอมอาหาร และการบริหารการรวมตลอดไปจนถึงการทอด้วยที่กระตุก การตัดเย็บเสื้อผ้า การจักสานและเสริมสวย เมื่อเกิดความชำนาญ ก็ส่งวิทยากรเหล่านี้ แยกย้ายกันออกไปฝึกหัดสมาชิกนอกกลุ่ม ทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัดที่ขอมาอย่างกว้างขวางและได้ผลดียิ่งทุกแห่ง โดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ ใช้เงินสะสมจากกองทุนของตนเองนับเป็นการสืบทอดอุดมการณ์เสียสละของนางบุญเอื้อได้อย่างดียิ่ง

ปัจจุบันนี้ กลุ่มอาชีพทอผ้ามีสมาชิกที่ทำงานอยู่ในกลุ่ม ๗๕ คน มีที่กระตุก ๕๐ หลัง มีอาคารถาวรเป็นของตนเอง ๓ หลัง ซึ่งอาคารทั้ง ๓ หลังนี้ นางบุญเอื้อ ได้ทุ่มเทพรุษสิน

เงินทองส่วนตัวไปไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท สมาชิกทอผ้าสามารถทอผ้าได้หลายชนิดหลายแบบทั้งผ้าทอภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ได้รับการยกย่องเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพที่มั่นคงที่สุดในภาคใต้ซึ่งต่อไป นางบุญเอื้อ ได้หวังไว้ว่ากลุ่มสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา จะเป็นศูนย์ผ้าทอของประเทศไทย

ยุทธวิธีในการพัฒนาผู้ชาย

ในขณะที่ฝ่ายสตรีเร่งทำงานกันอย่างหามรุ่งหามค่ำ ฝ่ายผู้ชายในหมู่บ้านก็ยังเห็นเป็นเรื่องขวนขวาย ยิ่งผู้หญิงมาทอผ้าเย็บปักถักร้อยด้วยแล้ว ผู้ชายถือเป็นงานจุกจิกของผู้หญิง ไม่ให้ความสนใจใด ๆ ทั้งสิ้น

แต่การที่ นางบุญเอื้อ และวิทยากร ออกไปสาธิตการทอผ้า การเย็บปักถักร้อยให้แก่สมาชิกต่างหมู่บ้านมากแห่งขึ้น สมาชิกเหล่านั้นก็อยากทอผ้าใช้เอง อยากมีที่กระตุกของตนเองไปตาม ๆ กัน

นางบุญเอื้อ เห็นว่าช่องทางหนึ่งที่พวกผู้ชายในหมู่บ้านจะมีรายได้เพิ่มขึ้น แทนที่จะรอฟาร์อฝน ทำนาเพียงปีละ ๒-๓ เดือน แล้วก็เดินลอยชายกินเหล้าเล่นการพนัน ทำนิสัยเจ้าชู้ไร้สาระต่าง ๆ

นางบุญเอื้อจึงขอให้ญาติของตนสร้างที่กระตุกออกจำหน่ายในราคาไม่สูง ซึ่งก็ขายได้รวดเร็ว ผลิตไม่ทัน มีผู้สั่งจองมามาก ยิ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของนางบุญเอื้อ ขอให้สร้างให้ถูกขนาดใช้วัสดุอย่างดีด้วยแล้ว ปรากฏว่าได้รับความนิยมมาก บรรดาพวกผู้ชายในหมู่บ้านหันมาจับงานช่างไม้ สร้างที่กระตุก สร้างอุปกรณ์ทอผ้า เช่น ไนกรอด้าย ม้าม้วน โดยมีนางบุญเอื้อทำหน้าที่ขยายตลาด ไม่คิดกำไรมาก ทำให้ขายได้ดีเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วจังหวัดภาคใต้ในเวลาต่อมา

เป็นเรื่องแปลกก็คือ เมื่อผู้ชายมีงานทำ เขาก็ทำกันอย่างหามรุ่งหามค่ำเหมือนกัน ทำให้ลดการกินเหล้า ลดอบายมุขและมั่วสุมการพนันไปได้ เพราะไม่มีเวลาจะไปทำการเหลวไหลต่าง ๆ ได้

ยิ่งทำให้นางบุญเอื้อมองเห็นว่า พวกผู้ชายนั้น หากพ้นภาวะความหลง ความมัวเมา ซึ่งมีเป็นครั้งคราวไปได้แล้ว จะมีประสิทธิภาพสูง ถ้ามีงานทำก็จะทำกันอย่างเต็มสติกำลังได้ผลงานมากกว่า ทำรายได้เป็นกอบเป็นกำได้ดีกว่าผู้หญิง

แทนที่จะสร้างที่กระตุกทอผ้าเพียงอย่างเดียว พวกผู้ชายก็ช่วยกันกลึงอุปกรณ์ทอผ้าอื่น ๆ เช่น ไนกรอด้าย และม้าม้วน เป็นต้น และยังมีการริเริ่มรับงานจัดทำประตู หน้าต่าง วงกบ โต๊ะเก้าอี้ ด้วย เมื่อฝีมือและความสามัคคีพัฒนาถึงขั้นที่จะรับงานใหญ่ได้ นางบุญเอื้อก็นำพวกกลุ่มผู้ชายเข้ารับงานก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นงานจ้างเหมา สร้างบ้าน สร้างสำนักงาน ทั้งภาคเอกชนและ

รัฐบาล หรือบางงานต้องประมูลประกวดราคา นางบุญเอื้อก็พาเพื่อนบ้านเข้าสู่วาไรตี้โชว์ของหมู่บ้านคำประกัน จนการประมูลติดต่อกันหลายครั้ง ทำให้ผู้ชายในหมู่บ้าน มีรายได้ดี มีงานทำ ความมั่นคงของแต่ละครอบครัวมีมากกว่าแต่ก่อนมาก

เปลี่ยนวิถีชีวิตชาวบ้านให้เป็นเกษตรกรก้าวหน้า

จนมาถึงบัดนี้ ชาวบ้านแพรกกหา ต่างก็มองนางบุญเอื้อด้วยความชื่นชมด้วยความรักและไว้วางใจ ดูเหมือนนางบุญเอื้อจะอาหารรื้อนร่นไปกับความทุกข์ยากของชาวบ้านไปเสียหมด แม้จะทำงานประสบความสำเร็จมาหลายส่วนแล้ว นางบุญเอื้อก็ยังไม่ยอมหยุดยังกระหายความรู้ใหม่ ๆ ที่จะดักตวงได้จากพัฒนาการบ้าง เจ้าหน้าที่การเกษตรบ้าง เพื่อนำความรู้นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ทั้งของตนเองและเพื่อนบ้าน

เจ้าหน้าที่การเกษตรแนะนำว่า การทำนาเพียงฤดูกาลเดียวนั้น เป็นการใช้เนื้อดินไม่คุ้มประโยชน์ ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุนลงแรง และเวลาที่เสียไป ควรสนใจการทำปศุสัตว์ มีการเลี้ยงวัวพันธุ์โคนม เลี้ยงไก่เลี้ยงปลาเป็นต้น

โครงการใหม่ ๆ เช่นนี้ ต้องอาศัยผู้นำ นางบุญเอื้อได้อุทิศที่ดินของตนเอง ๓๐ ไร่ ทดลองเลี้ยงพันธุ์โคนมเป็นตัวอย่าง ทดลองปลูกหญ้าพันธุ์เกษตร ใช้เงินออมของหมู่บ้านจัดซื้อโคพันธุ์ และใช้กลุ่มสตรีก้าวหน้าของหมู่บ้านแพรกกหาเป็นตัวนำ มีการเชิญวิทยากรจากกรมส่งเสริมการเกษตร มาอบรมให้เกษตรกรรายรุ่น ได้รู้จักวิธีการดูแลรักษาการป้องกันโรคสัตว์ ตลอดจนการผสมเทียม

จากโคพันธุ์ได้น้ำนมจำนวน ๓ ตัว ในระยะเริ่มแรก สมาชิกค่อย ๆ เลี้ยงขยายพันธุ์ขึ้นเป็น ๒๗ ตัว เพิ่มขยายไปตามหมู่บ้านใกล้เคียงในที่สุดก็กลายเป็นหมู่บ้านเลี้ยงโคพันธุ์ให้น้ำนมที่แพร่หลายที่สุด

ยิ่งทางราชการให้การส่งเสริมในที่สุดกิจการเลี้ยงโคนมก็แพร่หลายเป็นนโยบายของจังหวัด ความตั้งใจของนางบุญเอื้อได้รับการตอบสนองอย่างงดงาม วัวของตนก็ให้น้ำนมดี วัวของชาวบ้านนับร้อยตัวให้น้ำนมในปริมาณมากพอ จนกระทั่งกรมปศุสัตว์ได้มาตั้งโรงงานผลิตนมพาสเจอร์ไรซ์ขึ้น สามารถผลิตนมได้ไม่ต่ำกว่าวันละ ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

ช่วยให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียงมีรายได้เสริมและรายได้ถาวรเพิ่มขึ้นอย่างน่าพอใจ

จากการเก็บกักน้ำไว้บำรุงหญ้าเลี้ยงโคนมนี้เอง ทำให้เกิดความคิดทำงานต่อเนื่องขึ้นไปอีก

บ่อน้ำธรรมชาติก็ดี หนองน้ำร้างก็ดี ถูกปล่อยปลະละเลยเก็บน้ำก็ได้น้อย ดินเขิน ควรให้ผลในทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ด้วย เช่น เลี้ยงปลาเป็นต้น

นางบุญเอื้อได้ชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันขุดคลอง บ่อน้ำ แหล่งน้ำ หนองบึงร้างต่าง ๆ ให้สะอาดเก็บกักน้ำได้มาก และได้ติดต่อกับทางราชการขอพันธุ์ปลามาเลี้ยงขยายพันธุ์

ไม่ว่าจะทำอะไรถ้าทำเพื่อประโยชน์ต่อชนส่วนใหญ่แล้ว มักจะประสบผลดีไปเสียหมด นางบุญเอื้อเองมาถึงบัดนี้ ดูเหมือนจะมีความสุขอยู่กับความสำเร็จของงานโครงการแล้วโครงการเล่า ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดี เมื่อได้รับคำแนะนำก็พร้อมที่จะทำตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

ในที่สุดโครงการเลี้ยงปลาก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทำให้ผลในทางเศรษฐกิจแก่ชาวบ้าน ซึ่งได้แบ่งเขตรวมกลุ่มกันทำงานบำรุงพันธุ์ปลาด้วยความสามัคคีอย่างยิ่ง นอกจากจะมีปลา ซึ่งเป็นอาหารโปรตีนไว้บริโภคแล้ว ส่วนที่เหลือจับขายเป็นรายได้สำหรับส่งลูกหลานเรียนหนังสือในชั้นสูง ๆ ต่อไปได้ด้วย

การสร้างสาธารณประโยชน์

ถนนหนทางที่จะติดต่อกับทางหลวงของหมู่บ้านแพรกหา ถูกทิ้งร้างใช้ประโยชน์ไม่ได้มาเป็นเวลานานแล้ว

กำนันประจำตำบลได้พยายามหลายต่อหลายครั้ง ขอร้องให้ชาวบ้านเสียสละแรงงานมาช่วยถางทางขุดตบแต่งแนวถนนให้เป็นการถาวร เพื่อให้การขนส่งติดต่อกับทางหลวงจังหวัดเป็นไปโดยสะดวก แต่ก็ล้มเหลวจนกำนันเองก็ออกจะรู้สึกท้อถอย ดำเนินบริหารชาวบ้านอยู่ตลอดเวลาว่าชาวบ้านช่างเห็นแก่ตัวไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเสียเลย

นางบุญเอื้อได้ให้คำแนะนำว่า จริง ๆ แล้วชาวบ้านพร้อมจะให้ความร่วมมือแต่การเรียกร้องให้คนเสียสละนั้น ผู้นำต้องเสียสละก่อน การเสียสละนั้นทำได้ตั้งหลายวิธีเสียสละทรัพย์สินของ เสียสละความคิด เสียสละแรงงาน

ขอให้ท่านกำนันเสียสละแรงงานเป็นตัวอย่าง ลงมือทำเสียเอง ขอให้แบกจอบ แบกเสียมออกไปทำงานเป็นตัวอย่าง ขอให้ใช้การทำงานเป็นตัวเร่งให้คนเกิดความสามัคคี

เมื่อเป็นวิธีสุดท้าย กำนันก็ยินดีทดลองทำ

แบกจอบแบกเสียมแบกบุงก็ ออกไปทำงานอย่างโดดเดี่ยว ไม่ร้องขอความช่วยเหลือจากใครต่อไปอีกแล้ว

๒-๓ วันผ่านไป ชาวบ้านก็เริ่มสังเกตเห็น แต่ทุกคนก็ยังเฉยเมยคิดว่า เหนื่อยหนักเข้า กำนันก็คงเลิกลาไปเอง

นางบุญเอื้อเห็นดังนั้นก็ไม่ปล่อยโอกาสทองให้เสียไป เธอได้พากลุ่มสตรีอาสาสมัครออกไปช่วยอย่างแข็งขัน

เมื่อแม่บ้านออกไปทำงาน ลูก ๆ ก็ตามไปด้วย เด็กหนุ่มเด็กสาวเห็นเป็นเรื่องสนุกที่ได้ทำงานร่วมกัน ได้พูดได้คุยและเห็นผลงานปรากฏขึ้น

ไม่นานนักบรรดาแรงงานสำคัญของหมู่บ้าน คือหัวหน้าครอบครัว เจ้าของร้านค้า คหบดีต่าง ๆ ก็ออกมาช่วยกัน บ้างก็ออกแรงงาน บ้างก็ออกเครื่องมือเครื่องใช้ บ้างก็ออกแรงทำอาหารเลี้ยงพวกที่มาทำงานด้วยกัน ทางราชการเองก็ช่วยออกวัสดุดินลูกรังและวัสดุปูพื้นผิวถนนให้ด้วย

ไม่นานนักถนนความยาวรวม ๑๐ กิโลเมตร ซึ่งจะนำความเจริญ และวิทยาการใหม่ ๆ มาสู่หมู่บ้านแพราก็สำเร็จลงด้วยดี ถนนกว้างแข็งแรง และมีความยาวเชื่อมกับถนนหลวงได้พอดี

นับแต่นั้นมาชาวบ้านก็ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านกันอย่างต่อเนื่อง มีแผนและกำหนดการแน่นอน มีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบเช่นร่วมกันทำความสะอาด เก็บกวาดสิ่งรกรุงรังรวมทั้งซ่อมแซมสาธารณะประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน ภายในหมู่บ้านเดือนละครั้งสองครั้งหรือทำการขุดลอกคูคลองต่าง ๆ ปีละ ๑ ครั้ง โดยสลับกันไปเป็นต้น

การณรงค์ด้านสาธารณสุข

จิตใจของสมาชิกหมู่บ้านแพราก็พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมากมาย ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทุกข์ของเพื่อนบ้านคือทุกข์ของทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นทุกข์เพราะขาดแคลนสิ่งยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิต หรือทุกข์เพราะความเจ็บป่วย ทุกข์เพราะการล้มหายตายจากตามอายุขัย

ไม่ว่าจะมีโครงการอะไรใหม่เป็นประโยชน์ต่อชาวหมู่บ้าน สมาชิกหมู่บ้านแพราก็จะร่วมมือกันอย่างดียิ่ง

น้ำ มีความสำคัญเท่าชีวิตของชาวหมู่บ้าน น้ำจากลำน้ำ คูคลองที่ได้อาศัยอาบกิน บางปีก็แห้งขอดเพราะต้นน้ำลำธารถูกทำลาย บางปีก็สกปรกใช้อาบกินไม่ได้ เพราะไหลผ่านหมู่บ้านอื่น ๆ มามาก

กรมอนามัยมีโครงการที่จะให้หมู่บ้านพัฒนาในชนบทมีการใช้น้ำประปา ซึ่งจะต่อจากท่อประธานของประปาอำเภอ โดยมีงบของทางราชการช่วยเหลืออยู่แล้ว ๗ แสนบาท หมู่บ้านใดประสงค์จะมีน้ำประปาใช้จะต้องร่วมทุนสมทบอีก ๓ แสนบาท

เงิน ๓ แสนบาท เป็นเงินที่มีจำนวนสูงเกินกำลังของหลายหมู่บ้าน แต่ไม่เกินความสามารถของหมู่บ้านที่สมาชิกได้มีการพัฒนาจิตใจแล้ว

มองในเชิงการค้าเอาเงิน ๓ แสน เป็นเชื้อไปต่อเปลวเพลิงเอาเงินจากรัฐบาลมาได้อีก ๗ แสน ก็กำไรหลายเท่าตัวอยู่แล้ว แต่นี่จะได้ น้ำประปาที่สะอาดและถูกหลักอนามัยเอามาให้

สมาชิกในหมู่บ้านได้ใช้ ซึ่งหมู่บ้านอื่นที่ท่อประธานผ่านก็จะสามารถต่อน้ำเข้าไปใช้ได้อีกโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการจ่ายครั้งแรกนี้มากนัก นางบุญเอื้อตกลงใจทันที

เธอได้เสนอแผนงานต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งต่างก็รู้สึกลำบากในการจะต้องรวบรวมเงินถึง ๓ แสนบาท ในระยะเวลาอันจำกัด มีเงินนั้นเงิน ๗ แสนบาท ก็จะต้องโอนคืนคลังตามระเบียบราชการ

นางบุญเอื้อได้ขอเข้าพบคหบดี ผู้มีฐานะดีของหลาย ๆ หมู่บ้านที่ท่อประปาผ่าน ขอให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ส่วนตัวเธอเองไม่ต้องเป็นห่วงเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ไม่น้อยกว่าผู้อื่นอยู่แล้วผู้มีจิตเป็นกุศลร่วมบริจาคจะได้ทั้งความรักความไว้วางใจ ได้สำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งทุกคนก็ได้รังเกียจ เพราะได้เห็นการทำงานอย่างเสียสละของนางบุญเอื้อมาก่อน และเคยร่วมโครงการกันมาหลายโครงการแล้ว เงินบริจาคจึงได้มาไม่ยากนักมีจำนวนถึง ๒ แสนบาท ส่วนที่ขาดไป ๑ แสนบาทนั้น นางบุญเอื้อ เสนอว่า ในการวางท่อสายประธานและท่อน้ำเข้าบ้านพักอาศัย ชาวบ้านจะเสียสละแรงงานมาช่วยกันทำไม่ต้องจ้างช่างวางท่อจากภายนอก คิดเป็นค่าแรงได้ ๑ แสนบาทพอดี ซึ่งกรมอนามัยก็เห็นด้วย

การวางท่อประปาซึ่งมีระยะทางถึง ๔ กิโลเมตร จึงได้เริ่มขึ้น และใช้เวลายาวนานถึง ๑ ปี จึงเสร็จสมบูรณ์ นับเป็นท่อประปาชนิดที่มีขนาดใหญ่กว่าของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพัทลุงทั้งสิ้น และยังได้ขยายการใช้น้ำประปาไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงได้อีกหลายหมู่บ้าน โดยที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยลงมาก

นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์ เป็นบุตรกำนันคล้าย รอดชู เกิดเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๘๐ ที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สมรสกับ ส.อ.เกริกพล มีบุตรธิดา รวมทั้งสิ้น ๗ คน เป็นผู้ที่มีฐานะดี มีที่ดินทำการเกษตรของตนเองถึง ๓๐๐ ไร่ ด้วยความที่ได้รับการศึกษามากกว่าหลาย ๆ คนในหมู่บ้าน จึงคิดว่าในชีวิตนี้ควรทำสิ่งที่เป็นการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมเพื่อประโยชน์ต่อชนส่วนใหญ่

เมื่อหลายปีก่อน หมู่บ้านแพรกหา เป็นบ้านป่าที่ห่างไกลความเจริญ ขาดระเบียบ ขาดความสวยงาม ประชาชนก็เฉื่อยชาใจคอคับแคบ ไม่มีอาชีพหลัก แคมลุ่มหลงในอบายมุข ก่อให้เกิดอาชญากรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึงคุมพวกออกจี้ปล้น เมื่อถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองติดตามจับกุมก็หลบหนีไปเข้าเป็นพวกพ้องผู้ก่อการร้ายเสียก็มาก

ด้วยสองมือเล็ก ๆ ด้วยจิตใจเสียสละที่เข้มแข็ง ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบในอนาคตของครอบครัวและเพื่อบ้าน นางบุญเอื้อ ได้พลิกความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้มีจิตใจเสียสละและร่วมมือกันส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม ทอผ้าด้วยกี่กระตุก ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมสวย การพิมพ์ผ้า การทอพรหมด้วยป่านมลิลา การทำกระเป๋ายานลิพา การจักสานเครื่องใช้ทำด้วยหวาย ไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว การเลี้ยงปลา การเลี้ยงโคขุน ตลอดจนจัดให้มีไฟฟ้า น้ำประปาในหมู่บ้าน ปริมาณ

งานและความอดทนอันยาวนานเป็นประจักษ์พยานของความเสียสละอุตสาหะวิริยะ อันน่าจะ
ได้ใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านชนบทอื่น ๆ ที่มีความยากจนคุกคามอยู่ มูลนิธิธารน้ำใจ
๒๕๒๘ คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงยกย่องให้

นางบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชนบท
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

นายประเชิญ กาญจนมัย

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ ประเทศไทยก็ยังได้ชื่อว่าผลิตข้าวออกสู่ตลาดโลกได้มากเป็นอันดับ ๑ ของโลก ทั้ง ๆ ที่กรรมวิธีและกระบวนการผลิตต่าง ๆ ยังเป็นแบบดั้งเดิม ขาดเทคโนโลยีและวิธีการจัดการที่ดี ก็ยังสามารถใช้แรงงานเข้าห่มเห้ใช้หยาดเหงื่อคลุกเคล้ากับเมล็ดดินแลกเป็นผลผลิตข้าวทั้งนาปี และนาปรังได้ถึง 19 ล้านตันข้าวเปลือกต่อปี ใช้เลี้ยงคนไทยกันเองภายในประเทศ 15 ล้านตันและส่งออกจำหน่ายเลี้ยงพลโลก ๔ ล้านตันข้าวเปลือก

พลเมืองของประเทศในเขตมรสุม เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย มาเลเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมพม่าและเวียดนาม ต่างก็ผลิตข้าวเช่นกันแต่เพราะประชากรมากบางพื้นที่ทำการเกษตรน้อย หรือมีเหตุอุปสรรคทางการเมืองบ้าง ปริมาณการผลิตจึงเพียงพอแก่บริโภคภายในเท่านั้น

พลโลกหลายประเทศ มีชีวิตรอดอยู่ได้เพราะฝีมือการทำงานของคนไทย แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยกลับทุกข์ยากแร้นแค้น ลงทุกที

มีเหตุปัจจัยหลายประการที่ไม่เอื้อต่อการยังชีพของคนไทย ผากชีวิตไว้กับธรรมชาติ ผากไว้กับดินฟ้าอากาศ ปีไหนฝนตกต้องตามฤดูกาลการทำนาก็ได้ผลดี หากเกิดฝนแล้งและน้ำท่วมทำลายต้นข้าวในนา ชาวนาก็ขาดแคลนยากจนลง เป็นวัฏจักรวงจรเช่นนี้ปีแล้วปีเล่า

ยังไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงตัวบ่อนทำลายชาวนาอื่น ๆ เช่น พ่อค้าคนกลาง นายทุนเงินกู้ยัดครองที่ดิน และที่ไกลโพ้นมิตรประเทศ สหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย เพื่อนมิได้บริโภคข้าวข้าว แต่เพื่อนก็ผลิตด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัยส่งข้าวข้าวออกสู่ตลาดโลก ทำให้ราคาข้าวไทยลดต่ำลงอีก

เกษตรกรไทยก็เหลือเกิน เพื่อนใช้ชีวิตสมถะไม่ยินดียินร้ายอะไรนักหนา ทำมาอย่างไรก็ทำไปอย่างนั้น เป็นแบบดั้งเดิมไม่สนใจเรื่องความสำคัญของปุ๋ยและการบำรุงดิน ขาดความรู้ต่อการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช และที่สำคัญคือการใช้พันธุ์ข้าวที่ขาดคุณภาพ

หากคิดในแง่ของวิทยาศาสตร์ก็เป็นสิ่งมหัศจรรย์ยิ่งนักในขณะที่พ่อค้าฝากเงินธนาคาร ๑ บาทต้องใช้เวลา ๑๒ เดือน จะได้ดอกเบี้ย ๑๒ สตางค์ ในขณะที่ชาวนาฝากข้าวไว้ในดิน ๑ เมล็ด ใช้เวลาเพียง ๔ เดือนจะได้ข้าว ๑ รวง เป็นผลตอบแทนซึ่งจะมีเมล็ดมากกว่า ๑๔๐ เมล็ดผลประโยชน์มากกว่ากันหลายเท่าตัว

แต่ชาวนาก็ยังยากจนดึกดานอยู่อย่างเดิม

การทำนาแบบดั้งเดิม

มรดกตกทอดมาโดยตลอดคือวิธีทำนาปลูกข้าว ในเนื้อที่นาลุ่มชาวนาจะทำนาหว่าน เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนเดือนพฤษภาคมฝนย้อยเม็ดลงมาพอดินชุ่มก็เริ่มทำการไถตะพินหน้าดิน ให้เนื้อดินร่วนซุยกลบต้นหญ้าและวัชพืชให้ตายไปเสียชั้นหนึ่งก่อน เมื่อฝนตกหนักอีกระยะหนึ่งก็ทำการไถแปร แล้วทำการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่มีการเพาะเมล็ดในหังอกเสียก่อน ในการหว่านเมล็ดข้าว ชาวนาได้รับการสั่งสอนว่า “หว่านถี่เอาฟาง หว่านห่างเอารวง” แต่เพราะความไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของเมล็ดพันธุ์บ้าง เกรงนกหนูศัตรูทำลายข้าวบ้าง ชาวนาก็หว่านให้ถี่ไว้ ซึ่งในที่สุดก็ได้ฟางเป็นกอบเป็นกำจะได้เป็นรวงข้าวก็ตกประมาณไร่ละ ๒๐-๓๐ ถึง ไม่เกินไปกว่านี้ แต่วิธีทำนาหว่านก็ได้รับความนิยมเพราะทำได้ครั้งละหลายไร่ในฤดูกาลเดียว

ส่วนการทำนาดำนั้นกรรมวิธีประณีตซับซ้อนกว่า จะต้องมีการเตรียมแปลงนายคันนาเก็บกักน้ำแปลงเล็ก ๆ แล้วก็ไถตะไถแปร ทำเทือกคราดเอาหญ้าฟางเนาที่ไม่ต้องการออก ต้องเพาะกล้าในแปลงเพาะชำ เมื่อต้นกล้าโตพอที่จะย้ายแปลงปลูกได้ ก็นำต้นกล้ามาตัดใบ จับเป็นกอ ๓-๔ ต้น ดำในแปลงนาที่เตรียมไว้อย่างดีแล้วไขน้ำเข้า จับแนวให้ตรงเพื่อสะดวกแก่การดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว นาดำทำยากกว่ามีกรรมวิธีมากกว่าจึงทำได้น้อยไร่แต่ให้ผลผลิตแต่ละไร่สูงถึง ๔๐-๖๐ ถึง

ความคิดพื้นฐานในการทำนาคำนวณ

อาจารย์ประเชษฐ กาญจนมัย รัชการอยู่ที่กระทรวงเกษตรในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าสาขาวิชาการวัชพืช อันมีเขตปฏิบัติการอยู่ที่จังหวัดภาคกลางทุกจังหวัด ได้เห็นชาวอยุธยา ตั้งแต่อำเภอวังน้อยไปตลอดถึงชัยนาท สิงห์บุรี ต่างก็ทำนาหว่านสำรวจกันแทบทั้งสิ้น เมื่อไถตะไถแปรคราดหญ้าแล้วก็หว่านเมล็ดข้าวเป็นอันว่าจบงานต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของเทวดา ฝนมาข้าวก็งอก หญ้าก็งอก ตามไปด้วย ทั้งข้าวทั้งหญ้าแข่งกันเติบโตในแปลงเดียวกัน ถ้าปลูกข้าวหนักก็ใช้เวลาการเก็บเกี่ยวรวม ๖ เดือน ข้าวเบา ๔ เดือน จึงจะเก็บเกี่ยวได้ อาจารย์ประเชษฐเห็นข้าซากจำเจอยู่อย่างนี้ ที่รอดศัตรูข้าวมาได้ก็ประมาณ ๑๕-๓๐ ถึงต่อไร่ แต่ถ้าชาวนาต่อสู้ศัตรูข้าว ปรานหญ้าแดง ปรานหนูนา คอยไล่นก จับปูปลา ผลผลิตก็จะได้ถึง ๕๐-๖๐ ถึงต่อไร่

นาหว่านน้ำตมแผนใหม่นั้น มีแนวคิดมาจากการทำนาผืนใหญ่ การปราบวัชพืช การลดขั้นตอนการทำนาลงเพื่อลดต้นทุนในการผลิตและตั้งเป้าหมายผลผลิตไว้ ๑๐๐ ถึงต่อไร่ เป็นอย่างต่ำ

จากสมมติฐานที่ว่า ข้าวเปลือก ๑ เมล็ด ขอข้าว ๑ ต้น ข้าว ๑ ต้น ขอข้าว ๑ รวง และข้าว ๑ รวง ขอเมล็ดเพียง ๑๐๐ เมล็ด

ดังนั้นถ้าหว่านข้าว ๑ ถึง ซึ่งมีจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ เมล็ด ลงในที่นา ๑ ไร่ จะต้องได้ข้าว ๑๐๐ ถึงแน่นอน เพื่อป้องกันในกรณีข้าวพันธุ์ไม่มีคุณภาพก็ควรหว่าน ๑ ถึงครึ่ง

อาจารย์ประเชิญใช้คณิตศาสตร์ง่าย ๆ อธิบายให้ชาวนาบริเวณดังกล่าวฟังอยู่เสมอ เอาเมล็ดข้าวเปลือกมานั่งนับไว้ ๑,๐๐๐ เมล็ด จะชั่งได้น้ำหนัก ๒๕ กรัม ข้าวเปลือก ๑ ถึงหนัก ๑๐ กิโลกรัม เอาข้าวเปลือกไปหว่าน ๑๖ กิโลกรัม จะเป็นเมล็ดข้าว ๖๔๐,๐๐๐ เมล็ด จะได้ต้นข้าวและรวงข้าว ๖๔๐,๐๐๐ รวง ซึ่งเมื่อคำนวณจากข้าว ๑ รวง เท่ากับ ๑๐๐ เมล็ดแล้ว จะได้ข้าวถึง $๖๔๐,๐๐๐ \times ๑๐๐ \times \frac{๒๕}{๑๐๐๐} \times \frac{๑}{๑๐๐}$ กิโลกรัม = ๑,๖๐๐ กิโลกรัม ข้าว ๑ ถึง มี ๑๐ กิโลกรัม ผลที่ได้จะต้องได้ข้าวถึง ๑๖๐ ถึงต่อไร่เสียด้วย

บทพิสูจน์บนแผ่นกระดาษนั้นมีความเป็นไปได้สูงมาก เพราะความเป็นจริงข้าวเปลือก ๑ เมล็ด ไม่ได้ให้ข้าว ๑ ต้น แต่จะให้ข้าว ๑ กอใหญ่ ประกอบด้วยต้นข้าว ๓-๔ ต้น ซึ่งก็คือข้าว ๓-๔ รวงนั่นเอง

ข้าว ๑ รวง มีเมล็ดต่ำสุดอยู่ระหว่าง ๘๐-๑๓๐ เมล็ด ในพื้นที่สมบูรณ์และการดูแลรักษาดีจะติดเมล็ดอยู่ระหว่าง ๑๒๐-๑๗๐ เมล็ดเสียด้วยซ้ำ

บันทึกทำนา

อาจารย์ประเชิญ กาญจนมัย เป็นเกษตรกรเป็นนักวิชาที่ได้รับการศึกษามาอย่างดี โดยตลอด จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ แล้วเข้าศึกษาต่อไปจนได้ปริญญาโทที่บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเดียวกัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ สอบเข้ารับราชการได้ทั้งกรมวิชาการเกษตร อีก ๒ ปีต่อมาด้วยความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาพืชไร่นา จึงได้รับทุนไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาในระดับปริญญาเอก แต่ด้วยความผูกพันอยู่กับการทำนาไร่ ท่านได้ทราบกิตติศัพท์ของศาสตราจารย์กอร์ดอน โจดอน (GORDON JODON) ศาสตราจารย์ทางผสมพันธุ์ข้าวมือหนึ่งของโลก ประจำอยู่ที่มหาวิทยาลัย หลุยส์เซียนา ท่านก็ตัดสินใจมาทำปริญญาโทซ้ำกับศาสตราจารย์โจดอน โดยไม่ใยดีกับปริญญาเอกที่ตั้งใจไว้

ท่านได้รับความรู้ได้ลงมือปฏิบัติงานในสนามอย่างครบครัน ได้ดูแลฝึกงานบริหารในฟาร์มขนาดใหญ่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำนาในฟาร์มขนาดใหญ่ว่าเน้นการลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี

ได้ปริญญาโทและความชำนาญด้านปลูกข้าวกลับเมืองไทยแล้ว ท่านก็หวังอย่างเต็มเปี่ยมว่า จะได้ใช้ความรู้ด้านการพัฒนาการทำนาให้ได้ผลเต็มที่ จะช่วยชาวนาลดต้นทุนการผลิตลงให้จงได้

อาจจะผิดหวังในตำแหน่งงาน เพราะได้รับคำสั่งให้รับผิดชอบในหน่วยงานปราบวัชพืชในตำแหน่งหัวหน้าสาขาธัญญาวิทยา แต่ท่านมิได้ผิดหวังในโอกาส ได้ใกล้ชิดกับชาวนาจริง ๆ ช่วยปราบหญ้าแดงอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ได้ทดลองทำแปลงนาสาธิตระบบนาข้าวตาม ซึ่งทำให้ชาวนาได้ผลผลิตข้าวสูงขึ้นอยู่เรื่อย ๆ จาก ๕๐ ถึง ต่อไร่ เป็น ๖๐ ถึงต่อไร่ และถ้าได้ปฏิบัติตามกระบวนการทำนาตามก็จะได้ข้าวถึง ๑๐๐ ถึงเศษเช่นเดียวกัน

กระบวนการทำนํ้าตาม

การทำนํ้าตามใช้เวลาทั้งสิ้นตั้งแต่เริ่มเตรียมแปลงนาไปจนถึงการเก็บเกี่ยวใช้เวลาทั้งสิ้นไม่เกิน ๑๒๐ วัน เริ่มตั้งแต่เตรียมดินก่อนหว่าน ๒๐ วัน โดยไถดินหว่าน พลิกดินกลบฟางตากแดด โดยทำในแปลงใหญ่ให้ได้เนื้อที่ตามต้องการ โดยใช้เวลาประมาณ ๑๕ วัน ต่อจากนั้นระบายนํ้าเข้านาแซ่ดิน ทำเทือกปรับระดับให้เสมอกัน ครั้นเหลือกำหนดที่จะหว่านเมล็ดพันธุ์อีก ๒ วัน ก็ให้เตรียมคัดเมล็ดพันธุ์ โดยนำเมล็ดพันธุ์ ๑๖ กก.ต่อไร่ มาแยกเมล็ดข้าวลีบในนํ้าเกลือต้มร้อนขนาดจุ่มมือพอทนได้ คัดข้าวลีบออกให้หมดแล้วนำไปแช่ในนํ้าเย็นอีก ๖ ชั่วโมง ต่อจากนั้นนำไปห่มด้วยกระสอบหรือผ้าฝ้ายใหญ่ก่อนหว่าน ๔๒ ชั่วโมง ก่อนถึงกำหนดหว่าน การเตรียมเทือกขั้นสุดท้ายให้หว่านปุ๋ยรองพื้นสูตร ๙-๙-๙ คลุกปุ๋ย ลูบเทือก ชักร่องนํ้าในแปลงนา โดยขึงเส้นเชือกให้ตรงเป็นแนวต่อร่องนํ้าให้เชื่อมกันถึงหัวคันนาและเริ่มหว่านข้าววงอก ให้มีความหนาบางเสมอกัน นับเป็นอายุข้าววันที่ ๑ ครั้นถึงวันที่ ๓ ให้เริ่มระบายนํ้าเข้านาคราวละน้อย ๆ เลี้ยงหน่อข้าว ไปจนถึงวันที่ ๑๕ จึงหว่านสารเคมีฆ่าและคุมวัชพืช โดยใช้ไทร่อน ๕๐๐ ซี.ซี.ต่อไร่ คลุกกับดินหรือปุ๋ย ๑๐ ลิตร และใส่สารเคมีกันแมลง-โรค โดยใช้คาโบฟูรานขนาด ๓% จำนวน ๓ กิโลกรัมต่อไร่ นับเป็นครั้งที่ ๑

ครั้นต่อมาอีก ๑๕ วัน นับเป็นวันที่ ๓๐ จากวันเริ่มหว่านพันธุ์ข้าว ให้ใส่คาโบฟูรานครั้งที่ ๒ อีก ๓ กิโลกรัมต่อไร่ ในช่วงนี้ให้รักษาระดับนํ้าในแปลงนาให้มีความลึกประมาณ ๕-๑๐ เซนติเมตร หรือประมาณ ๑ ฝ่ามือไว้ จนกระทั่งอีก ๑๕ วันต่อมา นับเป็นวันที่ ๔๕ ให้ใส่ปุ๋ยเร่งรวงข้าวสูตร ๒๑-๐-๐ ในอัตรา ๒๐ กก.ต่อไร่ หรือจะใช้สูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กก.ต่อไร่ก็ได้

การดูแลขั้นสุดท้ายนั้น นับจากวันที่ข้าวมีอายุ ๕๐ วัน ช่วงข้าวใกล้จะออกดอกแล้วให้ฉีดไรโทน เป็นอาหารฮอร์โมนลดเมล็ดข้าวลีบพ่นทางใบโดยฉีดไรโทน ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๐๐ ซี.ซี.ต่อไร่ โดยละลายไรโทน ๑๐๐ ซี.ซี.ต่อนํ้า ๒๐ ลิตร (๑ ปีบ) ฉีดได้ ๒ งาน (๒๐๐ ตารางวา) ทำการฉีดจนทั่วแปลงนา ระยะเวลาฉีดได้จนกระทั่งถึงต้นข้าวอายุ ๗๐ วัน ซึ่งต้นข้าวจะเริ่มออกดอก ต่อจากนั้นก็ระวังศัตรูข้าวอื่น ๆ เช่น หนูนา ปลา ปู และระวังระดับนํ้าไม่จำเป็นต้องมากกว่า ๕-๑๐ ซม. เท่าเดิม ต้นข้าวจะตั้งท้องจนกระทั่งอายุได้ ๘๕ วัน ก็เริ่มระบายนํ้าออกได้ ข้าวจะระบัดใบเกิดสุนทรีย์รมย์เป็นช่วงที่ชาวนาสุขเกษมเป็นที่สุด กลิ่นหอมอ่อน ๆ ของดอกข้าวหอมลึกเสียยิ่งกว่านํ้าหอมราคาแพงหยดละพัน เพราะเจือปนด้วยชีวิตด้วยความหวังด้วยอนาคตของลูกหลาน ครั้นถึงวันที่ ๘๕ ข้าวแตกรวงให้ระบายนํ้าออกให้พื้นดินหมาด เตรียมการเก็บเกี่ยวได้ เมื่อเมล็ดข้าวแก่เก็บเกี่ยวได้ตอนข้าวอายุ ๑๐๐ วันพอดีเตรียมนวดเตรียมภาชนะไว้ใส่ให้พอเพียงจะต้องได้ไม่ต่ำกว่าไร่ละ ๑๐๐ ถัง แน่นอนเป็นที่สุด

ทั้งหมดนี้เป็นกรรมวิธีโดยละเอียด อย่าให้ผิดขั้นตอนไปได้ อาจารย์ประเชิญได้ทดลองและทำได้ผลมาโดยตลอดเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว (ดูผังประกอบ)

หมู่บ้านโคกาวีวัฒนจังหวัดสิงห์บุรี

แต่เดิมที่นั่นชาวบ้านโคกาวีวัฒนทำนาด้วยกันด้วยวิธีหว่านสำรวย ซึ่งก็แน่นอนผลผลิตต่ำมาก แนวความคิดในการทำนาหว่านน้าตมได้ทราบไปถึงนายอำเภอปชา ลาภานันท์ นักพัฒนาและนักปกครองที่มีพื้นฐานจบมาทางการเกษตรเช่นเดียวกัน ท่านนายอำเภอได้เห็นและเกิดความเชื่อมั่นสูงเห็นว่าการทำนาของชาวจังหวัดสิงห์บุรีจะต้องพัฒนาไปจากวิธีการดั้งเดิมประชาชนจึงจะได้ผลผลิตคุ้มกับแรงงานที่เสียไป จึงนำวิธีการทำนาหว่านน้าตมเสนอต่อคณะกรรมการจังหวัด แต่ได้รับการปฏิเสธเพราะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกระบวนการทำนาของชาวบ้านอย่างรุนแรงและหากไม่ประสบผล จังหวัดเองก็จะต้องรับผิดชอบและชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งในแง่ของทางราชการไม่อาจจะเสี่ยงได้

ชาวหมู่บ้านโคกาวีวัฒนเองก็แตกแยกความคิดออกเป็น ๓ พวก พวกแรกไม่เห็นด้วยไม่อยากจะเกี่ยวข้องโดยสิ้นเชิง พวกที่สองรับฟังเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งแต่อยากดู ส่วนพวกที่สามเชื่อมั่นว่าจะประสบผลสำเร็จ

พวกที่เกิดความเชื่อมั่นนี้เอง ที่สมัครเข้าร่วมโครงการอย่างแข็งขันรวมเนื้อที่แปลงนาได้ถึง ๒๔๘ ไร่

การเริ่มต้นครั้งแรกมีอุปสรรคมากมาย เนื่องจากทำนาแปลงใหญ่ จะต้องปรับพื้นที่ให้ได้ระดับเสมอกันก่อน ซึ่งจะให้ได้ผลจะต้องใช้รถแทรกเตอร์ไถปรับระดับ นายอำเภอเองก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีรถแทรกเตอร์ จึงต้องซิงกะต่ายปรับระดับด้วยไถด้วยแรงควายอย่างเดิม ซึ่งในที่สุดก็ล้มเหลวชาวนาที่เข้าร่วมโครงการรู้สึกผิดหวัง จึงกลับไปทำนาด้วยวิธีหว่านสำรวยเช่นเดิม

เมื่อเรื่องนี้รู้ไปถึงอาจารย์ประเชิญ ท่านจึงเข้ามาควบคุมวิธีการทำนาด้วยตนเอง นำรถแทรกเตอร์ของหน่วยงานปราบหญ้าแดงมาช่วยและเสี่ยงต่อความสูญเสีย นำรถแทรกเตอร์ไถกลบดินข้าวอายุ ๒ สัปดาห์ของชาวบ้านที่ทำไว้ก่อนแล้วเพื่อปรับระดับใหม่ ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านเองก็ไม่เต็มใจนัก โดยท่านเองสัญญาว่ายินดีจะชดใช้ค่าเสียหายให้หากการทำนาวิธีการแผนใหม่ไม่ได้ผล

การปรับพื้นที่เป็นไปอย่างเร่งรีบตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพราะฤดูการไถหว่านได้ผ่านพ้นไปแล้ว

ที่หมู่บ้านโคกาวีวัฒนนี้เอง เสมือนกับฟ้าดินจะพิสูจน์หลักการและสัจธรรมของมนุษย์ ความถูกต้องต้องทนต่อการพิสูจน์ได้

กระบวนการไถหว่านกระทำอย่างถูกวิธีตลอด ๒-๓ สัปดาห์แรก ต้นข้าวไม่แตกกอสวยงามเหมือนอย่างข้าวนาดำที่ชาวบ้านทำแข่งขันอยู่ที่แปลงใกล้ ๆ

สิ่งที่มีได้คาดฝันมาก่อนได้เกิดขึ้น เกิดพายุดีเปรสชันอย่างรุนแรงฝนตกหนักในกลางดึก ปริมาณน้ำฝนมากเกินกว่าคันน้ำจะกั้นน้ำไว้ได้ น้ำทะลักเข้าท่วมทุ่งขณะต้นข้าวมีความสูงประมาณ ๔๐ เซนติเมตรอยู่แล้ว ระดับน้ำขึ้นสูงถึง ๒ เมตร ทั้งนายอำเภอ อาจารย์ประเชิญและชาวบ้าน ต้องช่วยกันก่อคันดินเปิดประตูระบายน้ำ ระดมเครื่องสูบน้ำจากหน่วยงานของตนเข้ามาช่วย น้ำ จึงค่อยลดลง ต้องใช้เวลาถึง ๒ สัปดาห์ ท่ามกลางความขวัญเสียของชาวบ้านเป็นครั้งที่ ๒ เพราะต้นข้าวจมน้ำอยู่เป็นเวลานาน

แต่อาจารย์ประเชิญรู้ว่า ต้นข้าวที่ยังไม่ตั้งท้องนั้นสามารถมีชีวิตอยู่ในน้ำได้นานถึง ๒ สัปดาห์ งานนี้จึงยังไม่ล้มเหลว

หลังจากระบายน้ำออกได้สำเร็จแล้ว ต้นข้าวในแปลงนั้นก็เริ่มปรับตัวยืนต้นแตกกอต่อไป รวากับฟ้าแล้ง ดีเปรสชันลูกที่ ๒ พัดผ่านมามาก ต้นข้าวที่เพิ่งตั้งตัวได้อย่างกะปลก กระเปลี้ยต้องจมอยู่ใต้น้ำอีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนายอำเภอและอาจารย์ประเชิญกินนอนมากับชาวบ้านนับสัปดาห์แล้ว ก็ต้องลุกขึ้นมาปลุกชาวบ้านให้มาช่วยกันทำทํานบกั้นน้ำอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ ต้องยอมเสียข้าวในนาบางส่วน ไป เพราะไม่สามารถทำทํานบกั้นทุ่งนาได้ทั้งหมด

ด้วยอานิสงส์ของความตั้งใจทำดีแท้ ๆ พายุครั้งนี้จึงทำลายต้นข้าวได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

ในที่สุดต้นข้าวก็พ้นน้ำเติบโตและตั้งท้องแตกรวงและให้ผลผลิต

วันพิสูจน์ผลมาถึง

มิใช่เรื่องของการเอาชนะคะคานกันแต่เน้นการพิสูจน์หลักการของความยุติธรรมที่ธรรมชาติจะตอบแทน ลงแรงเท่าใดเอาใจใส่แค่ไหนธรรมชาติให้ผลตอบแทนคุ้มค่าเสมอ

หมู่บ้านโกคาวิวัฒนคีตักสุดซิดอีกครั้งหนึ่งในวันเก็บเกี่ยวพิสูจน์ผล ชาวบ้านหลายตำบล มาร่วมงานด้วยความอยากรู้กระบวนการผลิตแผนใหม่ นายอำเภอ สมภารเจ้าวัด มาร่วมเป็นสักขีพยานครบถ้วน

มีการตั้งกรรมการเก็บเกี่ยวแปลงนาเปรียบเทียบระหว่างนาจำแบบดั้งเดิม และนาหว่านน้ำตาม

การเก็บเกี่ยวเป็นอย่างประณีตสนุกสนานในบรรยากาศของมิตรไมตรี เมื่อนารวงข้าว มาชั่งพิสูจน์ผลอย่างละ ๑ ไร่ ก็พบว่า

ข้าวนาดำให้ผลผลิตดีจริง ๆ ได้ถึงไร่ละ ๕๐ ถึง

แต่ข้าวนาหว่านน้ำตมกลับให้ผลมากกว่าเก็บเกี่ยวได้ถึงไร่ละ ๑๑๒ ถัง เมล็ดข้าวสมบูรณ์ แต่ละรวงแต่ละก้านติดเมล็ดครบถ้วน เมล็ดข้าวไม่หักมีความยาวของเมล็ดสม่ำเสมอ มีคุณภาพดีกว่าข้าวนาดำซึ่งเมล็ดลีบบ้าง มีโรคข้าวแซมบ้าง

ชาวบ้านโห้ร้องด้วยความยินดี ยอมรับผลความคิดของอาจารย์ประเชิญ และยอมรับนับถือความเอาใจใส่ใจถึงของนายอำเภอนักทำนา ที่เห็นดเห็น้อยมาตลอดและเสี่ยงต่อความสูญเสียมาตั้งแต่ต้น

จะเก็บเกี่ยวอีกก็แปลงผลก็ออกมาเป็นที่พอใจโดยตลอดในเนื้อที่ ๒๐๐ ไร่ ที่รอดจากภัยน้ำท่วม ชาวโคกาวีวัฒนได้ข้าวกว่า ๒๐๐ เกวียน ซึ่งมากกว่าเดิม ๑ เท่า และหมายถึงรายได้ที่มากกว่าในเวลาและเนื้อที่นาเท่าเดิมด้วย

ผลตอบแทนปรากฏทันตาเห็น แม้เจ้าแก้งสรวงจะขอซื้อในราคาสูงกว่าเดิม ก็ไม่สามารถซื้อได้ ชาวนาทุกตำบลที่มาร่วมงานขอซื้อข้าวจากแปลงนาอันประณีตนี้ ไปเป็นพันธุ์ข้าวในราคาที่สูงกว่าปกติ ถึง ๑ เท่าตัว

การเผยแพร่วิธีการทำนาหว่านน้ำตม

เนื่องจากการทำนาหว่านน้ำตมเป็นการทำนาแปลงใหญ่ มีขั้นตอนประณีตและต้องใช้เครื่องจักรหรืออาศัยการปรับการทำเทือกให้เรียบเสมอกัน เพื่อการระบายน้ำ จึงเป็นงานค่อนข้างหนักเห็นดเห็น้อยเป็นที่สุด

อาจารย์ประเชิญได้รับมอบหมายให้เผยแพร่วิธีการทำนาหว่านน้ำตมให้กับชาวนาใน ๑๐ จังหวัด คือ สิงห์บุรี สุพรรณบุรี สระบุรี สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรี อ่างทอง นครราชสีมา เลย และกรุงเทพมหานคร

มีการอบรมชาวนาที่เต็มใจจะเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ที่พิสูจน์แล้วได้ผลและพร้อมที่จะทำงานหนัก มีการสาธิตร่วมกันลงมือปฏิบัติในแปลงนาภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิด มีผู้เข้ารับการอบรมเป็นรุ่น ๆ รวมถึง ๗,๒๒๒ ราย ใช้เนื้อที่ปฏิบัติการถึง ๔๘,๖๕๑ ไร่ และต่างก็ได้รับประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วยคุ้มค่าแรงที่ทุ่มเทลงไปอย่างเห็นดเห็น้อย ทั้งชาวนาและผู้ฝึกสอน

น้ำตมในมาเลเซีย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ดร.มหาธีร์ นายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซีย เดินทางมาขอซื้อข้าวไทยไปบริโภค ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ประเทศไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนที่เข้มแข็งได้แลกเปลี่ยนวิทยาการด้านการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาข้าว

วัตถุประสงค์หลักก็คือขอยืมตัวผู้ชำนาญการปลูกข้าวไปให้ความรู้แก่ชาวนามาเลเซีย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวถึง รัฐบาลมาเลเซียระบุตามคำแนะนำขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เจาะจงว่าขอให้ป็นอาจารย์ประเชิญ กาญจนมัย

รัฐบาลมาเลเซียจะให้ผลตอบแทนเป็นรายวันตลอดเวลาที่อยู่ในมาเลเซียวันละ ๑๕๐ ดอลลาร์สหรัฐหรือเกือบ ๔,๐๐๐ บาทไทย ซึ่งเมื่อคิดเป็นรายเดือนจะตกถึงเดือนละไม่ต่ำกว่า ๑๑๗,๐๐๐ บาท

อาจารย์ประเชิญต้องไปปฏิบัติงานเผยแพร่วิธีการทำนาหว่านน้ำตามให้ชาวนามาเลเซีย ตามคำสั่งรัฐบาล

ชาวนามาเลเซียนั้นได้รับการโอบอุ้มจากทางราชการมากเกินไป เนื่องจากเป็นภูมิบุตร คือเจ้าของประเทศดั้งเดิมไม่กระตือรือร้นในการเพิ่มรายได้ ต้องการให้นาให้ได้ผลเฉพาะพอ กินพอใช้ในครอบครัว ไม่นิยมทำเพื่อให้เหลือขาย มาเลเซียจึงผลิตข้าวไม่พอบริโภคภายใน อยู่เนื่อง ๆ รัฐบาลต้องซื้อข้าวจากไทยและอินโดนีเซียไปบริโภคเป็นประจำทุกปี ข้าวในประเทศ มาเลเซียจึงราคาสูงมาก ทำให้เกิดกองทัพนักลอบนำข้าวจากไทยผ่านแดนมาเลเซียอยู่เสมอ

อาจารย์ประเชิญอยู่ช่วยอบรมผู้เชี่ยวชาญการทำนาของรัฐบาลมาเลเซียตลอดจนชาวนา หลายจังหวัด แล้วก็พบด้วยความตกใจว่ารัฐบาลมาเลเซียสนับสนุนชาวนามากเกินไป แจก เมล็ดพันธุ์ชั้นดีจำหน่ายในราคาต่ำกว่าทุนมากมาย ช่วยวัสดุเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่งเจ้าหน้าที่ ออกกำกับช่วยตรวจแปลงนาให้กำลังใจ รวมไปถึงการสนับสนุนด้วยเครื่องจักรเครื่องยนต์ที่ ทันสมัยไม่มีอัน จนชาวนาแทบไม่ต้องลงทุนอะไรเลย เมื่อได้ผลผลิตรัฐบาลก็รับซื้อหมดทุก เมล็ดให้ราคาถึงเกวียนละ ๗,๐๐๐ กว่าบาท หรือในราคาที่ชาวนาพอใจจริง ๆ

ในการรับซื้อข้าวจากชาวนา รัฐบาลมาเลเซียต้องยินยอมซื้อข้าวเปลือกโดยไม่หักสิ่งเจือปน มีทั้งฟาง ชังข้าว บางครั้งชาวนาก็เอากรวดทราย อิฐหัก ผสมลงไปด้วย เพื่อให้ได้น้ำหนัก และได้ราคาสูง

อาจารย์ประเชิญอยู่ช่วยรัฐบาลมาเลเซียเพียง ๑ ปี และปฏิเสธการขอต่อสัญญาอีก ๒ ปี อย่างสุภาพ เพราะรู้สึกตกใจต่อการสนับสนุนชาวนาของเขามาก หากรัฐบาลมาเลเซีย ทำงานได้ผล ชาวนาผลิตข้าวได้มากจริง ๆ จะมีผลกระทบต่อชาวนาไทยเป็นอย่างมาก

ท่านจึงรวบรวมเงินทองที่เก็บออมไว้กลับประเทศไทย

อาจารย์ประเชิญในปัจจุบัน

อาจารย์ประเชิญลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุหลายปีด้วยเห็นว่าควรมีเวลาเป็น อิสระในการทำสวนแปลงนาสาริตของตนเองเพื่อเป็นตัวอย่งแก่เกษตรกรชาวนาน โดยไม่ต้อง ผูกพันกับกฎระเบียบของทางราชการ

ท่านซื้อที่นา ๑๒๕ ไร่ ทำไร่นาสวนผสมอยู่ที่คลองสิบเอ็ด จังหวัดปทุมธานี ปลูกส้มโอ
ไปแล้ว ๔๐ ไร่ ได้ส้มโอ ๑,๖๐๐ ตัน ในระยะอีก ๕ ปี ส้มโอจะให้ผลไร่ละ ๘๐,๐๐๐ บาท
รอบ ๆ คั่นล้อมปลูกขนุน กล้วย มะพร้าว มะม่วง ผลผลิตจากไม้ยืนต้นเหล่านี้เพียงพอสำหรับ
จ้างแรงงานในสวนอย่างสบาย

นี่คือมรดกจากหยาดเหงื่อของพ่อที่สั่งสมไว้สำหรับลูกอีก ๓ คน ซึ่งมีได้ทั้งเลือดเกษตรกร
นายชาวนา กาญจนมัยนั้นกำลังศึกษาระดับปริญญาโททางด้านการเกษตรอยู่ที่สหรัฐ นายชาวไร่
กาญจนมัยจบการศึกษาคณะเกษตรศาสตร์จากเชียงใหม่ และนายชาวสวน กาญจนมัย บุตรคน
สุดท้อง กำลังสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยการเกษตร เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ของพ่อ
เผยแพร่ ช่วยเหลือชาวนาไทยตามอุดมการณ์ของตระกูลต่อไป

อาจารย์ประเชิญผ่านงานสำคัญระดับชาติมามาก นับตั้งแต่เริ่มรับราชการ เป็นหัวหน้า
สาขาัญญพืช หัวหน้าสาขาวัชพืช เป็นที่ปรึกษาโครงการพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ช่วย
ราชการอยู่ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์ สำนักงานกรรฐมนตรี ที่ปรึกษากระทรวง
เกษตรมาเลเซีย กรรมการกำหนดมาตรฐานข้าว ในด้านการสอนเป็นอาจารย์ในบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับรางวัลนักวิจัยและพัฒนาการดีเด่น ของสมาคมวิทยาศาสตร์การ
เกษตรในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการเกษตร จากมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ และได้รับรางวัลบุคคลดีเด่น สาขาพัฒนาการเกษตร ในปี
พ.ศ. ๒๕๒๙

ด้วยความเสียสละและด้วยผลงานอันเป็นคุณประโยชน์เอนกประการดังกล่าวแล้ว

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานกรรฐมนตรี จึงคัดเลือกให้

นายประเชิญ กาญจนมัย
เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐

